

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Παιδική θεατρική παράσταση: «Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο»

«Γρηγόρης Σιούγγαρης»

—■—

«ΑΣΕΠΟΠ»

—■—

ΒΕΡΓΙΝΑ: η μυθική «βασίλισσα» και το παγκόσμια
πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

—■—

Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία

Φυλάξτε τα τεύχη της «Νιάουστας»

Παλαιά τεύχη μπορείτε να προμηθευτείτε από τα γραφεία του Συλλόγου

**Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στην αγάπη και το ενδιαφέρον
των συνδρομητών της**

**Παρακαλούμε να μεριμνήσετε για την ανανέωση
της συνδρομής σας**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ**
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ**

**ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·ΚΟ ΣΠΙΤΙ**

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας. Τηλέφωνα 24.102 και 22.575

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
-ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ-

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993
Έτος 17ο — Τόμος Η' — Τεύχος 65

ΙΔΡΥΤΑΙ:
Σύλλογος Αποφοίτων - Οδυσσεύς Ντινόπουλος 1

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Ελένη Μήτσιαλα - Ζεγκίνη, Λευκή Σαμαρά

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Διον. Σολωμού 3. Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ
Τηλ. 0332/24.102 & 22.575

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Παιδική θεατρική παράσταση:
«Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο»

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
Τυπογραφείο Αντώνη Γ. Μαυρογένη
Αντων. Καμάρα 3 — Θεσσαλονίκη
Τηλέφωνα 260.140 & 261.747 - FAX 261747

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — Έρευνες

ΘΩΜΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ: Αναστασίου Καμπίτου Ναου- σαίου «Επίγραμμα δια στίχων ηρωελεγείων»	160
ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΙΟΝΙΔΗ: «Βεργίνα» Η μυθική «βασιλίσ- σα» και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας	161
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΥ (επιμέλεια): Αναστάσιος Μιχαήλ η Ναουσαίος	166
ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΟΨΑΧΕΙΑΝ: Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία — ευρήματα	167
ΝΙΚΟΥ ΣΠΑΡΤΣΗ: Τότι κι τώρα «Τα παλιά τα πιχνίντγια»	170
ΛΕΥΚΗΣ ΣΑΜΑΡΑ: Γρηγόρης Ι. Σιούγγαρης	173
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΥ: Τύποι και κέντρα στην παλιά Νάουσα	175

Τέχνες

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΝΤΣΗ: Με την πλώρη του έρωτα	176
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥΡΑ: Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο	178
ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΠΑΤΑΝΤΖΗ (επιμέλεια): Αφιέρωμα στο θέατρο της Νάουσας	180
ΓΙΑΝΝΗ ΒΥΘΟΥΛΑΚΑ: Το φιλμ νουόρ	185

Εκδόσεις

ΕΛΕΝΗΣ ΜΗΤΣΙΑΛΑ: Βιβλιοπαρουσίαση	189
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΤΟΥ: Εγκώμιο στον Οδυσσέα	191

Γεωργικά — Διάφορα

ΜΑΝΩΛΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ: Α.Σ.Ε.Π.Ο.Π.	194
ΕΛΕΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Η κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα των μήλων	197

Αγαπητοί φίλοι, Καλά Χριστούγεννα

Σας ευχόμαστε υγεία, ευτυχία και εκπλήρω-
ση παντός ποθητού το 1994.

Σας ευχαριστούμε όλους για την αγάπη σας
και την συμπαράστασή σας στο περιοδικό μας.

Ευχαριστούμε την ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε. Μημα-
τουργεία Νάουσας, που με την ευγενική τους χο-
ρηγία κάνουμε την 3η έκδοση της Ιστορίας της
πόλεως Ναούσης του Στουγιαννάκη και εκδίδου-
με και το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας, το
65ο της ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ.

Ευχαριστούμε την Εταιρία ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΔΟΣ
Α.Ε. για την γενναιόδωρη προσφορά της για την
συγγραφή της Νεώτερης Ιστορίας της Νάουσας.

Αυτές οι τόσο ευγενικές και ανιδιοτελείς χο-
ρηγίες θα συνδέσουν το χθές, το σήμερα, το αύ-
ριο, τις ρίζες μας με την ύπαρξή μας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ από όλους μας και
να θυμάστε πάντα πως η αγάπη σας μας στηρίζει

Καλή Χρονιά

Η Συντακτική Επιτροπή

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα - συνδρομές

Λογιστικό Γραφείο

Βαγγελίτσας Δελιηρήστου

Παναγούλη 14. Τηλ. (0332) 25.278

(δίπλα στο ταχυδρομείο)

Τιμή τεύχους	500
Ετήσια συνδρομή ιδιωτών	2.000
Δήμοι - Κοινότητες - Συν) σμοί	4.000
Εξωτερικού δολάρια	40

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ ΗΡΩΕΛΕΓΕΙΩΝ

Γράφει ο Θωμάς Γαβριλίδης
Διευθυντής Εσπερινού Γυμνασίου
— Λυκείου Βεροίας

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Αρχιούτου φίλα πάντα θεῷ ζαθέου Θεοφίλου
την δὲ καλῶς Βύδλον φίλτατον εὔφανε.
Δεισιδαιμονίην ἀρδην γάρ εκθέμν' ἀπασαν,
δόγματά τε τρανοί, ἢ θεὰ τ' ἰθυνύει.
Τούνεκα φάμα φερώνυμον αἶαν ἐπὶ πάσαν αὐτόν
ἐνδοικα κηρύττει, γ' Ἀρχιερέη μόνον.

Η ΑΠΟΔΟΣΗ

Του θεϊκού Θεοφίλου του, Επισκόπου, όλα
αγαπητά 'ναι στο Θεό, μα τούτο το δίδλο
με τέχνη το συνέθεσε ν' αγαπηθεί περίσσια.
Γιατί από πη ρίζα αὐτὸ τις δεισιδαιμονίες
τις ξεριζώνει και λαμπρά τα δόγματα προβάλλει
και κατευθύνει στο σωστό τα ἴθη των ανθρώπων.
Γι' αὐτὸ κι ἡ φήμη δίκαια σ' ὅλη την Καμπανία
«Ἀρχιερέας εἶν' αὐτὸς μοναδικός» φωνάζει.

Πριν ἀπὸ λίγο καιρὸ εἶχα τὴ χαρὰ νὰ κρατήσω
στα χέρια μου τὸ «ΤΑΜΕΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» τοῦ
Επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου Παπαφίλη (1749 -
1795), ἔργο τυπωμένο στὴ Βενετία τὸ 1780, και νὰ
δῶ τὰ επιγράμματα ποὺ τοῦ αφιέρωσαν ὁ Ναουσαῖος
διδάσκαλος Ἀναστάσιος Καμπίτου και ὁ Βεροῖαιος
Σταμάτιος Μπεκελλίδης. Ἀπὸ τὰ πρῶτα επιγράμματα
τοῦ Ἀναστασίου Καμπίτου παρουκάστησαν ἀπὸ τὸν
γράφοντα τὰ δύο, στὸ προπροηγούμενο τεύχος τῆς
«ΝΤΑΟΥΣΤΑΣ» (τεύχος 63, σελ. 57 - 58). Ἐκεῖ δη-
λώνονταν ὅτι σὲ προσεχές σημείωμα θὰ παρουσιαζό-
ταν και τὸ ἄλλο, τὸ πρῶτο σὴν σειρά ποὺ τοὺς ἔδωσε
ὁ ποιητὴς τοὺς.

Με τὸ σημείωμα αὐτὸ ἐκείνη ἡ υπόσχεση εκπλη-
ρώνεται και μάλιστα ὄχι με πολὺ μεγάλη καθυστέρη-
ση. Πάντως πρέπει νὰ δηλωθεῖ ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τῆς σει-
ρᾶς στὴν παρουσίαση τῶν επιγραμμάτων οφείλεται
στὸ ὅτι ὁ δαίμων τοῦ τυπογραφείου τῆς Βενετίας, εἴ-
χε κάνει τόσα ἀκαταλαβίστικους κάποιους στίχους,

ποὺ μοῦ ἦταν ἀπρόβλεπτο τὸ ἀπαιτούμενο γιὰ τὴ
«ἀποκατάστασή» τοὺς χρονικὸ διάστημα. Στὴ συνέ-
χεια θὰ παρουσιάσω τὰ τυπογραφικὰ λάθη τοῦ πρῶ-
του τύπου και τίς διορθώσεις ποὺ προτείνω με τὴ
ἐμπειρία ὅτι εὐστόχηρα. Ἀν κάποιος ἄλλος ἐρευνητὴς
προτείνει ἄλλη λύση, σιδείς φόρος, «οὐδεὶς γὰρ ἀνα-
μάρτητος...».

Ὁ δεύτερος στίχος εἶναι τυπωμένος ὡς ἐξῆς:
«Τὴν δὲ καλῶς Βύδλος, φίλτατον εὔφανε». Ἐπειδὴ
νομίζω ὅτι δὲ θγαίνει νόημα, διορθώνω τὸ ρήμα κά-
νοντάς το εὔφανε (εὔφαινω) (υποκειμένο: Ὁ Θεός
φίλος) και ἀντικείμενο τὴν δὲ δίδλον (και ὄχι δίδλο
(ὀνομαστική στὸ πρωτότυπο).

Ὁ τέταρτος στίχος εἶναι τυπωμένος ὡς ἐξῆς:
«δοῖμά τε τρανοί, ἢ θεὰτ' ἰθυνύει». Στὸ δεύτερο ἡμι-
στίχιο ἔχω τὴ γνώμη ὅτι δὲ θγαίνει ἔτσι κανένα νόημα.
Ἀν ὅμως ἐνίσουμε τίς δύο λέξεις ἢ (διαζευκτικὸ στὸ
πρωτότυπο) και θεα σὲ ἴθεα (= ἴθη) ξεχωρίζοντα
τὸ τ (ε) = και, τότε τὰ πρόσηματα γίνονται σαφῆ.

Τέλος στὸν ἕκτο στίχο ὑπάρχει ἓνα μικρὸ σὲ σύγ-
κριση με τὰ προηγούμενα τυπογραφικὸ λάθος. Τυπώ-
θηκε «χ' Ἀρχιερέη» ἀντὶ, νομίζω, γ' Ἀρχιερέη.

Ἀς με συγχωρήσουν οἱ φίλοι ἀναγνώστες, ἀν με τι-
φιλολογικές διευκρινίσεις ἔγιναν κουραστικὸς. Προ-
σπαθῶ νὰ εἶναι τὰ φιλολογικὰ, ὅσο γινόνταν πιο συ-
νοπτικά, ἐφόσον δὲν ἔπρεπε νὰ παραλειφθοῦν ἐντελώς.

Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι γιὰ ὅλα αὐτὰ δὲ φταίει
καθόλου ὁ μεγάλος διδάσκαλος, ὁ Ἀναστάσιος Καμπί-
του. Ἀπεναντίας και στὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ φαίνεται
εκφραστικὸς τοῦ πλούτος και ἡ ικανότητά του νὰ
κλείνει μεγάλα νοήματα σὲ ἀλακωνικές φράσεις. Ἐγ-
χωμιάζει τὸν φίλο τοῦ Επισκόπου χωρὶς νὰ ξεπέφτει
σὲ φτηνὲς κολακείες. Χωρὶς υπερβολές, παρουσιάζου-
ντας με δύο στίχους τὰ βασικά περιεχόμενα τοῦ «φι-
ἐχδου» «ΤΑΜΕΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» πείθει τὸν ἀ-
ναγνώστη ὅτι ὁ συγγραφέας εἶναι πράγματι ἐξαιρε-
τικὴ μαρφή, ἄξιος τῆς βαθκᾶς ἐκτίμησής ποὺ ποιεῖ
οὐ τοῦ, ποὺ τὸν θεωρεῖ μοναδικὸ Ποιμέναρχη.

Τὸ «Ἐπίγραμμα δια στίχων ἡρωελεγειῶν» τοῦ Ἀ-
ναστασίου Καμπίτου φανερώνει ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ ἦ-
Συνέχεια στὴν σελίδα 171

Β Ε Ρ Γ Ι Ν Α

η μυθική «βασίλισσα» και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

Παίρνω ως αφορμή το πολλαπλά ενδιαφέρον κείμενο του πανεπιστημιακού καθηγητή κ. Παναγιώτη Κ. Χρήστου στο εξαιρετο αφιέρωμα στη Μακεδονία της «Μακεδονικής ζωής» (βλ. το τεύχος 326, του Ιουλίου του 1993, σελίδες 34 - 39 και ιδιαίτερα τη σελίδα 34), όπου, μεταξύ άλλων, ψέγει τους Νεοέλληνες, γιατί «...όχι μόνο δεν διακρίνονται για προγονοπληξία όπως ισχυρίζονται μερικοί, αλλά συνήθως απεχθάνονται τα προγονικά γεωγραφικά ή προσωπικά ονόματα. Και αυτή η απέχθεια δημιουργεί σοβαρά εμπόδια στην ευόδωση των εθνικών υποθέσεων. Πλην της εγκαταλείψει ως του ονόματος της Μακεδονίας κατά την τελευταία πεντηκονταετία με τα οδυνηρά επακόλουθα, έχουμε και την παραπλάνηση που προκαλούμε στη διεθνή κοινή γνώμη με την παρουσίαση των ευρημάτων στους τάφους των Μακεδόνων βασιλέων κάτω από ένα ξένο όνομα, προσπαθούμε δηλαδή να αποδείξουμε την ελληνικότητα της Μακεδονίας επικαλούμενοι ένα μη ελληνικό, αλλά ξενόφερτο όνομα, Βεργίνα. Ιδίως ομιλούμε για τον ήλιο, το άστρο της Βεργίνας.

Ο τάφος των βασιλέων ήσαν φυσικά στη βασιλική πρωτεύουσα, την πρώτη, στις Αιγές, και φαίνεται σαν να υπάρχουν παράγον-

τες σ' αυτόν τον τόπο που θέλουν ν' αποκρύψουν αυτό το γεγονός. Βέβαια το όνομα των Αιγών είχε ξεχασθεί από αιώνες, αλλά τα ερείπιά τους ονομάζονταν χαρκτηριστικά Παλατίτσια. Όταν μετά την μικρασιατική καταστροφή αναπτύχθηκε στη γειτονιά

Του Γιώργου Χ. Χιονίδη

τους ένας προσφυγικός συνοικισμός, κανένας δεν εσκέφθηκε να του δώσει το αρχαίο όνομα, διότι οι δαιμόνιοι Νεοέλληνες εθεώρησαν αρχαιοπληξία να επαναφέρουν στη ζωή ένα τέτοιο όνομα. Έτσι του εδόθηκε το μη ελληνικό, το λατινικό όνομα Βεργίνα...».

Αυτό είναι το απόσπασμα του άρθρου του κ. Π. Κ. Χρήστου, καθόσο αφορά στη Βεργίνα. Νομίζω, όμως, ότι επιβάλλεται να μας απασχολήσει διεξοδικά, γιατί θίγει πολλά ζητήματα και θέτει αρκετά ερωτήματα και μάλιστα -όσο ξέρω- για πρώτη φορά, τουλάχιστον στα τελευταία δέκα έξι χρόνια, από τότε που το χωριό άρχισε να γίνεται παγκόσμια γνωστό, μετά την ανακάλυψη των τάφων, των βασιλικών, του Φιλίππου Β' και των λοιπών μελών της οικογένειάς του, από τον Μ. Ανδρόνικο, δηλαδή ύστερα από το 1977, άσχετα αν δέκα χρόνια νω-

ρίτερα ο διάσημος ιστορικός, ο Άγγλος, Νικόλα Χάμμοντ, είχε προτείνει δημόσια (σε επιστημονικό Συνέδριο για την Αρχαία Μακεδονία) την ταύτιση των Αιγών και της Βεργίνας, στηριζόμενος στην ερμηνεία των φιλολογικών πηγών, των αρχαιολογικών ενδείξεων και στις γνώσεις του για την τοπογραφία της περιοχής, αφού είναι ο ιστορικός της Μακεδονίας, συγγραφέας της τρίτομης ιστορίας της Αρχαίας Μακεδονίας, και περιπατητής και των βουνών της από τα χρόνια της Κατοχής.

1. ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ Η «ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ» ΒΕΡΓΙΝΑ

Χρειάζεται, πρώτα - πρώτα, να ασχοληθούμε με την έρευνα γύρω από το πρόσωπο της συγκεκριμένης Βεργίνας ή Βιργινίας, της μυθικής «βασίλισσας» της μεσαιωνικής Βέροιας, γιατί προς ανάμνηση και τιμή τούτης πήρε το όνομα το νέο χωριό της Ημαθίας και όχι έτσι ασύνδετα με την ιστορία της περιοχής, κατά - δήθεν - επιλογή άσχετης λατινικής ενομασίας, προκειμένου να «επαπισθεί» το καινούργιο χωριό που κτίσθηκε για τους Έλληνο-Πόντιους Πρόσφυγες της τρίτης δεκαετίας του 20ού αιώνα, για να στεγασθούν και να διαβιώσουν στην

Πατρίδα:

Α' Γνωρίζουμε (βλ. σχετικά του Γεωργίου Χ. Χονίδη, Ιστορία της Βεροίας, της πόλεως και της περιοχής, τόμος δεύτερος, Βυζαντινοί Χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, σελίδες 70 - 72, όπου και σχετική βιβλιογραφία, προβλ. δε και τις σελίδες 104 και 147), ότι η λαϊκή παράδοση στη Βέροια μνημονεύει τρία πρόσωπα, τα οποία σχετίζονται με την άλωση της πόλεως τούτης από τους Τούρκους, στον 14ο ή στον 15ο αιώνα.

Συγκεκριμένα:

α' Όταν κατέλαθαν τη Βέροια οι Οθωμανοί, η «βασίλισσά» της Βιργινία ή Βεργίνα προτίμησε να αυτοκτονήσει, πέφτοντας από τον πύργο της στον διερχόμενο πιάτσο κάτω Τριπόταμο (στη θέση «Καζάνα», της Μπαρμπούτας), για να μη ατιμασθεί από τούτους.

Από το «παλάτι» της άρχιζαν υπόγειοι δρόμοι («λαγούμια»), που έφθαναν μέχρι τα «Παλατίτσια», πέρα από τον Αλιάκμονα. Περνούσαν δε, μεταξύ άλλων, και κάτω από την εκκλησιά του Χριστού (με τις περιφημες ζωγραφιές - τοιχογραφίες του Γ. Καλλιέργη) και του Αγίου Κηρύκου και της Ιουλίττας.

β' Σύμφωνα με τη διήγηση της τοπικής παραδόσεως της προφορικής, που πέρασε τελικά και στη βιβλιογραφία, η Βέροια δεν παραδόθηκε οικειοθελώς στους Τούρκους, αλλά έπεσε μετά προδοσία ενός ξυλοκόπου, κατοίκου της, κάποιου Χατζηκατθία, ο οποίος οδήγησε τους πολιορκητές από αψόλακτη είσοδο του τείχους της που θρισκόταν στην παλιά, τουρκική, συνοικία «Γιολά Γκελντί» (που ερμηνεύεται ως «δρόμος απ' όπου εισήλθαν»). Ο προδότης πήρε ανταλλάγματα από τον σουλτάνο για την απεχθή πράξη του, τόσο γι' αυτόν, όσο και για τους απογόνους του. Δεν χάρηκε όμως για πολύ τα αργύρια της προδο-

σίας του. Μαύρισε το σώμα του και έσκασε. Τρεις φορές τον έθαψαν οι Τούρκοι, αλλά η ελληνική, μακεδονική γη δεν δεχόταν το σώμα του. Γι' αυτό αναγκάστηκαν οι Μουσουλμάνοι να το ρίξουν σ' ένα «λαγούμι» της εκκλησίας του Χριστού και στη συνέχεια να το σκεπάσουν με παχύ στρώμα από πέτρες και χώματα.

γ' Με την άλωση της Βεροίας, όμως, συνδέει η λαϊκή παράδοση και τρίτο πρόσωπο και ειδικά τον, τότε, αρχιερέα της πόλεως και της περιοχής, ο οποίος κατεύθυνε τον ηρωικό αγώνα των κατοίκων κατά των εισβολέων. Μετά την προδοσία συνελήφθηκε από τους Τούρκους, που τον κρέμασαν (όπως και τους προύχοντες της Βεροίας) στον πλάτανο, ο οποίος διασώζεται και σήμερα κοντά στη (λεγόμενη τώρα) «Παλιά Μητρόπολη», στην Κεντρική οδό (πρώην Βασιλέως Κωνσταντίνου).

Ήρα, τρία ήταν - είναι τα κύρια πρόσωπα της σχετικής τοπικής παραδόσεως της Βεροίας, δηλαδή η «βασίλισσα» Βιργινία ή Βεργίνα, ο προδότης Χατζηκατθίας και ο γενναίος μητροπολίτης της.

Β' Γνωρίζουμε βέβαια ότι η παράδοση αυτή δεν είναι μοναδική, για τη Βέροια αποκλειστικά δεν επιχωριάζει μόνο εδώ, αφού τη βρίσκουμε (με μικρές παραλλαγές, κυρίως ως προς τα ονόματα της γυναίκας ή του προδότη) και στην Έδεσσα, στα Σέρβια, στην Καστοριά, στις Σέρρες, αλλά και στη Θεσσαλονίκη (για τον σχετικό ρόλο των μοναχών του Τσαούς μοναστηρι, των Βλαστάδων) κ.ά. πέρα της Μακεδονίας (πρβλ., π.χ., τη Μαρούλα, στη Λήμνο κ.τ.λ.). Παρόμοιες διηγήσεις ανάγονται, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, στον θρύλο για το «καστρο της Ωριάς», δηλαδή στον 9ο αιώνα.

Το γεγονός τούτο, ότι δηλαδή

έδρισκα τους ίδιους ισχυρισμούς για προδοσία, θυσία κάποιας γυναίκας, γενναία άμυνα των κατοίκων και τα λοιπά παρόμοια σε πολλές πόλεις και περιοχές, με έκαμνε πολύ επιφυλακτικό για την αλήθεια και την ιστορική ακρίβειά τους, αλλά άρχισε σιγά - σιγά να επιβεβαιώνεται η λαϊκή παράδοση από έγγραφα.

ΙΔΟΥ ΛΟΙΠΟΝ ΟΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

α' Στον αξέχαστο Μακεδόνα ιστορικών συγγραφέα Ιωάννη Κ. Βασδραβέλλη οφείλομε τη δημοσίευση (στη σειρά των εκδόσεων της Εταιρείας των Μακεδονικών Σπουδών) της μεταφράσεως εγγράφων από τα Τουρκικά Αρχεία της Μακεδονίας, απ' όπου αποκτήσαμε πάμπολλες και σπουδαίες, άγνωστες, πληροφορίες για σημαντικά γεγονότα της Τουρκοκρατίας και μάλιστα όχι αποκλειστικά της Μακεδονίας.

Στην εξεταζόμενη περίπτωση μας, ειδικά, διασώθηκαν αποφάσεις του τουρκικού ιεροδικείου της Βεροίας και φερμάνια του σουλτάνου, όπου γράφεται ρητό ότι ο σουλτάνος «...εχορήγησει ασυδοσίαν επί των σουλτανικών φόρων εις άπαντα τα μέλη της οικογένειας Χαριτοπούλων δι' υψηλού φερμανίου, χορηγηθέντος εις τον προπάτορα της οικογενείας Ιωάννην Χαριτόπουλον, ως πρσασχόντα κατά την εν έτει 851 γενομένην κατάληψιν της πόλεως Βεροίας μεγάλας υπηρεσίας εις τα νικηφόρα σουλτανικά στρατεύματα...». Το διδόμενο έτος (852) είναι βέβαια κατά την αραβική χρονολογία.

Να, λοιπόν, που επιβεβαιώνεται η παράδοση ως προς τον προδότη Ιωάννη Χαριτόπουλο, στον οποίο έδωσε τούτη την χαρακτηριστική προσωνυμία «Χατζηκατθίας» (έσως διότι κατέθηκε κάτω, στη γη

ως χατζής. δηλαδή, στην περίπτωση αυτή, ως προσκυνητής της θρησκείας - τάφου του Μωάμεθ, αφού οι χριστιανοί συμπολίτες του, Ορθόδοξοι και Έλληνες - Βυζαντινοί, τον ξέγραψαν από τα θρησκευτικά και εθνικά κατάστιχα). Σημειώνω εδώ (για πρώτη φορά, στην έρευνά μου) ότι πολύ πιθανόν να μην είναι τυχαίο και συμπτωματικό πως τόσο το πραγματικό επίθετό του, όσο και το κεροϊδευτικό Χατζηκατθίας) αρχίζουν με Χ, ίσως για να θυμούνται το πρώτο, μιλώντας για το δεύτερο...

Μετά ταύτα, άρχισε να φωτίζεται και να επιβεβαιώνεται η σχετική παράδοση, τα τελευταία πενήντα χρόνια, οπότε πρωτοδημοσιεύτηκαν τα έγγραφα του τουρκικού ιεροδικείου της Βέροιας.

Β' Εξάλλου, για τον μητροπολίτη της Βέροιας, που αναδείχθηκε και σε άξιον εθνάρχη, διευκρινίζω ότι δεν διασώθηκε από την παράδοση, το όνομά του, τουλάχιστο μέχρι τις αρχές του αιώνα μας. Όμως, ο μητροπολίτης της Βέροιας - Νάουσας Καλλίνικος Δελικάνης (ο και γνωστός συγγραφέας), ο οποίος διατέλεσε αρχιερέας στα κρίσιμα χρόνια 1911 - 1922 (δηλαδή ήταν ο τελευταίος της Τουρκοκρατίας και πρώτος του «Ελληνικού»), ονομάτισε, αυθαίρετα, τούτον Καλλίνικο (όπως λεγόταν και ο ίδιος) ή Καλλιμάχο, (ίσως για να τονίσει τη μαχητικότητα και τον αγώνα του (καλλι-νικός ή καλλιμάχος)).

Υπέθεσα (στο ίδιο βιβλίο μου) ότι το πραγματικό όνομα του ήρωα αρχιερέα πρέπει να ήταν Αρσένιος, λαμβάνοντας υπόψη την αναφορά του ονόματος τούτου σε κώδικα της μονής της Μεταμορφώσεως των Μετεώρων και συγκεκριμένα στον 269, του 15ου ή του 16ου αιώνα, που εντόπισε ο Ν. Βέης και περιγράφεται στην έκδοση του πρώτου τόμου των

καταλοίων του από την Ακαδημία της Αθήνας.

Πράγματι, αποδείχθηκε, μετά 2-3 χρόνια, ότι αυτή ήταν η αλήθεια, όταν είχα τη χαρά ν' αποκτήσω μικροφίλμ των σχετικών φύλλων χάρη στη φιλική εξυπηρέτηση του Αμερικανού πανεπιστημιακού καθηγητή της Θεολογίας κ. G. KRODEL. Επακολούθησε η δημοσίευση σχετικής μονογραφίας μου («Ανέκδοτος ακολουθία του Νεομάρτυρος Αρσενίου, μητροπολίτου Βεροίας, 14ος ή 15ος αι., πρόλογος μητροπολίτου Βεροίας και Ναούσης κ.κ. Παύλου, έκδοσις της μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης επί τη συμπληρώσει 150 ετών από της εθνικής παλιγγενεσίας, Θεσσαλονίκη 1971»), που υπήρξε μάλιστα, κατ' ευτυχή συγκυρία, η πρώτη και επετειακή έκδοση της επακολουθησασας πολυάριθμης ύστερα σειράς των εκδόσεων της μητροπόλεως τούτης.

Στο δεύτερο, βιβλίο για τον Αρσένιο, διαπραγματεύτηκα πάλι και όσα αναφέρονται στη σχετική τοπική παράδοση, με τη βοήθεια του νέου κειμένου - πηγής, που επιβεβαίωσε την αλήθεια και την ιστορική ακρίβεια της λαϊκής διηγήσεως, επαναδιατύπωσα δε και τις λύσεις στα προβλήματα γύρω από τις πολλές αλώσεις της Βέροιας από τους Τούρκους.

γ' Υπήρξε, άραγε, και η Βεργίνα ή Βιργινία, το όνομα της οποίας (συχνά με διάφορες παραλλαγές) διασώθηκε και σε πλήθος δημοσιευμένων ήδη δημοτικών ή δημοτικοφανών τραγουδιών της περιοχής και συγκεκριμένα της Βέροιας, του κάμπου του Ρουμλουκίου και των χωριών των Πιερίων;

Μέχρι στιγμής δεν έχομε θετική ή αποφασιστική απάντηση στα ερωτήματα, που παραμένουν με ερωτηματικά και πολλά κενά.

Υπέθεσα (στο πρώτο βιβλίο μου,

στις σελίδες 72, 115 και 116), ότι είναι πιθανό να συγγείει (σκοπима ή άθελα) η λαϊκή παράδοση το ιστορικά επιβεβαιωμένο (κάπως τελευταία) γεγονός της επισυμβάσας, πράγματι, αυτοκτονίας της βυζαντινής (ελληνικής) καταγωγής Άννας, που ήταν χριστιανή και συγκεκριμένα από τη βασιλική οικογένεια του Μιχαήλ Η' του Παλαιολόγου, του οποίου ήταν, μάλιστα, αδελφή. Η τελευταία αξιοποιηθείσα διήγηση του Τούρκου συγγραφέα του 15ου αιώνα Γιαζιτζήογλου, αναφέρει ότι η Άννα ήταν μητέρα ή γυναίκα του σουλτάνου του δυτικού τμήματος του σουλτανάτου του Ικονίου, του Σελτζούκου Ιζεδίν Καϊκαούς Β', ο οποίος προσχώρησε στο στρατόπεδο των Βυζαντινών. Δεν άντεξε δε τούτη στην είδηση του θανάτου του και αυτοκτόνησε, πέφτοντας κοντά σε πύλη των τειχών της Βέροιας, όπου και τρέχει ποταμός. Γι' αυτό και μία πύλη αυτής της πόλεως λεγόταν (επωνομάστηκε) «της μητρός» ή «της Άνας» ή «του νερού», όπως γράφει και ο Εβλιγιά Τσελεμπή, αλλά και άλλοι. Η οικογένεια τούτη είχε κτήματα και στη Μελική προφανώς δε και στα Παλατίσια, μάλιστα δε το όνομα της ιστορικής Κωμοπόλεως, οφειλόταν στον γιό του Κωνσταντίνο Μελική (ή στην Αστραπύλη Μελική) που ήσαν απόγονοι του Καϊκαούς, όπως και οι Γεώργιος και Μιχαήλ Λυζικός, ο Θεόδωρος Σαραντηνός, ενώ και άλλοι γιοί του Καϊκούς, οι Αθανάσιος, Αλέξιος και Δημήτριος Σουλτάνος, είχαν εκχριστιανιστεί και ήσαν γαιοκτήμονες της ευρύτερης αγροτικής περιοχής της Βέροιας.

Γ' Όπως να έχει το ζήτημα, δεν είναι ιστορικά νεόπλασμα και δεν δόθηκε αυθαίρετα το όνομα τούτο, η Βεργίνα που συνδέεται με την ιστορία της Βέροιας, για

διάστημα 600 - 700 χρόνων. Άλ-
λωστε, σημειώνω εδώ (πάλι για
πρώτη φορά, στις έρευνές μου,
μιάς 35ετίας) ότι το όνομα τούτο
παρουσιάζει και κάποια φαινομε-
νική, οπτική τουλάχιστον ομοιό-
τητα με τη λέξη Βέροια και Βέρ-
μιον, δηλαδή ως προς τα τρία,
πρώτα γράμματα (Βερ-γίνα, Βερ-
οια, Βέρ-μιον), άσχετα με την αρ-
χική, τέτοια ή αλλιώτικη, προέ-
λευση ή ετυμολογία του. Είναι ή-
δη ιστορικά ριζωμένο κα αποκκα-
θαρισμένο, δομένο με τον Ελ-
ληνισμό και ιδιαίτερα με την το-
πική ιστορία της Βέροιας, αλλά
και της γειτονικής της περιοχής
της σημερινής Βεργίνας, ώστε να
μή δημιουργεί αμφιβολίες και
προβλήματα, τουλάχιστον σ' ό-
σους γνωρίζουν την πολύχρονα ε-
πικρατούσα λαϊκή παράδοση. Στη
συγκεκριμένη περίπτωση έχει ελ-
ληνικοποιηθεί τελείως και απορ-
ροφηθεί το όνομα της «βασιλίσ-
σας» Βεργίνας, ώστε να θεωρεί-
ται ένα πράγμα με την ιστορία
του τόπου μας.

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότε-
ρα πως έχει το ζήτημα.

2. ΤΟ ΝΕΟ ΧΩΡΙΟ ΒΕΡΓΙΝΑ

Α' Στη θέση του σημερινού χω-
ριού υπήρχαν (μέχρι το 1922 -
1924) δυο μικροί οικισμοί, από
τους οποίους ο ένας λεγόταν
«Μπάρμπες» και ο άλλος «Κούτ-
λες», είχαν δε (συνολικά, οι δύο
μαζί) είκοσι, περίπου, οικογένει-
ες.

Όταν εγκαταστάθηκαν στη γύ-
ρω περιοχή, κοντά και στο άλλο
χωριό, στα «Παλατίτσι», οι Πρό-
σφυγες και κτίσθηκε ο νέος οικι-
σμός, προέκυψε η αυτονόητη α-
νάγκη να δοθεί κάποιο όνομα σε
τούτον. «Μουνός» του νέου χωριού
ήταν ο προαναφερθείς μητροπολί-
της Καλλίνικος, ο οποίος θέλησε
να τιμήσει την ηρωική πράξη της
θρυλικής «βασιλίσσας», η οποία,
άλλωστε, συνδεόταν (σύμφωνα με

τη λαϊκή παράδοση) και με την
περιοχή τούτου, αφού πιστευόταν
ότι το παλάτι της Βεργίνας - Πα-
λατίτσιων ήταν επίσης δικό της
το θερινό, μικρό παλάτι (:«παλα-
τίτσια - Παλατίτσια») της Βεροί-
ωτισσας αρχόντισσας, που ερχό-
ταν σε τούτο, κινούμενη κάτω α-
πό τη γη, μέσω των «ελαγουμι-
ών», όπως σημειώθηκε ήδη, χρη-
σιμοποιώντας την άμαξά της με
τα άλογα. Βέβαια, τη λαϊκή φαν-
τασία δεν εμπόδιζε το αφύσικο
και αδύνατο της διαδρομής, πολύ
περισσότερο αφού η απόσταση (α-
πό τη Βέροια) ήταν μεγάλη, δη-
λαδή 18 χιλιόμετρα, τότε και (ευ-
τυχώς ή δυστυχώς) δεν είχε ανα-
καλυφθεί ακόμα το αυτοκίνητο,
ως όχημα, αν και η λέξη (:«αυ-
τοκίνητον» χρησιμοποιούταν κιό-
λας, σε βυζαντινά έγγραφα...

Περίπτωση να χρησιμοποιηθεί
η ονομασία των Αιγών, δεν υπήρ-
χε, τότε, για τον απλούστατο λό-
γο, ότι -όπως σημειώθηκε πιο πά-
νω- ο εντοπισμός συνδυασμός, η
ταύτιση των δυο περιοχών είναι
μεταγενέστερο, σχετικά πρόσφα-
το, πνευματικό καταστάλαγμα
του Ν. Χάμμοντ, που προτάθηκε
46 χρόνια μετά τα «...βαφτίσια»
του νέου χωριού, αν και προηγή-
θηκαν οι έρευνες και οι μελέτες
του Γάλλου Λ. Εζέ, του Κωνσταν-
τίνου Ρωμαίου και των συνεργα-
τών του, ύστερα καθηγητών του
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της
Θεσσαλονίκης.

Η λαϊκή παράδοση, των Ελλή-
νων και Ορθοδόξων Χριστιανών
της Βέροιας και της περιοχής, εί-
ναι αυτή. Και είτε υπήρξε, πράγ-
ματι, κάποια γυναίκα, η οποία
θυσιάστηκε, για να μη πέσει στα
χέρια των αλλόφυλων και αλλό-
θρησκων Τούρκων - Μωαμεθανών
- Μουσουλμάνων, και λεγόταν
τούτη Βεργίνα, Βιργινία κ.τ.λ., ή
Άννα και υπάρχει σύγχυση, ένα
είναι βέβαιο, ότι, δηλαδή, ο μύ-
θος ή η ιστορία αυτή είναι συνυ-

φασμένη και τέλεια αφομοιωμένη
με το παρελθόν της Βέροιας και
της περιοχής της Βεργίνας, εδώ
και επτά (7) αιώνες, κατά τους
οποίους ο Ελληνισμός και η Ορ-
θοδοξία της συμπύκνωναν τη συ-
νύπαρξή τους στη σχετική διήγη-
ση και για τη Βεργίνα τον αγώνα
αντιστάσεώς τους κατά του ε-
χθρού της πατρίδας και του χρι-
στιανισμού.

Άρα, η Βεργίνα - Βιργινία υ-
πήρξε σύμβολο αγώνα και εθνι-
κής (ελληνικής) ανατάσεως και
χριστιανικής, παραδειγματικής,
συμπεριφοράς μιάς κατοίκου - αρ-
χόντισσας, η οποία έπεσε από τον
«πύργο - παλάτι» της, που είχε
στη Βέροια, αφού η φαντασία και
η «ποιητική αδειά» κίνησή της
(κάτω από τη γη μέχρι το παλά-
τι της Βεργίνας και τα Παλατί-
τσια, μέσω της εκκλησίας του Χρι-
στού και της εκκλησίας του Αγί-
ου Κηρύκου και Ιουλίττας), δεν
ήταν πιά εφικτή, μιά και έπρεπε
να υπάρξει η απτή θυσία - παρά-
δειγμα αυταπαρνήσεως και αξι-
οπρέπειας, ελληνικότατης και χρι-
στιανικότατης προβολής άμυνας
εναντίον στους κατακτητές και
του εχθρού του έθνους και της
θρησκείας του Ναζωραίου.

Πόσο δε είναι ριζωμένη η πα-
ράδοση και σήμερα ακόμα, πολύ
δε περισσότερο το 1922 (όταν έ-
γινε η ονοματοδοσία του χωριού
των Προσφύγων, σε Βεργίνα),
φαίνεται και από το γεγονός ότι
τα υπολείμματα, τα οποία υπάρ-
χουν και σήμερα πίσω από το δι-
καστικό μέγαρο της Βέροιας (πα-
λιότερα τουρκικό Διοικητήριο),
στην πλατεία Δικαστηρίων - Κ.
Ρακτιβάν και Ωρολογίου, οι κά-
τοικοι τα έλεγαν «παλάτι της Βερ-
γίνας ή της Βιργινίας», έτσι δε-
τα παραλάβαμε και εμείς ως παι-
διά και τα συναντήσαμε και σε
κείμενα και φωτογραφίες περιη-
γητών, Ελλήνων και ξένων (βλ.

σχετικά στον δεύτερο τόμο του προαναφερθέντος διβλίου μου, στις σελίδες 147 - 148 και τις ει-
κόνες 3 και 3α, στο τέλος τούτου, εκτός κειμένου).

Δεν ήταν δυνατόν, βέβαια, να ονομασθεί το νέο χωριό και Πα-
λατίτσια ή Παλατίτζια, διότι υ-
πήρχε ήδη άλλο χωριό με το όνο-
μα αυτό, ασχέτως εάν δεν γνώ-
ριζαν το 1922, πως ήταν όνομα
της Βυζαντινής Εποχής, διότι τα
σχετικά έγγραφα (του μοναστη-
ριού του Βατοπεδίου - Βατοπαιδί-
ου του Αγίου Όρους), των ετών
1328 και 1338, δημοσιεύτηκαν σα-
ράντα χρόνια ύστερα (δηλαδή το
1962), από τον απαράμιλλο και
αλησμόνητο Μακεδόνα καθηγητή
της Βυζαντινής ιστορίας Γ. Ι. Θε-
οχαρίδη.

Β' Νομίζω, συνεπώς, ότι δεν
προκύπτει πρόβλημα από το ση-
μερινό όνομα του χωριού, που ή-
ταν και το πρώτο - μόνο που είχε,
διότι δεν δόθηκε σε βάρος της
πολύχρονης ιστορίας του τόπου,
με την οποία συνδέεται στον θα-
θμό που η μυθική «βασίλισσα»
της λαϊκής παραδόσεως συμπλέ-
κεται άμεσα και άρρηκτα με την
ελληνικότητα και τη χριστιανικό-
τητα της πόλεως και της περιοχής
της Βέροιας. Σε κάθε περίπτωση
αρκούν τόσοι αιώνες στενού δε-
σμού και αδιάλειπτης ιστορικής
συνέχειας, ώστε να μη υπάρχει
ζήτημα πλέον εξαιτίας της προε-
λεύσεως του ονόματος, αφού κα-
θιερώθηκε και επιβλήθηκε, ή εάν
θέλετε, ελληνικοποιήθηκε και κα-
θαγιασθηκε στην κολυμβήθρα του
Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας,
πολύ περισσότερο αφού σ' όλες
τις γλώσσες και στις διαλέκτους
υπάρχουν λέξεις δάνεια (20.000
π.χ., στην αγγλική γλώσσα από
την ελληνική, αν δεχτούμε μία
καινούργια έρευνα Έλληνα λε-
ξικογράφου), είναι δε πολλές οι
λέξεις τις οποίες θρήκαν οι Λα-
χαίοι Έλληνες από άλλους λα-

ούς και τις ελληνικοποίησανε τό-
σο πολύ, ώστε να είναι δύσκολο
να τις εντοπίσουν και να συμφω-
νήσουν μεταξύ τους και αυτοί
τούτοι οι ειδήμονες γλωσσολό-
γοι...

Γ' Και «αντί άλλων πολλών»,
όπως λέμε και γράφουμε και εμείς
οι νομικοί, προτιμώ να κλείσω το
(αναγκαστικά μακροσκελές) κεί-
μενό μου με όσα έγραψα κατά τον
μήνα Νοέμβριο του 1992, με άλ-
λη αφορμή, δηλαδή «εις ανύπο-
πτον χρόνον», για να μή... πτωχεύ-
σουν τα επιχειρήματά μου, για ό-
σους ήθελαν νομίσει ότι η προ-
σπάθειά μου αυτή οφείλεται -δή-
θεν- σε «Βεροιωτίτιδα» ή «Ημαθι-
ωτίτιδα», που έχω χρόνια για ό-
σα αναφέρονται στην περιοχή, ό-
που ζω και κατοικώ.

Έγραφα, λοιπόν τα εξής (βλ.
στο περιοδικό «Παράδοση», Β'
περίοδος, τεύχος 4ο, Οκτωβρίου -
Δεκεμβρίου 1992, σελίδες 470 -
473 και συγκεκριμένα τη σελίδα
473, όπου, στη σελίδα 474, δημο-
σιεύονται και δέκα έξι βιβλιογρα-
φικές σημειώσεις, με τίτλο «Συμ-
πληρωματικά για τη λαϊκή παρά-
δοση της Βεργίνας και το τριπρό-
σωπο των πρωταγωνιστών κατά
την άλωση της Βέροιας από τους
Τούρκους»):

«...Ποιός θα φανταζόταν δε ό-
τι, εβδομήντα χρόνια ύστερα, με-
τά την ονοματοδοσία και τον συ-
νοικισμό του νέου χωριού Βεργί-
να, προς τιμή μιάς μυθικής, μάλ-
λον, ηρωίδας της τοπικής ιστορί-
ας της πρωτεύουσας του νομού
της Ημαθίας, της Βέροιας (που η
ύπαρξή της τοποθετείται στα σύ-
νορα των δυο εποχών, του τέλους
των Βυζαντινών Χρόνων και της
αρχής της Τουρκοκρατίας), θα α-
ποκαλύπτονταν, από τα σπλάχνα
της πλούσιας και αιματοβαμμέ-
νης ελληνικής, μακεδονικής, γης,
μετά νεκρανάπαυση και σιωπή αι-
ώνων τα περίφημα ευρήματα των
βασιλικών μακεδονικών τάφων,

με τις ενεπίγραφες, επιτύμβιες
στήλες (με πολλά ελληνικά ονό-
ματα) και θα ερχόταν στο φως η
δόξα και ο εξαίρετος πολιτισμός
των αρχαίων Μακεδόνων, αναμ-
φισθήτητης ελληνικότητας;

Και το σπουδαιότερο είναι ότι
το όνομα του (προηγούμενως ά-
σημου, σχεδόν) χωριού θεωρείται
πιά το σύμβολο και ο ομφαλός
του Μακεδονικού Ελληνισμού, γε-
νόμενο παγκόσμια γνωστό και μά-
λιστα χωρίς να υπάρχει κίνδυνος
να το καλύψει η λήθη με την πά-
ροδο του χρόνου. Αν δε σκεφθεί
κανείς, πως ο χώρος αυτός είναι
πολύπλευρα σημαντικός, ακόμα
και από τα αρχαία χρόνια κι ότι
το καινούργιο όνομα του διπλανού
χωριού (Παλατίτσια) ανάγεται
στα Βυζαντινά και στα Νεώτερα
χρόνια, καταλήγει να πιστέψει ό-
τι υπήρξε επιτυχής η επιλογή αυ-
τής της ονομασίας, αφού συνται-
ριάζει και συνενώνει τις τρεις ή
καλύτερα τις τέσσερεις εποχές
της συμπαγούς και συνεχούς (κα-
τά τον Κ. Παπαρρηγόπουλο) ελ-
ληνικής ιστορίας, δηλαδή της αρ-
χαίας, της βυζαντινής, της τουρ-
κοκρατίας και της νεώτερης, με-
τά την απελευθέρωση της Μακε-
δονίας (1912) από τους Τούρκους.

Σύμπτωση, άραγε, ή ένα «παι-
χνίδι» της ιστορίας και προνομι-
ακή μεταχείριση μιάς ευλογημέ-
νης και ξεχωριστής, ανέκαθεν, πε-
ριοχής, όπου κυλά ο μεγαλύτερος
ποταμός της χώρας, ο Αλιάκμο-
νας, εκεί όπου αρχίζουν τα Πιέ-
ρια, το σπίτι των Ελληνίδων Μου-
σών, και όχι μακριά από τον μα-
κεδονικό - θεσσαλικόν Όλυμπο,
όπου και το θρονί των θεών των
Πανελλήνων, όπως δείχνει και το,
σχεδόν κοντά, Δίο;».

Δ' Και θα σημειώσω και θα
συμπληρώσω εδώ, ως κατακλεί-
δα, ότι στη θέση της σημερινής
Βεργίνας δεν τοποθετούσε μέχρι
τελευταία, η αρχαιολογική έρευ-

Συνέχεια στην σελίδα 190

Αναστάσιος Μιχαήλ ο Ναουσαίος

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΛΟΓΙΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ»

Βασική Βιβλιοθήκη «ΑΕΤΟΥ» — Αθήνα 1955

Γεννήθηκε ο Αναστάσιος στη Νάουσα μετά τα μέσα του 12' αιώνα. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στην πατρίδα του και ύστερα πήγε στα Γιάννενα για ευρύτερες σπουδές. Στις σχολές των Γιαννιτών διδάσχαν τότε σπουδαίοι σοφοί και πνευματικές ανασχολήσεις είχαν καταστήσει τον τόπο αυτό κέντρο

Επιμέλεια 'Αγγελου Βαλταδώρου

μιάς ευρύτερης πνευματικής Αναγέννησης που η επίδρασή της απλώνονταν σ' ολόκληρο το Ελληνικό. Εδώ λοιπόν ο Μιχαήλ ήλθε και σπούδασε φιλοσοφία και ρητορική κοντά στον Σουγδουρή. Είχε συμμαθητές του τον Αλέξιο Σπανό, τον Μαργαρίτη και άλλους που έγιναν αργότερα σπουδαίοι λόγιοι και δάσκαλοι του Γένους.

Κατά τα 1702 ο Μιχαήλ, από έφεση προς τη σοφία και τη μάθηση, εγκατέλειψε τα Γιάννενα και ήρθε στην Πόλη. Εδώ, σχετίστηκε με τους διαφόρους σοφούς του καιρού και γνωρίστηκε ακόμη με κάποιους γερμανούς θεολόγους που βρίσκονταν τότε στην Πόλη. Με συντροφιά έναν απ' αυτούς, τον Ανχάρντο Adelung, έφυγε έπειτα για τη Γερμανία. Ήρθε στη Χάλη και στο Altdorf, όπου στα χρόνια αυτά υπήρχε ένα ζωηρό ενδιαφέρον για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Οι θεολόγοι δηλ. των μερών αυτών και ιδιαίτερα οι λουθηρανοί για λόγους εκκλησιαστικούς έδειχναν

ξεχωριστό ενδιαφέρον για την οπουδή της νέας ελληνικής γλώσσας. Η σπουδή αυτή τους είχε δώσει την ευχέρεια να γνωρίζουν τη σχέση της νέας με την αρχαία ελληνική και εκπληκτοί να έβρουν τη συνάφεια των νέων Ελλήνων με τους αρχαίους προγόνους τους. Η ανακάλυψη τούτη ήταν αρκετά παράδοση για το ευρύτερο ευρωπαϊκό κοινό που νόμιζε πως οι Έλληνες είχαν πάψει πιά να υπάρχουν.

Στους κύκλους λοιπόν ο Μιχαήλ αυτούς ήταν πολύ χρήσιμος. Σπουδασμένος στα αρχαία Ελληνικά γράμματα και γνώστης της σύγχρονης κατάστασης του Ελληνισμού μπορούσε να προσφέρει πολλά στις μελέτες των ασχολουμένων με την Ελλάδα και τα ελληνικά Γερμανών. Και πραγματικά, ο Μιχαήλ έδινε πληροφορίες και φάνιζε τις έρουνες πολλών απ' τους σοφούς αυτούς. Έτσι, στα 1704 έδωσε σπουδαία γραμματικά στοιχεία στον θεολόγο Τριβδεχόδιο για να συντάξει το έργο του «Brevia linguae ρωμαϊκής sive Graecae vulgaris elementa» που αξεδόθηκε στη Jena στα 1705. Στο έργο μάλιστα τούτο ο Τριβδεχόδιος συμπεριέλαβε και μιάν αξιοσπουδαστή επιστολή του Μιχαήλ, που περιέχει πολλά στοιχεία και παρατηρήσεις του για την κατάσταση των Ελλήνων στα χρόνια αυτά.

Στη Γερμανία λοιπόν ο Μιχαήλ συνέχισε τις σπουδές του και σύντομα αναδείχτηκε ένας απ' τους αξιολόγους λογίους. Για τούτο και η

Ακαδημία των επιστημών του Βερολίνου τον εξέλεξε μέλος της.

Με την εκλογή του αυτή ο Μιχαήλ εξεφώνησε εισαγωγικό του λόγο που αναφέρονταν στη σύγχρονη κατάσταση της Ελλάδας. Απέφερε λεπτομέρειες για τα σχολεία που λειτουργούσαν στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, για την εκκλησία

της, για τις προσωπικότητες του καιρού και για την Ελληνική γλώσσα. Ο λόγος του αυτός τυπώθηκε κατά τα 1706 και είναι το σπουδαίο για τις νεοελληνικές σπουδές «Περίηγηματικόν Πνηγμάτων» του.

Και το σπουδαίο διαφωτιστικό έργο του Έλληνα αυτού λογίου συνεχίστηκε μέσα σ' ένα περιβάλλον, που γινόταν όλο και πιο πολύ φιλελληνικό, με τον ίδιο πάντα παλμό. Η φωνή της Ελλάδας ακουόταν έτσι έγκυρα μέσα στην καρδιά της Νέας Γερμανίας, που στα χρόνια εκείνα θρυσόταν σε ακμή. Το Ελληνικό ζήτημα εξ άλλου έπαιρνε στα χρόνια αυτά μία ξεχωριστή θέση στη διεθνή πολιτική. Το σχέδιο του Πέτρου του Μεγάλου που έμπαινε σε πραγματοποίηση είχε ειδικά προβλέψει για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Γι' αυτό και όταν στα 1710 κηρύχτηκε ο ρωσοτουρκικός πόλεμος και οι εικόνες του Πέτρου

Συνέχιστο στην σελίδα 190

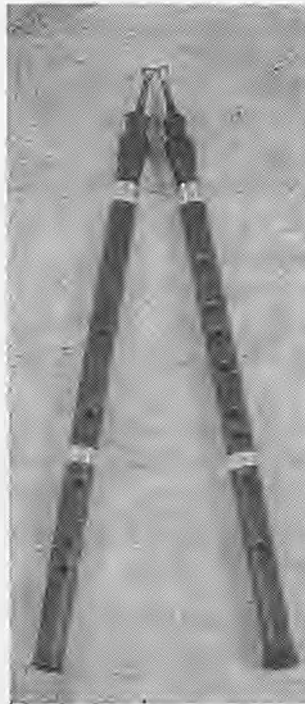
Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία - ευρήματα

Από τα αρχαιολογικά ευρήματα που θρέθηκαν και έρχονται στο φώς καθημερινά με τις ανασκαφές, ξεχωρίζουν πολλά με μουσικές παραστάσεις που μαρτυρούν την αγάπη και την αφοσίωση των αρχαίων Ελλήνων Μακεδόνων στην περιοχή της Ημαθίας.

Στην Βεργίνα θρέθηκε ελεφαντοστέινο ανάγλυφο Μούσας που παίζει λύρα. Η καθισμένη Μούσα

Στέλιος Ι. Κοφαχείλης Ιδρυτής του Μουσικού Μουσείου Μακεδονίας

κρατά με το αριστερό χέρι την λύρα, ενώ στρέφει το κεφάλι της προς τα δεξιά της, προφανώς σε μια άλλη μορφή που θα υπήρχε εκεί και προς την οποία χειρονομεί με το δεξί της χέρι. Επίσης ένα ελεφαντοστέινο ανάγλυφο Διονύσου και Σιληνού, πράγμα που μαρτυρεί ότι η Διονυσιακή Λατρεία ήταν πολύ διαδεδομένη στην Ημαθία. Σ' έναν μικρό αμφορέα υπάρχουν κεφαλές Πανός, (απ' τους ασημένιους αμφορείς στον τάφο του Φιλίππου) άρα η σύριγξ το όργανο του Θεού των βοσκών ήταν γνωστή. Ακόμη και στον χάλκινο λυχνούχο κάτω από την πρόσφυση της κυκλικής λαβής θα δούμε την θαυμάσια κεφαλή του Πανός. Στα διακοσμητικά των ποδιών επίπλου σε χρυσό διακρίνουμε έναν αυλητή που παίζει και τρεις χορεύουν. Μπροστά στο άρμα του Πλούτωνα σε μια τοιχογραφία του 4ου π.Χ. αι-

ΔΙΑΠΛΟΣ ΑΥΛΟΣ

ώνα (τάφες του μεγάλου τύμβου), τρέχει ο Ερμής, ο εφευρέτης της λύρας. Σε άλλο τάφο μια ομάδα εικονίζει μυθολογικές μορφές (Διόνυσος, Μούσα, Σιληνός), σ' αυτή την κατηγορία υπάρχει μια τριάδα - ο Πάν και ένα Διονυσιακό ζευγάρι - που θεωρείται ως το ωραιότερο ελεφαντοστό που σώθηκε από τον αρχαίο κόσμο. Αυτό όπως και άλλα ευρήματα της Βεργίνας, ευρίσκονται στο Μουσείο Θεσσαλονίκης. Τον Πάνα με φλάουτο θα τον συναντήσουμε και σ' ένα από τα ελεφαντοστέινα γλυπτά που κοσμούσαν την κλίνη ενός τάφου. Στα ασημένια αγγεία επίσης υπάρχει διακοσμητικό ανάγλυφο του Πά-

να, των Σιληνών κ.ά.

Στο μουσείο Βεροίας, ένα μαρμάρινο τραπεζοφόρο είναι στολισμένο με τρεις ανάγλυφες χορεύτριες. Σ' ένα άλλο τραπεζοφόρο φαίνεται ανάγλυφη παράσταση Διονύσου που βαστάζεται από Σάτυρο, (αρ. 365, Ρωμαϊκών χρόνων). Επίσης ένα άλλο σύμπλεγμα Διονύσου βασταζομένου υπό Σατύρου (αρ. 487, Ανδριανείου περιόδου) και τα δύο από την Βέροια.

Σ' έναν πήλινο ερυθρόμορφο κωδωνόσχημο κρατήρα ρυθμού Κέρτς εικονίζεται σε υπαίθριο ιερό ένα άδηλο θέμα που σχετίζεται με τον κύκλο του Διονύσου και της Αφροδίτης. Βρέθηκε στο Β-Α νεκροταφείο της Βέροιας και είναι του 4ου αιώνα π.Χ. (αρ. ευρ. Π. 508). Ακόμη ένα πήλινο ειδώλιο Αφροδίτης που κρατά στο δεξί της χέρι ένα προσωπίο Σιληνού από τα μέσα του 2ου αιώνα π.Χ. (αρ. ευρ. Π. 3109), πράγμα που φανερώνει την σχέση των κατοίκων με το αρχαίο δράμα. Στην θάση του αγάλματος της Αφροδίτης θα δούμε μια κιθάρα, είναι του 2ου π.Χ. αιώ-

νος. Το 242 μ.Χ. ιδρύθηκαν στην Βέροια από τον Γορδία Ευσεβή τα «Ολύμπια Αλεξάνδρεια», όπου διοργανώνονταν Θεατρικές και μουσικές εκδηλώσεις. Αυτές τις βρίσκουμε και σε επαρχιακά νομίσματα του 236 μ.Χ. που φέρουν την επιγραφή Β ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΝ ΒΕΡΟΙΑ και συμπεραίνουμε ότι το 236 οι αγώνες έγιναν για

δεύτερη φορά. Υπάρχουν θέβαια και επιγραφές που μαρτυρούν για αυτούς τους αγώνες, όπως αυτή η προερχομένη από την Ηράκλεια της Θράκης όπου αναγράφεται «Αλεξάνδρεια Ολύμπια εν Βερούσια» στα οποία έλαβε μέρος και κέρδισε κάποιος αθλητής. Συχνά επίσης στις ασχολίες των κατοίκων των μακεδονικών πόλεων αναφέρονται ηθοποιοί, ραψωδοί, μουσικοί, αυλητές ιεροσαλπικτές κ.ά.

Η Θρησκεία του Απόλλωνος ήταν πολύ διαδεδομένη στην Βέρεια (αρχαίες επιγραφές Βερούσιας), όπως και του Διονύσου μετά της ακολουθίας του όπως είδαμε από τα πολλά αρχαιολογικά ευρήματα. Επίσης ο Ερμής, οι Μούσες και ο Πάν λατρεύονταν πολύ. Ο Ερμής, εφευρέτης της λύρας, τιμάτο όπως και ο Απόλλων ως αγώνιος ή εναγώνιος. Η ημέρα που ήταν αφιερωμένη στον χθόνιο Ερμή ονομαζόταν ημέρα Ερμού.

Οι Μούσες Κλειώ, Θάλεια, Ερατώ, Ευτέρπη, Πολύμνια, Καλλιόπη, Τερψιχόρη, Ουρανία, Μελπομένη, ήταν θεότητες προστάτιδες της πνευματικής γενικά δημιουργίας στους αρχαίους Έλληνες προ πάντος όμως στις εκδηλώσεις αυτές της ωδής, της ποίησης και της μουσικής. Ο Πάν φέρεται και ως δεινός μουσικός δάσκαλος του μουσικού Ολύμπου στην σύριγγα, του Δάφνιδος ως και ανταγωνιστής του Απόλλωνος. Οι ψυχικές καταστάσεις στις εκδηλώσεις του Διόνυσου εκδηλούντο δια λόγου, ήχου και κίνησης. Κύρια τραγούδια στις γιορτές αυτές ήταν οι Δυθίραμβοι.

Όπως είδαμε από τα ευρήματα που ήρθαν στο φως μέχρι τώρα οι αρχαίοι έπαιζαν την λύρα, την κιθάρα, την σύριγγα, τον αυλό και τα τύμπανα που χρησιμοποιούσαν στις ιεροτελεστίες του Διονύσου. Η κιθάρα ήταν πιο επεξεργα-

σμένο και τελειοποιημένο όργανο από την λύρα. Είχε δυνατούς και συμπαγείς θραχίονες και είχε πιο πλατύ και ηχηρό ήχο. Ο εκτελεστής την κρατούσε όρθια ενώ την λύρα λοξά. Ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά αποκαλεί την κιθάρα όργανο τεχνικό επαγγελματικό ενώ η λύρα ήταν για την εκπαίδευση των νέων. Η λύρα ενέπνεε μεγάλο σεβασμό ως το εθνικό κυρίως όργανο. Στους εθνικούς αγώνες τα Ολύμπια χρησιμοποιούσαν πολύ την κιθάρα.

Στους προκλασσικούς χρόνους η κιθάρα είχε από τρεις ως επτά χορδές. Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν κιθάρες και με περισσότερες χορδές. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο το σχήμα της καθορίστηκε από τον Κηπίωνα μαθητή του Τέρπανδου. Εφευρέτης της λύρας θεωρείται ο Ερμής ο οποίος την προσέφερε στον Απόλλωνα για να τον καλοπιάσει για την κλοπή των βοδιών του σύμφωνα με την μυθολογία.

Ο Ερμής αφού κατασκεύασε την επτάχορδη λύρα χρησιμοποιώντας για χορδές τα έντερα των βοδιών δίδαξε τον Ορφέα, κι ο Ορφέας τον Θαμύρι και τον Λίνο. Στην αρχή η λύρα κατασκευάζονταν με όστρακο χελώνας αλλά αργότερα το ηχείο της με ξύλο. Ο Νικόμαχος μας λέγει ότι ο Πυθαγόρας πρόσθεσε ακόμη μία χορδή, σχηματίζοντας έτσι μία οκτάφωνη αρμονία. Αργότερα προστέθηκαν και άλλες χορδές.

Ο όρος σύριγγ χρησιμοποιούνταν συχνά για όλα τα πνευστά όργανα χωρίς γλωσσίδα, ενώ για εκείνα που είχαν γλωσσίδα χρησιμοποιούνταν ο όρος αυλός. Η σύριγγα ήταν μονοκάλαμος ή πολυκάλαμος. Τα καλάμια ήταν συνήθως επτά με διαφορετικό μέγεθος και ήταν συνδεδεμένα με κερύ ή και λινάρι. Η σύριγγα ήταν πομπικό όργανο και δεν χρησιμο-

ποιούνταν ποτέ για καλλιτεχνικούς σκοπούς. Στην περίπτωση ισομεγεθών καλάμιών γέμιζαν ένα τμήμα κάθε σωλήνα με κερύ έτσι μπορούσε να παραχθεί διαφορετικός ήχος ανάλογα με την αέρινη στήλη που παλλόταν. Σύμφωνα με τον μύθο ο Πάνας αγάπησε την νύμφη Σύριγγα την οποία οι θεοί μεταμόρφωσαν σε καλάμια για την σώσουν από την καταδίωξή της. Ο Πάνας έσπασε τα καλάμια σε κομμάτια απ' τον θυμό του κι άρχισε μετανιωμένος να κλαίει και να φιλά τα καλάμια. Ακούγοντας όμως τους ήχους που έβγαιναν οδηγήθηκε στην κατασκευή αυτού του οργάνου, με αυτά τα τμήματα από το σώμα της μεταμορφωμένης νύμφης. Η σύριγγα υπήρξε και ο κυριότερος πρόδρομος της υδραυλίας.

Ο αυλός ήταν από τα σημαντικότερα όργανα της αρχαίας Ημαθίας. Χρησιμοποιούνταν σε πολλές τελετές κυρίως προς τιμήν του Διόνυσου, στα δράματα, στα συμπόσια, στους χορούς στα εμβατήρια στις πομπές και στους εθνικούς αγώνες. Σύμφωνα με την παράδοση η θεά Αθηνά εφύρε τον αυλό αλλά έλεποντας στα νερά ότι τι πρόσωπό της παραμορφωνόταν τότε πέταξε μακριά. Ο αυλός έπεσε στην Φρυγία όπου τον βρήκε Μαρσύας ο οποίος διαγωνίστηκε αργότερα με τον ίδιο τον Απόλλωνα. Ο μύθος αυτός τείνει να καθιερώσει την ελληνική καταγωγή του αυλού.

Ο αυλός κατασκευαζόταν από καλάμι, πεξέρι, λωτό κόκκαλο ελαφιού, ελεφαντόδοντο, κέρατο κατεργασμένο χαλκό. Οι Έλληνες γνώριζαν δύο τύπους γλωσσίδας την απλή (όπως στο κλαρίνο) και την διπλή (όπως στο ζουρνά). Στο διπλό αυλό απαραίτητη ήταν και η φορβεία μία δερμάτινη λωρίδα που δενόταν πίσω απ' >

το κεφάλι και βοηθούσε τον παίκτη να εκμεταλλευτεί όλο τον αέρα και να φυσήξει δυνατά τους αυλούς. Οι δύο αυλοί λέγονταν δίαυλοι ή δίδυμοι αυλοί ή δικάλαμοι ή δίζυγες. Ο κάθε αυλός είχε το δικό του επιστόμιο. Οι αυλοί διαιρούνταν ανάλογα με την έ-

κταση του ύψους, ανάλογα με την προέλευση, το υλικό κατασκευής, τον χαρακτήρα και τη χρήση, το σχήμα και την παραγωγή του ήχου. Ο αυλός ήταν περισσότερο συνδεδεμένος με την λατρεία του Διόνυσου ενώ η λύρα με την λατρεία του Απόλλωνα. Η αυλητική τέχνη ήταν πολύ σεβαστή σαν μουσική τέχνη και περιζήτητη.

Το τύμπανο ήταν ένα κρουστό όργανο αποτελούμενο από ένα ξύλινο κύλινδρο που καλύπτετο με δερμάτινες μεμβράνες τεντωμένες και από τις δύο πλευρές. Παιζόταν συνήθως από γυναίκες στις

θακχικές τελετές. Τα τύμπανα χρησιμοποιούνταν πολύ στις ιεροτελεστίες του Διόνυσου αλλά και της Κυβέλης.

Επειδή λατρευόταν ο Διόνυσος εδώ σίγουρα παιζόταν και ο αρχαίος άσκαυλος (ασκός + αυλός) ή ασκός του Διόνυσου που παρέμεινε μέχρι τις μέρες μας, είναι η γνωστή γκάιντα.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Π ρ ο σ έ ξ α τ ε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποσπελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες ννώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΤΙ ΚΙ ΤΩΡΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

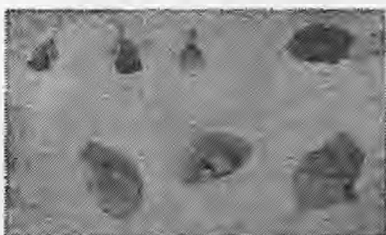
Τα παλνά τα πιχνίντγια

Του Νίκου Σπάρτη

Ιά κύταξει πώς τραγουδάει ου σιάλακας, όταν τουν θάνουμι στη ζιάρη να ψηθεί μη ουλίγου άλας, μας ίλιγαν τότε τη μιγάλη Σαρακουστή κι αργότερας όντας μάζουναν σιαλιάκια απ' τις άκρεις απ' τα μπαξέντγια. Κι ου σιάλιακας τσιτσιρίζειν που καίγουνταν στη φουτχιά.

Τώρα τα σιαλιάκια μας τα αφάνισαν οι Αλθανοί που δεν έχουν τί να φαν.

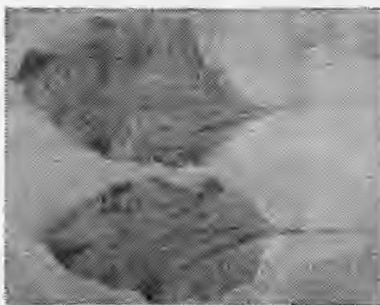
Τότι πουλλά πιχνίντγια είχαμι απού χουρτάργια, φυτά κι δέντρα. Πώς κι πώς καρτιρούσαμε νάρθει η άνοιξη να μάσουμι κι να φάμι κανά θλαστάρη απ' τ' αμπέλι, τίπουτα κάτσιουδεις που τρουγάμι του λουλούδι, τα λουλούντγια απ' τις κουτσουπές, να μάσουμι κι να φάμι άγριους καψιούνους από καμινιά άκρα. Κι' όντας ίφιρναν οι μπαμπάδεις μας χουρτάρι για τα ζώα απ' τ' αμπέλι κι απ' του μπαξέ του μάη ή του θιριστή μήνα πώς κι πώς τους καρτιρούσαμε για να πάρουμι μπιζιόργια στου μαχαλά, να φκιάσουμι φούσκες που τις πλιασνούσαμε στου γκλέφαρου. Στριβάμι ουλίγου του πέταλου

Φωτ. 1. Μπιζιόργια κι παπαδίσεις

απ' του μπιζιόρι κι του φουσκου νάμι μη του στούμα να γένι μινά φουσκίτσα που τη χτυπούσαμε στου γκλέφαρου να πλιασνίσει. Απού κλειστά μπουμπούκια απού μπιζιόργια που φαίνουνταν ουλίγου κόκκινου, ανοιγάμι του μπουμπούκι του πράσινου κι τραβούσαμε να θγούν τα κόκκινα (πέταλα) να γένουν σα φουστά-νι κι εκουφτάμι του πιάδι (ποδί-σκο) κουντό 2 - 3 χιλιοστά κι απανουθειό εβανάμι απού σπουρ γιασμένου ανοιχτό μπιζιόρι του κιφάλι (ωοθήκη) πούταν σαν κουρώνα κι γένουνταν παπαδίτσα ό-πους φαίνητι στ' απάνου μέρους της φουτουγραφίας.

Εφκιανάμι κι αργαλειόν μη φύλ

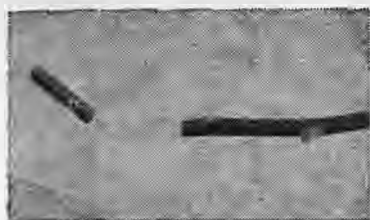
Φωτ. 2. Άργαλιός μη φύλλα απού πιντάνιυρου.

λα απού πιντάνιυρον, όπως φαί-νητι στη φουτουγραφία. Ουδι κει που ήταν του φύλλου το κουφτά-μι σι ντιγιά μιριές του κουτσιάνι χουρίς να κόβουντι τα νεύρα κι του πηγηνάμι σιαπάνου σιακά-του σαν αργαλειόν.

Εκουφτάμι, πάλι τότε του Μάη,

ένα στάχυ απ' όνα χαμπηλέ χουρτάρι που ουμνιάζει μη στι-άρι κι που άμα στιγνώσει ουλί-γου δεν αμπουρούν να του φαι-τ' άλουργα, τους στέκειτι στοι-λιμό, κι το θανάμι στην απαλάμ-μας (απ' του ζιρβί του χέρι) α-νάμισα απ' τα ντιγιά τα μισκί-τα δάχτυλα κι του βαστούσαμε σφιχτά. Μιτά το κουφτάμι στη-μέση κι το θανάμι πάλι απανου-θιό χουρίς να φαίνητι κουμένου. Αυτό το φκιανάμι απακρυφά χου-ρίς να μας γλέπουν κι ρουτού-σαμε τουν άλλου «θέλεις να θγε-ου μπαμπάς σου απ' τη φυλα-κή»; 'Άμα είλιγειν θέλου χτυ-πούσαμε την απαλάμι μας μη τοι-διξί του χέρι κι του κουματσιού-λι απητάχνουνταν όξου. 'Ετσι έ-βγηνειν ου μπαμπάς απ' τη φυ-λακή.

Εφκιανάμι κι σφυρίδα απού-λιανό χλουρό ξύλου καρυδιάς. Του πιλικούσαμε αμπρουστά μ-του μαχαίρι σα σφυρίδα (όπου-του κλαρίνου) μη μιά τρύπα στη-πέτσα (όπως στη φουτουγραφία-3Α). Μιτά του σαλιουνάμι καλ-εικείν του κουμάτι από του χλο-ρό του ξύλου κι του χτυπούσαμε-μη τη λαβή απ' του μαχαίρι σ-ένα στέριου μέρους. Του χτυπού-σαμε καλά για να ξιακουλήσε-η πέτσα απού του ξύλου. Πρί-του χτυπήσουμι αμά εκουφτάμ-του γιούρου - γιούρου την πέτσ-ίσιαμι του ξύλου καμιά 6 - 7 πό-τους μάκρους.

Φωτ. 3 Α. Του κουλούφι της πέτσας μη του ξύλου πιλικιμένου.

Φωτ. 3 Β. Η σφυρίδα έτοιμη για σφύριγμα.

Μιτά του κουλούφι έβγηνειν κι κει στου σιμάδι της τρύπας κουντά πηλικούσαμε κι εφκιανάμι ένα δέντι (γουνία) στου ξύλου του γκόλιου. Πηλικούσαμε ουλίγυ κι του ξύλου της τσιόμκας από την τρύπα ίσιαμι την άκρα όξου για να σηθαίνει αέρας απού κει μη φύσιμα. Εθανάμι του κουλούφι της πέτσας στουν τόπου της κι ύσταρνας φυσούσαμε απ' την τρύπα κι σφύριζειν.

Σφυρίδεις εφκιανάμι κι μη νουρές (φύλλα) απού κουρμίντγιτ φρέσικα. Εκουφτάμι ένα κουμάτι απ' τ ημέση τρύπχιου το κλεινάμι μη τα χείλια κι σφύριζειν.

Σφυρίδεις γένουντι κι μη καλάμι στιάρι χλουρό. Του κόφτεις σ' έναν κόμπουν απανουθειό ίσιαμι 10 - 12 πόντους κι κόφτεις μνιά γλώσσα 1 - 1,5 πόντους κατá τη μιριά του κόμπου κι σφυρίζει. Όντας φυσάς γένητι σαν πίσκα.

Κι μη ένα φύλλου απού στιάρι ή αγριάδας ή θούλιαρης γένητι σφυρίδα όντας του βαστάς σφιχτά στα ακουλημένα τα τρανά τα δάχτυλα απ' τα νγιό τα χέργια κι φυσάς μη δύναμη. Σφυρίζει κι ένα μικρό φύλλου ουξι-

άς η γάθρου όντας του θάλλεις στα χείλια κι φυσάς όπους φκιάνουν αι τζιουμπαναροί. Πουλλοί σφυρίζουν κι μη του στόμα γυρώντας τη γλώσσα ή θάνουντας τα νγιό τα δάχτυλα (δείκτες) στη γυριστή τη γλώσσα.

Τότι σφυρίδεις μι τρούκουλσν κι αργότιρα τρουμπέτις μας έπιρναν απ' τα πανηγύργια της Αγιασουλουμευής, Αγιανάργυροι, Αγια Παρασκιουθής κι άλλα που πήγηναν μη τ' άλουγα οι πατηράδεις μας.

Τώρα δεν πουλούν σφυρίδεις ξιχουριστές τις θάνουν στα πιχνίντγια απ' τα μικρά τα πιντιγιά για να σφυρίζουν. Για πιχνί-δι είχαμι κι τη θουσκή στα μπαξέντγια νγιό, τρεις ή κι πέντι μαζί απ' την άνοιξη πηγαινάμι για ρουμάνι μη του ζουθανά να

ταΐσουμε του μανάρι της πασκαλιάς, Να θρούμι κι τίπουτα σιαρ-λιαγκάνια (Ηλίσανθος κονδυλόρριζος) σι καμνιά άκρα να τα πλένουμε, να τα καθαρίσουμε κι να τα φάμι. Αργότιρα μαζουνάμι μούρα σι καμνιά μαλαγκούτα. Αργότιρα τρουγάμι προύνα εκλιφτάμι κána κιράσι, τίπουτα άγρια σχλάντγια, τζέρτζιλα, γκόρτσα. Τουν Αύγουστου, Σιπτέμβρη μήνα πουταν όλα τα καλούντγια απού καταγής ετρουγάμι κούμπουρα, τζίντζιφα, κράνα, τσάπρουνα, πατούλια, βατσινόμουρα, σόκα. Εκλιφτάμι κι τα θανάμι στουν κόρφου κána σταφύλι, κána ρόδι, κιδώνι, δρόκινου, δαμάσκηνου κι έρχουμάστουν στου μαχαλά να τα φάμι. Κι πηνεβουμάστουν που μας κυνήγησειν ου ντραγάτης.

Επίγραμμα Αναστασίου Καμπίτου

συνέχεια από την σελίδα 160

Ξερε άριστα τους κανόνες της ελεγειακής ποίησης. Μέσα σε τρία ελεγειακά δίστιχα, τα οποία αποτελούνται από έναν δακτυλικό εξάμετρο (επικός, ηρωικός στίχος) και έναν δακτυλικό πεντάμετρο (επυγραμμιατικός, ελεγειακός στίχος) παρουσιάζεται και αξιολογείται με πληρότητα και ο τιμώμενος συγγραφέας, ο Καμπανίας Θεόφιλος Παπαφίλης, και το σπουδαιότερο, κατά τον Αναστάσιο Καμπίτου, έργο αυτού, το «Ταμείον Ορθοδοξίας».

Η επανέκδοσή του «Ταμείου Ορθοδοξίας» του Καμπανίας Θεόφιλου Παπαφίλη πιστεύω ότι είναι: σφειδόμενο χρέος και στον άξιο ιεράρχη και στους ισάξιους φίλους και συνεργάτες του διδασκάλους που Γένους, αλλά και: στο ευσεβές πλήρωμα της Αποστολικής Εκκλησίας Βεροίας - Καμπανίας και Ναούσης, και όχι: φυσικά μόνον αυτού.

Σημείωση: Το «Ταμείον Ορθοδοξίας» του Θεοφίλου Παπαφίλη υπάρχει στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Από τη Χριστουγεννιάτικη «Φωνή της Ναούσης» του 1964

Τα Χριστού στη Νιάουστα

Η τχιά η Κατίγκου μούγ
γι' που δεν κατουρίθηκιν
απ' τη χαρά της. Την έ-
στειλαν χαμπέρι απ' την
Ανθήνα να καρτιράει για
τα Χριστού τουν ονιφιό
της τουν Αντώνη που δα
νάρχουνταν μί τη γυναίκα

του κι τα πιντγιά να γιουρτάσουν στη Νιάουστα. Ανύπαντρους
έφυγιν κι πατέρας έρχουνταν.

Πήγιν στου μπαξέ ου τχίος ου Ρίστους κουβάνησιν τουν
καρτσιούνου για του τζιάκι κι η Κατίγκου έβαλιν να γένη
του προυζούμι για να φκιάση ταχί - ταχί τις πιτουλίταις όπου
την έφκιανιν η μάνα της χαραιές τα κόλλιντα, για του χαρλί
δικου που γιννήθικιν ου Χριστός. Τότι αδουκήθηκιν κι τις
τζιουμπανίκις:

— Αρά Ρίστου τράβα να φκιάσης καμιά τζιουμπανίκα.
Τί δα τα δώσουμε τα πιντγιά για να πάνουν για κόλλιντα;

Πηλάλησιν ικείνους πάλι στου μπαξέ κι γύρισιν μί ντυγύ
τζιουμπανίκις, μπηρκιάτ πρόφτασιν.. Δεν πέρασιν μία ώρα κι
έφτασαν οι Αθηναίοι. Σκουτώθηκαν μί τ' αγκαλιάσματα, τα φι-
λιά κι τα κλιόμματα. Αχίρησαν ύσταρνας ν' ανοίγουν τις βα-
λίταις κι να βγάζουν λουγιών τί λουγιών καλούντγια. Εμ κι
ικείνα τα πιχνίδια, τί θιάμα ήταν αυτό; Τί αυτουκίνητα κι τί
μάνλιχερ κι κακό.

— Πώς να τις φανιρόσουμε τώρα τις τζιουμπανίκεις;
ρουτάει ου Ρίστους την Κατίγκου.

— Εμ κι ιγώ πως να νταλντήσου να φκιάσου του ταχύ πι-
τουλίταις; Δεν τηράς τί Αθηναίικα γλυκά κουβάνησαν; Λες
να μας πιργιλάσουν;

Ικεί που τάλιγαν αυτά μες του μαγειριό ακούγητι ρόπου
τους στην πόρτα;

— Κόλιντα μπάμπου!

Ου Αντώνης είχαν βρή τις τζιουμπανίκεις στουν πυρμάχου
κι κατάλαβιν, πήριν κι τις έδουκιν στα πιντγιά κι τα προυμύ-
θηψιν τί να φκιάσουν. Κι αυτά όπου είχαν μπιζιρίση απού τα
τρανά τα πιχνίδια, καταχάρηκαν μί τις τζιουμπανίκεις. Κατα-
χάρηκιν αμά, πλειότηρου ου Ρίστους που δεν πήγιν χαμένους
ου κόπους κι η Κατίγκου ντάλντησιν του ταχύ να φκιάση πι-
τουλίταις. Κι τί φαγί τις έφκιασαν οι μικροί. Δεν πρόφτιναν
να βγουν απ' του τηγάνι κι να ζιουμτσιστούν στου μέλι.

— Τώρα κατάλαβα τχιάτσα γουρτές, τη λέει ου Αντώ-
νης. Απού τώρα κι πέρα ιδώ δα μας έχιτι τα Χριστού, ώσπου
να μας μπιζιρίσιτι. 'Αί κι του χρόνου!

Η ΝΑΝΑ Η ΜΑΡΙΓΙΑ

Γρηγόρης Ι. Σιούγγαρης

Γρηγόρης Σιούγγαρης

Τον Σεπτέμβριο του 1990 στο 52 τεύχος η ΝΙΑΟΥΣΤΑ είχε παρουσιάσει τους δημάρχους της Νάουσας εκλεγμένους και διορισμένους, στα δύσκολα χρόνια, από το 1862 μέχρι το 1975. Στο αφιέρωμα δεν αναφέρθηκε το όνομα του Γρηγόρη Σιούγγαρη, που χρημάτισε δήμαρχος την πιο δύσκολη περίοδο, το 1946 μετά την δολοφονία του Χριστόδουλου Πετρίδη.

Πρωτού αναφερθούμε στην δύσκολη περίοδο της δημαρχίας του, ας ανατρέξουμε στο παρελθόν του να δούμε ποιός ήταν ο Γρηγόρης Σιούγγαρης σαν άνθρωπος, σαν επιχειρηματίας, σαν πολιτικός.

Ο Γρηγόρης Σιούγγαρης γεννήθηκε στην Νάουσα το 1909. Ανοιχτό μυαλό και δραστήριος, σε ηλικία 26 ετών είναι κάτοχος της Ηλεκτρικής Εταιρείας Αμυνταίου. Έτος ίδρυσης της Εταιρείας το 1935, όπως προκύπτει από έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Στις 17.9.1935 το Υπουργείο Συγκοινωνιών, με υπογραφή του υπουργού Πέτρου Ράλλη, του παραχωρεί με τον αριθ. πρωτ. 81766 έγγραφο της διευθύνσεως σιδηροδρόμων άδεια ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και άδεια εγκατάστασης και συγκέντρωσης των εναερίων γραμμών του δημοτικού φωτισμού του νομού Κοζάνης.

Στις 28.8.1938 δίνει προσφορά που εγκρίνεται για τον ηλεκτροφωτισμό της πόλεως της Πτολεμαίδος.

Στις 4 Ιανουαρίου του 1939 παίρνει άδεια ηλεκτρικών εγκαταστάσεων στο νομό Φλώρινας με το υπ' αριθ. πρωτ. 78800 έγγραφο του τότε Υπουργείου Σιδηροδρόμων και Αυτοκινήτων.

Στις 20.9.1939 το Τ.Τ.Τ. γραφείο Αμυνταίου με το υπ' αριθ. πρωτ. 102 έγγραφο, ανακοινώνει στον Γρηγόριο Σιούγγαρη ότι του χαρηγήθηκε με το υπ' αρ. 286397 έγγραφο του Υπουργείου Συγκοινωνίας άδεια κατοχής και λειτουργίας ραδιοφώνου.

Από όλα τα τιμολόγια και τα επίσημα έγγραφα, αποδεικνύεται πως ο Γρηγόρης Σιούγγαρης ήταν ένας πετυχημένος Ναουσαίος επιχειρηματίας που ηλεκτροδοτούσε το Αμύνταιο, την Κοζάνη και την Πτολεμαίδα και δεν φαινόταν να έχει τότε ουδεμία σχέση με την πολιτική.

Αυτά μέχρι την κατοχή, όπου εγκαθίσταται στην Θεσ/νίκη με μια σεβαστή περουσία, για εκείνο τον καιρό, και γίνεται κουμπάρος με τον Βαρδουλάκη, πανίσχυρο, τότε, αρχηγό της αστυνομίας.

Στην Νάουσα μετά τον Στέργιο Φετλή, οι διορισμένοι δήμαρχοι από το επίσημο κράτος δολοφονούνται από τους αντάρτες. Είναι η μαύρη εποχή του εμφυλίου.

Ο Βαρδουλάκης προτρέπει τον Γρηγόρη Σιούγγαρη να γυρίσει στην Νάουσα και να αναλάβει

Επιμέλεια - Παρουσίαση Λευκή Σαμαρά

δήμαρχος, μετά την δολοφονία του Χριστόδουλου Πετρίδη, γιατί έχει παντού φίλους και όλοι τον εκτιμούν. Όπως λέει ο Αλέκος ο Χωνός, όλοι προσπάθησαν να τον αποτρέψουν, γιατί κινδύνευε η ζωή του αν δεχόταν, αλλά ο Γρηγόρης Σιούγγαρης ανέλαβε δήμαρχος χωρίς ούτε έναν δημοτικό σύμβουλο, γιατί όλοι φοβόντουσαν. Μόνος του συνέταξε όλα τα έγγραφα για προμήθειες, τοποθετήσεις γράφοντας, όπως μας αναφέρει ο Πέτρος Δεινόπουλος. «Λαμβάνοντας υπ' όψιν την έλλειψη δημοτικού συμβουλίου και τις επικρατούσες έκτακτες συνθήκες, αποφασίζομεν...». Ήταν παληκάρια αυτή η αποδοχή η φιλοδοξία; Ήθελε πάση θυσία την «πουπουλένια καρέκλα», όπως τον κατηγορούσαν οι αντίπαλοί του ή την «καρέκλα του μαρτυρίου», όπως την αποκαλούσε ο ίδιος;

«Ανάλαβε για να σώσει τους συμπατριώτες του από το αιματοκύλισμα» με βεβαιώσε ο Μανώλης Σωτηρόπουλος που μαζί με τον πατέρα του τον είχαν και γείτονα και στενό φίλο. Με την κουμπαριά του με τον Βαρδουλάκη,

Εκλογές 1958 με αρχηγόν Παπανδρέου. Δημοκρατική Ένωση.

έσωσε κόσμο και κοσμάκη στον εμφύλιο. Αυτό το ομολογούν όλοι. Στον δημοκρατικό θώκο, έμεινε περίπου έναν χρόνο. Αλλά σαν απλός άνθρωπος δεν υπήρξε δίκη στο έκτακτο στρατοδικείο Γιαννιτσών που να μην πάει για μάρτυρας υπεράσπισης. Η συνείδησή του δεν του επέτρεπε να αφήνει ανθρώπους στην φυλακή για πολιτικά φρονήματα.

Ο Δημήτρης Σιώπης ένας από αυτούς που γλύτωσε από την εκτέλεση στο έκτακτο στρατοδικείο δεν έπαψε ποτέ να του εκφράζει την ευγνωμοσύνη του. Επίσης ο Θωμάς Γκιουλέκας με μια επιστολή του το 1948 του εκφράζει την παντοτινή του ευγνωμοσύνη για την βοήθεια που του πρόσφερε. «Όταν οι άλλοι δεν μου έλεγαν ούτε και καλημέρα, αυτός μου πρόσφερε δουλειά», είπε παλιός αντάρτης. Καλόκαρδος και ανοιχτοχέρης βοηθούσε όσους και όσο μπορούσε λέγοντας πάντα θαρρετά την γνώμη του, χωρίς να φοβάται κανέναν. Το μικρόβιο, όμως, της πολιτικής ή της προσφοράς τον είχε καταλάβει. Το 1964 κατεβαίνει για δήμαρχος με ένα ψηφοδέλτιο πραγματικής εθνικής, συμφιλίω-

σης, αφού μετέχει ο Θωμάς Γκιουλέκας και η Ελένη Δημητριάδη, αλλά τις εκλογές τις κερδίζει ο Φιλώτας Κόκκινος.

Στη δικτατορία διορίζεται πρόεδρος στην «Ένωση», αλλά απολύεται γιατί δεν είναι αρεστές οι ενέργειές του στην «εθνική κυβέρνηση». «Ότι έχει την υπογραφή μου είναι δικό μου. Τα δέντρα πεθαίνουν όρθια», διεμήνυσε στη χούντα.

Στο δημοψήφισμα της χούντας δεν πήγε να ψηφίσει. Ρώτησε τον Μανώλη τον Σωτηρόπουλο ειρω-

νικά, όπως το διηγείται ο ίδιος. «Είχε κουδέρτα Μανώλη; Πόσο σηκωμένη ήταν, κάνα μέτρο;».

Βοηθώντας δυστυχούντες και παίρνοντας μέρος σε εκλογικές αναμετρήσεις, η περιουσία εξανεμίστηκε, αλλά ο μεγάλος άνθρωπος έμεινε. Πάντα χαμογελαστός, να θάζει πρόθυμα το χέρι στην τσέπη, να βγάζει το καπέλο του χαιρετώντας τις κυρίες, με μια ευγένεια που σπανίζει, μέχρι το τέλος της ζωής του. Ήταν ανοιχτόκαρδος άνθρωπος, ο κινητής, με το σοφό μυαλό και την μεγάλη καρδιά. Τέσσερα χρόνια μετά τον θάνατό του, δεν υπήρχε συζήτηση, κυρίως γύρω από τα δημοτικά μας πράγματα που να μην τον θυμηθούν οι Ναουσαίοι. «Σοφά τάλεγε ο αρχηγός».

Αυτά τα ελάχιστα, σαν προσφορά στην μνήμη του Γρηγόρη Σιούγγαρη που ήρθε και έφυγε πριν τέσσερα χρόνια και σαν ένα μικρό αφιέρωμα για το είδος του πολιτικού που εξέλειπε. Του ονειροπόλου. Αυτού που έμπαινε στην πολιτική πλούσιος και έβγαινε πάμφτωχος.

Οικογένεια Σιούγγαρη

ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΝΑΟΥΣΑ

Στα περασμένα ήταν που ο Μαρκοῦρης του Τάλη αρνήθηκε να μεπικαστεύσει στην Αμερική μήπως και με το πλοίο που θα ταξίδευε τύχαινε να είναι το ένα στα χίλια, όπως έλεγε, που θα θούλιαζε. Τότε ήταν που ο Γεώργιος ο Γκούγκουρας ή Γιαννόπουλος, φορώντας το αντερί του ακόμη, είχε δηλώσει στο δικαστήριο ως επαγγελματία του «με: ρωτιούνται» δηλαδή πωλώ γνώμη.

Στα περασμένα ανήκουν και τα καλλιστεία της «Αθηναί» με την εκλογή της Αγγελικής Νικολισσής ως «Με: Νάουσα». Επίσης και ένας άλλος γραφικός τύπος, που με την λοταρία του και ένα καλάθι γεμάτο πασατέμπο, γύριζε στην αγορά και στα στενοσόκκακα των ανοικτών, ο μπαρμπα - Γιάννης ο Βόλος, που πήγε άδοξα ύστερα από ένα θανατηφόρο πέσιμο από κάποια σκυλιά.

Χρόνια επίσης, πολλά έχουν περάσει από τότε που ένας γάιδαρος σε κάποια σχολική παράσταση του γυμνασίου μας προσέθεσε αναιδέστατη επίδειξη της... αρρενωπότητός του και ένας Θεός μόνο ξέρει το πώς κρατήθηκαν όρθιοι οι τοίχοι της αίθουσας από το πανδαμύριο και τον σκαμάτ που επακολούθησε.

Ήταν παράλειψη αν αγάμεσαι τους χαρακτηριστικούς τύπους δεν αναφέραμε και την Κοκόνια Ασπασία με τα μακρὰ άσπρα γάντια της, τις φλαμπιζές φούστες, τα κτενάρια και τις κορδέλλες στα αιώνια αχένιστα και κακοθαμμένα μαλλιά της που γύριζε στα γνωστά σπίτια κρατώντας το ομπρέλινο της - Ολιβερή καρικατούρα της παλαιάς εποχής, καθώς επίσης και τον ειρηνολίχη Ιγγλέση που ζήτησε να εξεάσει για μάρτυρα τον Ντεμπούρα, ξένο νομομαθή σε Ναου-

σαλίχη, μικροδιαφορά!

Αλλά και το «Κίόσκι» στα περασμένα εκείνα χρόνια του μεσοπολέμου υπήρξε ένα και μοναδικό. Κατά διαστήματα συμπαρέυτηχαν και άλλα εξοχικά κέντρα μικρής έμμε: «εμβέλειας» όπως του Μουσταφά,

Σημείωμα του κ. Άγγελου Βαλταδώρου

του Κωστή Δημιούλα, όπου και η ομύμωνη θρύση του «Ταρπακόλιου», απέναντι από την παλιά Βίλα Πετρίδη, του «Σερίφη» στη γωνιά του παλαιού δρόμου Αγίου Δημητρίου και: Στουκιάπων, το Νέο Κίόσκι, όπου σήμερα το επάνω πάγκο και εν τέλει: του «Μήττα» με το «μπάκακα» που για μια μικρή περίοδο του μεσοπολέμου, γνώρισε δόξες με ορχήστρες και θεάματα.

Αλλά το «Κίόσκι» το παλαιό Κίόσκι και το μεταπολεμικό επί μίαν δεκαετία ήταν κάτι το εξαιρετικό, το ασύγκριτο, το ανεπανάληπτο, που άφησε εποχή. Ήταν κάτι μεταξύ της «Οάσεως» και της «Αίγλης» των Αθηνών και του «Λευκού Πύργου» της Θεσσαλονίκης. Όποιο θέαμα ξένο και νέο που περνούσε απ' τα κέντρα αυτά τελικά το μεγαλύτερο μέρος περνούσε και από το Κίόσκι.

Ακροβάτες, ταχυδακτυλουργοί, φακίφηδες, χορευτές, αλλά και αξιόλογες ορχήστρες, ξένες και ντόπιες, τραγουδιστές του κλασσικού και ελαφρού τραγουδιού, όπως ο Μοσχονάς, ο Γιαννόπουλος, Οικονομίδης, Τσαμπιρής, Δανάη και Μένδρη και σε μια αστραπή επίσκεψη η Βέμπο. Κάθε έραδο, αλλά ιδίως τις Κυριακές και γιορτές ο χορός πήγαινε γόνα στην πίστα του με το δάλλ και το ταγκό.

Το θημάτι: με δυο μεγάλες λάμπες φωτισμού από ασετυλίνη να

το διευθύνει ο Δημήτριος Κουρμούλης, πατέρας του Πάνου Κουρμούλη με κοντά καθίσιατα και μικρά τραπέζια όπου στο περιβόρισμα, κυριαρχούσε το μπισκότο, το λουκούμι, η θανίλια και το γλυκό του κουταλιού, η γκαζόζα και το σινάλκο. Μεταγενέστερα, πέρασαν αρκετοί επ:χωρηματίες μεταξύ των οποίων ο Γ. Κατής, ο Σωτ. Μήτσας, ο Κώστας Γρέσιος, ο Τ. Τσιόμιος και κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που άφησε την σφραγίδα του στο πέρασμά του, ο Τάκης ο Δάρης. Πρώτη τραγουδίστρια κάπου: «Σούλα» που για να ακούγεται καλύτερα στον ανοικτό χώρο, χρησιμοποιούσε ένα τεράστιο τενεκεδένιο χωνί, πρόδρομο του μικροφώνου.

Αλλά από το 1950 και μετά γνώρισε δόξες και η παράγκα κάτω απ' τον πλάτανο, μια που το παραδοσιακό κτίσμα είχε καταστραφεί, ιδίως επί Δαλαμάγκα με αξιόλογα κούμαρα και τραγουδιστές, όπως η Μαίρη Μονι και το ζεύγος Νάννη - Βόρων. Η παράγκα κράτησε έως την ανακαίνισή και αποπεράτωσή του παλαιού «Καζίνου», αλλά κυρίως γιατί είχε κλείσει το πέρασμά της παλαιάς γενεάς κι είχε μπει ορχηστρικά η νέα, που άλλαξε συνθήκες και γούστα.

Το ταγκό και το δάλλ εκτοπίστηκαν από το σουίγκ και το ροκ και ο καθιέρωτος δεν πλησίαζε πλέον την ντάμα του με κουμπωμένο σκακάκι: για να της πει: με υπόκλιση το «χορεύετε παρακαλώ».

Είπαμε, είχε μπει φουρίόζα η νέα γενιά σαφώς διαχωρισμένη απ' την δική μου που ανέτρεφε και ισοπέδωσε όλες τις συνήθειες και τα ήθη που χαρακτήριζαν το παλαιό ρομαντικό και κάπως ιπποτικό έτος: εδωλλιακό στυλ της εποχής της νότης μας.

Με την πλώρη του έρωτα

Μυστική Συνομιλία

ΑΝΤΡΑΣ:

‘Ο,τι αγάπησα είναι ιδωμένο απ’ τα μάτια σου.
Το σώμα μου αγάπησα το φύτρωσες λουλούδια
μοσχομύριστα
κι ήθελα παντού τη μυρωδιά τους να σκορπώ.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Η αγάπη τόσο ειπωμένη λέξη, μαζί σου πλημμύρισε
από νόημα
σαν φλάμπουρο που τους αιθέρες κυματίζει
με το βαθύ του κόκκινο
ήμουν εγώ, ήσουν εσύ, σαν ένας κόσμος.

ΑΝΤΡΑΣ:

Συναντήσαμε μια πόρτα στο δρόμο
«πού οδηγεί»; σε ρώτησα
«στην άλλη μεριά» μου είπες και την άνοιξες.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Δεν ήμουν εγώ που άνοιξα την πόρτα.
Μόνη της μας καλωσόρισε. Μόνο το φως που
αρπάχτηκε
στα μάτια μας θυμάμαι και τυφλωθήκαμε.
Μα ένιωσα την παρουσία άλλων ματιών μέσα μου
που ν’ αντικρύζουν τα πράγματα της άλλης
μεριάς μπορούσαν.

ΑΝΤΡΑΣ:

Θάθελα πάντα αυτή μου την εικόνα να θωρρείς
καθώς με τ’ άλογό μου στον ουρανό καλπάζω,
ολόγυμνος,
κρατώντας στο ‘να μου χέρι κεραυνό και στ’
άλλο το φεγγάρι.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Σ’ έβλεπα όταν τ’ αστέρια άναθες μ’ ένα δαυλό
στο χέρι
όταν αποκοιμίσουν στο φεγγάρι
κι έστεκα δίπλα σου τα όνειρά σου να μαζεύω.
Μα και στο χώμα σ’ έβλεπα σαν βούλιαζες αργά
λερωμένος απ’ τη λάσπη
κι όρθια εγώ να σου χαϊδεύω τα μαλλιά
σκουπίζοντας τα δάκρυα μ’ ένα μαντήλι.

ΑΝΤΡΑΣ:

Είμαι θράχος που αντιστέκεται δίπλα στη θάλασσα

ο φωτισμένος απ’ τον ήλιο

πότε περήφανος τα κύματα που νίκησα
πότε σκυφτός να υπομένω τη φθορά μου.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Είμαι μια λίμνη, τη μέρα ανατάραξέ με
κολυμπώντας γοργά
ο κάθε σου κύκλος όλο μου το είναι θα διασχίσει
τη νύχτα γαλήνεψέ με με λόγια τρυφερά
όπως αυτά που ψιθυρίζει στο πρόσωπο ο άνεμος
καθώς την καλοκαιρινή ζέστη αποτινάζει
όπως του μεναχικού αηδονιού, που τη σιωπή σπάει,
σαν τραγουδάει τον ερχομό της άνοιξης.

Νομίζω πως δεν ξαφνιάστηκα
όταν η βροχή θρονιάστηκε στα μαλλιά της
κι ύστερα κύλισε απαλά, γεύοντας την αρμύρα της
και υποτάχτηκε στα πόδια της
θεώρησα το γεγονός
σαν υπενθύμιση του απρόοπτου της ζωής
μα όταν κι ο ήλιος φανερωμένος πλάι της
με τα χρυσά φτερά του
γονάτισε ικέτης της λάμψης των ματιών της
αποφάσισα πως η ζωή μου, με ακαθόριστο τρόπο,
συνδέθηκε μ’ ένα μυστικό, που όφειλε εξιχνίαση.
Ανασηκώθηκα κι ακολούθησα
τα χνάρια της στο βρεγμένο δρόμο.

«Φευγαλέες εικόνες

Μου ‘δειξες πίσω απ’ τα σύννεφα τον ήλιο
τον λάτρεψα
τα χρώματα μέσα στο άσπρο
την απουσία του χρόνου στη ματιά σου
τ’ αγάπησα
μού ‘δωσες χέρια ν’ αγγίζω τη ζωή
στήριγμα των ελπίδων μου
χείλη να μιλώ
να αισθάνομαι το κάθε σου σκίρτημα
εσύ με την αγάπη σου
μου χάρισες τον κόσμο.
‘Ανοιξη είναι το όραμα της νίκης
ενάντια στη θλίψη μας.

Η ομορφιά έχει όνομα - τ' όνομά σου
είναι όμορφη γιατί σου μοιάζει
ας κρύβεται κάθε που την ψάχνεις
γερασμένη θαρρείς τη βλέπεις
σαν απ' το χρόνο νικημένη
μα σ' ένα σου γέλιο
βλέπω το πρόσωπό της
η ομορφιά υπάρχει.

Η αγάπη τρυπώνει από τις γρίλιες
σε πλημμυρίζει ένα φως που σε τυφλώνει
στέκεται ακίνητη και σε κοιτάζει
με μια ματιά που δεν προσμένεις
το πρόσωπό σου δροσίζει
με τα καυτά της χείλη
ποθείς όλη τη γη να αγκαλιάσεις
μα χώνεσαι γλυκά στην αγκαλιά της.
Την ξέρω τη μορφή σου
φορές την έχω ονειρευτεί
να μπαίνει από τις γρίλιες.

«Δωμάτιο με γρίλιες»

Ήρθες
γυμνοί στο κρεβάτι
σφιχταγκαλιάζοντας τ' όνειρο
κανείς δεν είδε
απ' τα ασφαλιστά παράθυρα

κόσμος ολάκερος κρυμμένος απ' το σεντόνι
πάλευε να λευτερωθεί
κι όταν οι αισθήσεις
χάραξαν την πορεία τους
γιόρτασε μεθυσμένη
η αγάπη μας.

«Αγκαλιά με τ' όνειρο»

Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
να έτσι ξαφνικά
ήρθες μέσα στη ζωή μου
έλιωσες τους πάγους της καρδιάς μου
θάζοντας μουσική στο πικάπ
την ώρα του πρωινού.
Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
να έτσι απλά
χώθηκες στα σκεπάσματά μου
ανακάτεψες τα χαρτιά στο γραφείο μου
καπνίζοντας το μισοσθημένο τσιγάρο μου
κι άνοιξες τα παράθυρα διάπλατα.
Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
καθώς δίπλα μου στέκεσαι
υποψιάζομαι πως είσαι εσύ!

«Παρουσία»

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Για να μη χάνονται τα τεύχη, ενημερώστε μας έγκαιρα
την νέα διεύθυνση, κάθε φορά που αλλάζετε τόπο κατοικίας.

“ΑΝΕΒΑ ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΝΑ ΦΑΜΕ ΤΟ ΣΥΝΝΕΦΟ.,

Στις 20 και 21 του Νοεμβρίου δόθηκε με μεγάλη επιτυχία στο δημοτικό Θέατρο η παιδική παράσταση «Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο». Το έργο παρουσίασαν τα παιδιά της πέμπτης τάξης του 4ου

παροχής γνώσεων, αλλά και πλατύτατο. Ένας χώρος όπου θα ικανοποιούνται και άλλες ανάγκες της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της έκφρασης. Κοντά σε αυτά υπήρχαν και οι δικοί μας προσωπικοί

της δουλειάς μας, προβληματισμοί κοινωνικοί, ανησυχίες πάνω σε θέματα αισθητικής.

Στην εκλογή του έργου μεγάλη σημασία είχε για μένα ο αριθμός των παιδιών που θα συμμετείχε σε αυτό έστω και με μικρούς και δωθούς ρόλους, καθώς και το περιεχόμενο, τα μηνύματα του έργου.

Αφού έγινε η ανάθεση των ρόλων, τα παιδιά αφέθηκαν ελεύθερα να δώσουν το έργο και στη συνέχεια να εκφραστούν με τον τρόπο που ήθελαν και μπορούσαν.

Έτσι την αρχική του μορφή το έργο την πήρε από τα παιδιά. Οι παρεμβολές μας σε αυτήν τη φάση ήταν ελάχιστες και αφορούσαν πολύ γενικά πράγματα.

Δεν είχαμε να κάνουμε μόνο με προβλήματα που είχαν σχέση με την φωνή, την κίνηση, την έκφραση, αλλά και με τα προβλήματα αυτοπεποίθησης, σχέσεων μεταξύ τους, αλλά και μεταξύ των δύο φύλων. Γι' αυτό το λόγο θεωρήσαμε ότι πιο συγκεκριμένες παρεμβολές

Δημ. Σχολείου Νάουσας με την επιμέλεια και φροντίδα του δασκάλου τους Γιώργου Τούρα. Τα κοστούμια της παράστασης επιμελήθηκε η κ. Πιτάκη, τις χορογραφίες η Χρύσα Σκούρα και την μουσική οι αδελφοί Τόμπση.

Οι μικροί ηθοποιοί που κατέπληξαν με το χορό, το τραγούδι και την ερμηνεία τους καταχειροκροτήθηκαν. Η ψυχή της παράστασης ο δάσκαλος των παιδιών, Γιώργος Τούρας, στο καλόγουστο πρόγραμμα που μοιράστηκε, γράφει για το ανέδραγμα του έργου:

Η όλη προσπάθεια, όπως και άλλες παλαιότερα, ξεκίνησε βασισμένη στην αντίληψη που υπάρχει σε όλους όσους συναργάστηκαν στη δουλειά αυτή, ότι το σχολείο δεν πρέπει να είναι μόνο ένας χώρος

προβληματισμοί και ανησυχίες. Προβληματισμοί παιδαγωγικοί σχετιικά με τους σκοπούς και τη φύση

που παρουσιάστηκαν από την επιλογή των προσώπων για ορισμένους από τους ρόλους, αλλαγές δεν έγιναν. Πιστεύουμε ότι δεν αξίζει να πληγώθει κάποιο παιδί προκειμένου να ανέδει μια πιο πετυχημένη παράσταση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρόδες γίνονταν Σάββατο πρωί ή στη διάρκεια των αργιών και σε καμία περίπτωση σε θάρος των μαθημάτων.

Θετικό επίσης ήταν το ότι τα παιδιά ήταν της ίδιας τάξης, με τις ίδιες υποχρεώσεις και τον ίδιο δάσκαλο.

Τούρας Γεώργιος

στη φάση αυτή επιδείνωσαν την κατάσταση.

Όσο προχωρούσαν οι πρόδες και τα παιδιά γίνονταν πιο άνετα και ήταν σε θέση να ελέγχουν κάποια πράγματα περισσότερο από ότι στην αρχή, οι δικές μας παρεμβάσεις γίνονταν πιο συγκεκριμένες. Άρχισαν όμως να γίνονται παρεμβολές και προσθήκες και από τα ίδια τα παιδιά. Πολλές ήταν οι φορές που αφιλοφροσύνηκαμε ευχάριστα από τις λύσεις που επινοούσαν. Άρχισαν να το διασκεδάζουν, να απελευθερώνονται και να λειτουργούν σαν ενιαίο σύνολο.

Παρά τα κάποια προβλήματα

● Σημ.: Οι φωτογραφίες είναι από την παιδική παράσταση

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

(στο περιοδικό «ΘΕΑΤΡΙΚΑ»)

Επιμέλεια Χρήστου Μπαταντζή

Ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο για τη θεατρική ζωή της Νάουσας, δημοσιεύθηκε στο Αθηναϊκό περιοδικό «ΘΕΑΤΡΙΚΑ» γεγονός και ζητήματα», μέσα στα πλαίσια ενός μεγάλου αφιερώματος με τίτλο «ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» (Τεύχος 11, Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος 1993). Ο εκδότης του περιοδικού κ. Γε-

ώργιος Χατζηδάκης, ήρθε σε επικοινωνία με γνωστούς συμπολίτες που ασχολούνται με το θέατρο και πήρε τις πληροφορίες που χρειαζόνταν για τη σύνταξη του εκτενούς άρθρου.

Επειδή το περιοδικό αυτό δεν έφτασε ακόμα στη Νάουσα (εμάς μας το έστειλε φίλος αναγνώστης από την Αθήνα), παραθέτου-

με αποσπάσματα από το άρθρο αυτό για την ενημέρωση των θεατρόφιλων αναγνωστών μας, αλλά και όλων των Ναουσαίων γενικά, μιά που σπάνια βλέπει το φως της δημοσιότητας, σε ένα σοβαρό και εξειδικευμένο περιοδικό του κέντρου, μια τέτοια δουλειά που συντελείται στην επαρχία.

Ν Α Ο Υ Σ Α

Η παράδοση συναντάει την σύγχρονη έκφραση

Μια σύγχρονη ζωντανή πόλη με ζωηρή κοινωνική ζωή και πολιτιστική δραστηριότητα βρίσκεται σήμερα πάνω στα ίδια χώματα που ζούσε κάποτε η αρχαϊκή μακεδονική Μίεζα. Οι ερευνητικές μας αναζητήσεις που έχουν αντικείμενο την θεατρική έκφραση συναντούν στην Νάουσα πολλά ενδιαφέροντα. Τα λαϊκά δρώμενα, που ζωντανεύουν κάθε χρόνο στο Καρναβάλι της πόλης, αποκαλύπτουν τις βαθειές ρίζες που έχει στους κατοίκους της περιοχής η αναπαραστατική λειτουργία και η δραματική και μιμητική απεικόνιση καταστάσεων της ζωής. Αλλά και θεατρικές εκδηλώσεις με την συγκεκριμένη μορφή της σκηνικής παράστασης, καταγράφει από πολύ νωρίς ο ερευνητής. Συστηματική θεατρική ζωή πρέπει να είχε η Νάουσα νωρίτερα απ' την δεύτερη δεκαετία του αιώνα μας. Ωστόσο συγκεκριμένες πληροφορίες στοιχειωθούν μισαν κίνηση από σποραδικές αλλά συνεχείς και επανειλημμένες παραστάσεις απ' τα στερνά του 19ου αιώνα. Με δυσκολία

που την δημιουργεί η έλλειψη στοιχείων θα προσπαθήσουμε να ανασυνθέσουμε την χαμένη περίοδο της θεατρικής δραστηριότητας της Νάουσας βασισμένοι σε πολύτιμες, αλλά ισχνές μαρτυρίες. Σύντροφος σ' αυτό το αναδρομικό οδοιπορικό ο Άγγελος Βαλταδώρος, εξέχον μέλος της Ναουσέικης κοινωνίας, συνδεδεμένος στενά με την ιστορία της πόλης. Η άνετη διερεύνηση πηγών είναι σήμερα αδύνατη. Η Νάουσα κάηκε σχεδόν ολοκληρωτικά το 1949 και οι φλόγες του εμφύλιου κατέστρεψαν πολλά ιδιωτικά αρχεία, βιβλιοθήκες και δημόσια έγγραφα και μαζί τους χάθηκαν οι μαρτυρίες για πολλά.

Κάποιος Βασίλειος Αγγελάκης πρωτοστατεί στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα και ανεβάζει πατριωτικά έργα. Τίποτε περισσότερο δεν τεκμηριώνεται παρά μόνο πως και νωρίτερα ακόμα διονταν θεατρικές παραστάσεις. Η ανάμνηση του αιωνόβιου γέροντα που αναπαυόταν για χάρη του σημειώματός μας δεν απέδωσε πιο συγκεκριμένα στοιχεία. Ανά-

μεσα στα χρόνια 1912-1920 οι ασθενείς αναμνήσεις μιλάνε για σποραδικές εκδηλώσεις λόγω των γεγονότων. Μια συγκεκριμένη μαρτυρία χωρίς πολλές πληροφορίες αναφέρεται σε μια παράσταση της «Αντιγόνης» από μια ομάδα δεσποινίδων με την συμμετοχή μαθητών Γυμνασίου που δόθηκε σε σχολ. αίθουσα πριν απ' την Μικρασιατική καταστροφή. Οι ωχρές αυτές αναφορές δίνουν τη θέση τους μετά το 1920 σε πιο στέρεες πληροφορίες. Το μουσικό Σωματείο «Αθηνά» που διατηρεί μια χορωδία και διοργανώνει συναυλίες συμπεριλαμβάνει στα προγράμματά του και παραστάσεις. Συγκεκριμένες είναι οι αναμνήσεις του πρόθυμου κ. Άγγελου Βαλταδώρου απ' το ανέβασμα του «Αγαπητικού της Βοσκοπούλας». Τους γυναικείους ρόλους έπαιζαν άντρες. Την βοσκοπούλα έπαιζε ο Αναστάσιος Τσόμους και την γρήα Γιάννενα ο Δημήτριος Δάρης. Εδώ είναι απαραίτητο να ανατρέξουμε σ' έναν κατάλογο που βρίσκεται στα χέρια μας για να αναφέρουμε μια

παράσταση που δίνεται από μαθητές το 1928 με το μονόπρακτο του Τσκόπουλου. «Ο βασιλιάς της Ρέγγας». Ωστόσο το 1927 δίνεται από μαθητές Γυμνασίου το έργο «Αθανάσιος Διάκος» και οι επισπράξεις πάνε «υπέρ της Αεροπορίας». Το 1932 σημειώνεται μια πολιτιστική έξαρση. Από τον μουσικοδιδάσκαλο Δημήτριο Βαρβέρη ιδρύεται μια χορωδία που αναπτύσσει μεγάλη δράση. Την ίδια χρονιά από τον «Αχιλλέα», Σωματείο πολιτιστικό ανεβαίνουν «οι φοιτητές» του Ξενοπούλου. Το 1933 εκδηλώνεται μια εντυπωσιακή πρωτοβουλία από Ελληνοαμερικανούς που γύρισαν στον τόπο τους, συνέστησαν έναν Σύλλογο και ανέγειραν, ένα Δημοτικό Θέατρο με όλες τις προδιαγραφές. Από τον κύκλο αυτού του Συλλόγου στα εγκαίνια του νεοδημιτού θεάτρου, παίχθηκε η «Βαβυλωνία» του Βυζαντίου. Το 1934 το Γυμνάσιο ανέβασε το πατριωτικό «Να ζει το Μεσολόγγι» και την «Σκλάβο» κι αυτή είναι η τελευταία μαρτυρία που έχουμε για θεατρική παράσταση πριν τον πόλεμο. Το 1935 από τον ποδοσφαιρικό Σύλλογο «Ολυμπιακός» ανεβαίνει το δράμα «Η καρδιά του Πατέρα».

Μέσα στην Κατοχή το θέατρο είναι μια συχνή καταφυγή. Αλληλοσυγκρουόμενες είναι οι πληροφορίες μας για τις χρονολογίες παραστάσεων. Το βέβαιο είναι πως η Νάουσα κάτω από την καταπίεση του κατακτητή διατηρεί έναν τρόπο διαφυγής και επικοινωνίας: το θέατρο. «Παπαφλέσσας» του Μελά από μαθητές το 1942 «Τ' Αρραβωνιάσματα» του Μπόγρη από το Εργατικό Κέντρο το 1943. «Τρεις Αλήτες» έργο του καθηγητή Βούλγαρη Δημητρίου που πρωτοστάτησε και στο ανέβασμά του. Ένα ακόμα έργο του ίδιου «Ο Μεκροθάφτης» παίζεται τον επόμενο χρόνο. Τα δυο έργα

του Βούλγαρη ανεβαίνουν υπό την σκεπή του Εργατικού Κέντρου που συνεχίζει μέσα στο 1944 και παρουσιάζει την «Καινούργια Ζωή» και το «Μπαμπάς εκπαιδεύεται» του Μελά. Το 1945 η καλλιτεχνική φιλοτιμία του Εργατικού Κέντρου εκδηλώνεται μουσικά. Ανεβαίνει η οπερέτα ο «Χορός της Τύχης» του Στόλτς, μεγάλη αθηναϊκή επιτυχία προπολεμικά. Στην περίοδο της κατοχής ο συμπαραστάτης στην προσπάθειά μας Άγγελος Βαλταδώρος προσθέτει και τα έργα «Γιος του πόνου» και «Τόπο στα νειάτα». Ομολογουμένως πλούσια η θεατρική ζωή της Κατοχής.

Εκείνη την εποχή εμφανίζεται μια παράλληλη δραστηριότητα από το τότε Ωδείο της Νάουσας. Ιδρυτής του ο Μαρίνος Βασιλειάδης. Στο ενεργητικό του καταγράφονται οι παραστάσεις με τα έργα «Το κορίτσι της Γειτονιάς», ο «Βαφτιστικός» και πάλι «Ο Χορός της Τύχης». Γνήσιο μουσικό ρεπερτόριο που μαρτυράει την ύπαρξη ικανών καλλιτεχνών και με την ανάλογη μουσική κατάρτιση. Δυστυχώς ελλείπουν ολοκληρωτικά τα ονόματα των συντελεστών όλων αυτών των παραγωγών των ετών που προαναφέρθηκαν. Μετά την δημοσίευση αυτής της έρευνας αν από τους αναγνώστες της προκύψουν τα ονόματα όσων ασχολήθηκαν με τις παραστάσεις θα είναι μια προσφορά στο θεατρικό χρονικό της πόλης αν μας τα στείλουν, όπως κάθε άλλο στοιχείο ή φωτογραφία. Εμείς πρόθυμα θα τα δημοσιεύσουμε.

Από το 1945 αρχίζει μια πιο γοργή παράθεση. Την χρονιά αυτή ανεβάσει ο «Ολυμπιακός» το γνωστό κωμειδύλλιο «Οι εύθυμοι Μυλωνάδες» και «Ο θεός από την επαρχία». Ένα κενό μέχρι το 1951 για να χωριστεί η παλιά εποχή από την νεώτερη. «Αρραβω-

νιάσματα» του Μπόγρη από τον Σύλλογο «Ακρίτας» το 1951 και το 1953 «Ο κύριος της κυρίας προέδρου» από τον «Ολυμπιακό», «Η Άγνωστος» το 1954 από τον «Ακρίτα», αλλά και ο «Ταρτούφος» και από την «Μέριμνα» «Μπροστά στο θάνατο» και ο «Άρχοντας του Κόσμου» από τον «Ολυμπιακό». Έχει προηγηθεί το 1953 «Η θυσία του Αβραάμ» από μαθητές. Αχρονολόγητες οι παραστάσεις που ακολουθούν συμπληρώνουν μια από τις πιο πλούσιες θεατρικές κινήσεις μεταξύ όλων των ελληνικών πόλεων. Από το 1954 και πέρα καταγράφονται «Η Λύρα του Γερονικόλα» από μαθητές, «Ο Ποπολάρος» από τον Σύλλογο Αποφοίτων, «Η Νάουσα» από μαθητές, «Ο Καλόγερος Ανανίας» χωρίς άλλη ένδειξη, «Γιατρός με το στανιό» από μαθητές, «Εσμέ η Τουρκοπούλα» από μαθητές. Επανερχεται η χρονολόγηση στον κατάλογο με τον «Ολυμπιακό» που ανεβάσει στα 1956 το «Πέγκ καρδούλα μου». Η θεατρική ζέση -λίγα χρόνια νωρίτερα έργο με τίτλο «Έσο Έτοιμος»- πρόκειται για Εφορία προσκόπων προφανώς. Παρών και ο Μολιέρος. Από τον «Ακρίτα» στα 1956 παίζεται ο «Άρχοντοχωριάτης». Νέο μεγάλο κενό στην πληροφόρησή μας και σάλτο στα 1963 όπου συναντάμε μια παράσταση του «Ολυμπιακού» με το έργο «Βαθειές είναι οι ρίζες».

Στην Νάουσα ζουν άνθρωποι με συνεχή θεατρικά ενδιαφέροντα. Με όσα παραθέσαμε ως τώρα συμπληρώθηκε μια αλυσίδα σχεδόν-αδιάκοπη-με αλλεπάλληλες προεμίρες από την αρχή του αιώνα. Είναι βέβαιο πως οι κρίκοι είναι πολύ περισσότεροι και πως στην κοινωνία της πόλης υπήρχε ένας ασταμάτητος θεατρικός αναερασμός. Παρατηρούμε το διαδοχικό πέρασμα της θεατρικής πρωτοβουλίας αδιάκοπα από τον

ένα Σύλλογο στον άλλο. Στην στοιχειοθεσία της θεατρικής ιστορίας του τόπου δεν είμαστε σε θέση να συμπεριλάβουμε τα συγκροτήματα που επισκέπτονται την πόλη. Οι επισκέψεις αυτές, ήταν οπωσδήποτε αραιότερες στα προπολεμικά χρόνια και πιο πυκνές στα μετά την εμφύλια λαίλαπα, όπως και νάναι όμως οι επισκέψεις επαγγελματικών θιάσων συντελούσαν στην συντήρηση του θεατρικού ενδιαφέροντος και βελτιώναν τις επιδόσεις των ερασιτεχνών. Επιστροφή στο χρονικό μας. Ο κατάλογος μας αναφέρει δύο συνεχόμενες μαθητικές παραστάσεις, τις μόνες μέσα στη δικτατορία «Θρίαμβος της αρετής» το 1972 και «Κατσαντώνης» το 1973.

Μια εποχή ξεκινάει το 1976 με το καλλιτεχνικό τμήμα του Εκπαιδευτικού Γυμναστικού Συλλόγου Ναούσης. Δεν διαθέτουμε δυστυχώς περισσότερα στοιχεία για το δραστήριο αυτό Σωματείο. Δεν ξέρουμε τίποτα για την χρονολογία της ίδρυσής του, τίποτα για όσους πρωτοστάτησαν στη δημιουργία του καλλιτεχνικού τμήματος. Πόσο μεγαλύτερη αξία θα είχε όμως η αναφορά στο χρονικό μας κάποιων ονομάτων; Με όλη τη δράση πολιτιστικών έργων αξιολογείται όλη η πόλη, ο εσωτερικός πολιτισμός των ανθρώπων της περιοχής. «Γλάρος» του Τσέχωφ το πρώτο έργο. Επιχειρήμα φιλόδοξο το ανέβασμα τσεχωφικού έργου που όμως στέφθηκε από επιτυχία. Σκηνοθέτης ο Χρήστος Σαββατόπουλος και σκηνογράφος ο Α. Χασιούρας. Τους ρόλους έπαιξαν οι Αικατερίνη Μπαμύχα, Φώτης Ιγνατιάδης, Θεόδωρος Τορόρης, Χαρούλα Αιμονιότου, Αναστάσιος Κωταλακίδης, Ηλέκτρα Παγκαλίδου, Αικατερίνη Κατσογιάννη Παύλος Παραστατίδης, Ελευθέριος Μιμιλίδης, Ιορδάνης Ξανθόπουλος και Βασί-

λειος Στοϊδης. Αυτός είναι ο πρώτος θιάσος του «Ζαφειράκη». Ακολουθούν τα έργα «Όλα για την πατρίδα» του Σταύρου Δάδη, «Εσείς οι απ' έξω» του Σαρογιάν και «Ο Μπήτερμαν και οι Εμπρητές» του Μαξ Φρις, και τα τρία μέσα στο 1977.

«Δραπέτες της πράσινης ευτυχίας» λέγεται το έργο που ανεβαίνει ο «Ζαφειράκης» το 1979. Συγγραφέας και σκηνοθέτης είναι ο Κώστας Κόλλας. Το 1980 το έργο του Κώστα Κόλλα «Το μεγάλο ανθρώπακι» σε σκηνοθεσία του ίδιου. Νέο έργο του παραγωγικού Κόλλα σκηνοθετημένο απ' τον ίδιο τον επόμενο χρόνο. Τίτλος «Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα» και το είδος σάτυρα με τα ομηρικά πρόσωπα. «Διακοπή για τεχνικούς λόγους» κωμωδία του Σακόβι το 1984. Την σκηνοθεσία υπογράφουν η Καίτη Τοπτσόγλου και ο Οδυσσέας Γωνιάδης.

Ο Κώστας Κόλλας επανέρχεται το 1985 με επιθεώρηση. Απ' τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας φαίνεται πως το «Βλέποντας και κάνοντας» για τα δεδομένα της Ναούσας ήταν μια μεγάλη παραγωγή. Ζωντανή ορχήστρα, πολυμελής θιάσος, χορογραφίες, σκηνικά κλπ. Συγγραφέας και σκηνοθέτης ο Κόλλας, χορογραφίες Μέλπω Βασιλικού, μουσική Πέτρος Στοϊδης.

Ακολουθεί μια ακόμα επιτυχία του μόνιμου πια σκηνοθέτη και συγγραφέα. Το 1987 ανεβαίνει η κωμωδία «Ένας βουλευτής στο κρεβάτι μου». Φαρσοκωμωδία την χαρακτηρίζει ο συγγραφέας που και πάλι αναλαμβάνει την σκηνοθεσία. Μια ακόμα επιθεώρηση το 1988. «Κουκαράτσα» Κείμενα και σκηνοθεσία του ηγέτη της θεατρικής ομάδας. Με την παράσταση αυτή γιορτάζονται τα δώδεκα χρόνια συνεχούς δραστηριότητας και επιτυχιών. Μια ανάπαυλα στην δραματουργική δρα-

στηριότητα του Κόλλα. Δεν λείπει όμως απ' το ποντιούμ της σκηνοθεσίας. 1989 και «τα Δέντρα πεοαίνουν όρθια» του Κασόνα.

Το 1990 η σκηνοθεσία ανατίθεται σε επαγγελματία, αν και η ιδιότητα του ερασιτέχνη για τον Κώστα Κόλλα, μετά από 13 χρόνια θεατρικής δουλειάς είναι αμφισβητήσιμη. Το έργο των Γιαλαμά - Πρεντετέρη «Μιας πεντάρας νειάτα» που ανεβαίνει τη χρονιά αυτή το αναλαμβάνει ο Οδυσσέας Γωνιάδης. Δυο ακόμα κωμωδίες βγαλμένες απ' την πένα του Κόλλα στα έτη '91 και '92. «Κροκέτες Αλάσκας» η μία και «Πιτσουνάκια στο έκτο» η άλλη. Σκηνοθεσία του συγγραφέα.

Με προθέσεις ουσιαστικότερες από την ανώδυνη ψυχαγωγία λειτουργεί παράλληλα στη Νάουσα το «Θεατρικό Εργαστήρι» που ανήκει στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Νάουσας. Με την δράση της δεύτερης αυτής θεατρικής κίνησης καλύπτεται απόλυτα όλο το φάσμα των θεατρικών αναγκών της πόλης. Το δίπτυχο ψυχαγωγία και προβληματισμός συμπληρώνεται απ' την Ομάδα του «Ζαφειράκη» αφ' ενός με το ελαφρό ρεπερτόριο και το Εργαστήριο αφ' ετέρου με το περισσότερο απαιτητικό του δραματολόγιο. Αντιγράφουμε μια περικοπή από μια σύντομη προσούρα που θρίσκει στα χέρια μας. «Η θεατρική ομάδα (Θεατρικό Εργαστήριο) του Πολιτιστικού Κέντρου Νάουσας ιδρύθηκε το 1983 με στόχο να παρουσιάσει στο κοινό της πόλης, αλλά και εκτός αυτής, παραστάσεις ποιότητας και έργα του κλασσικού δραματολογίου, συμβάλλοντας έτσι στο ανέβασμα της θεατρικής παιδείας του τόπου».

Το θεατρικό Εργαστήριο, ξεκινάει με το «Πανηγύρι» του Κεχαΐδη, επιλογή πολύ ταιριαστή για έναρξη μιας διαδρομής ανά-

λογης με την παραπάνω διακήρυξη. Σκηνοθέτης ο ηθοποιός του Κ. Θ.Β.Ε. Μπάμπης Φορτοτήρας που έκανε και τα σκηνικά και τα κοστούμια.

Με συνέπεια στο νεοελληνικό δραματολόγιο για δεύτερο έργο επιλέγονται «Οι Φίλοι» του Κώστα Μουρσελά. Σκηνοθέτης και πάλι ο Φορτοτήρας. Το αρχαίο ελληνικό θέατρο μπαίνει στους προβληματισμούς των θεατρικών ζυμώσεων της Νάουσας με τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη που ανεβαίνει το 1985 με σκηνοθέτη τον Φορτοτήρα. Επιστροφή στην νεοελληνική αναζήτηση το 1986 με τα μονόπρακτα του Μάτεσι «Μικροαστικό δίκαιο». Σκηνοθεσία του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Οικονόμου, που έχει αναπτύξει πολυμερή δράση στα θεατρικά της Νάουσας με επίδοση στον τομέα της σκηνογραφίας. Τους ρόλους ερμήνευσαν η Ιπολύτη Μπάρκα, η Κλειώ Μπούσκα - Πετρά, ο Νίκος Ζαχαράκης, η Έλσα Τάνου, ο Αντώνης Θετλής, ο Σωτήρης Μπούσκας και ο Θάνης Χρυσόχου. Μέσα στο 1987 πραγματοποιείται μια δεύτερη, παραγωγή με την «Λοκαντιέρα» του Γκολντόνι σε σκηνοθεσία του Γιάννη Παπαθύμιου. Για την παράσταση αυτή δεν διαθέτουμε περισσότερα στοιχεία. Σκούρτης στη συνέχεια τον άλλο χρόνο με το έργο του «Ο Καρναγιάς» παρά λίγο Βελύρης» σε μια παράσταση που χαρακτηρίστηκε έκπληξη. Σκηνοθέτης ήταν ο Χρήστος Μπαταντζής και οι ηθοποιοί που πήραν μέρος ήταν: οι Γιώργος Μπέκας, Τάσος Πόπης, Γιώργος Παπαδόπουλος, Μήτσος Βάντοης, Κλειώ Πετρά, Αλέκος Οικονόμου, Κατερίνα Μπόσκου, Κώστας Κετάνης, Περικλής Χριστίδης, Ζωή Πόπη, Χάρης Αδαμίδης, Νίκος Ζαχαράκης, Θωμάς Ζήμνας, Μελέτης Αδαμίδης. Με τον τίτλο «Γαμήλιο εμβατήριο» ανεβαίνουν το 1988 τα τρία

γνωστά μονόπρακτα του Τσέχωφ. Την σκηνοθεσία την φορά αυτή αναλαμβάνει ο ηθοποιός Δημήτρης Αραμπατζόγλου, με σκηνογράφο τον Αλέξανδρο Οικονόμου.

Σταθερά συνεχίζεται η πορεία του Θεατρικού Εργαστηρίου με μια πρεμιέρα κάθε χρόνο με επιλογές ευρύτερης ιδεολογίας. Το 1989 «Το βερνιέ του Ταύρου» του Ασίζ Νεσίν με σκηνοθέτη τον Δημήτρη Αραμπατζόγλου και σκηνογράφο τον Αλέξανδρο Οικονόμου. Τον ίδιο χρόνο ανεβαίνει απ' την παιδική σκηνή του Εργαστηρίου το έργο της Ξένιας Καλογεροπούλου «Οδυσσεύς» σκηνοθετημένο απ' τον Αλέξανδρο Οικονόμου.

Με τρία ιταλικά έργα κλείνει η μέχρι σήμερα διαδρομή της ακούραστης συντροφιάς του Θεατρικού Εργαστηρίου. «Κλάρον, τρομπέτες και πλάκες» του Ντάριο Φο, «Απόψε αυτοσχεδιάζουμε» του Πιραντέλλο και «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω» του Ντάριο Φο. Σκηνοθέτης και στα τρία ήταν ο Δημήτρης Αραμπατζόγλου και σκηνογράφος ο Αλέξανδρος Οικονόμου. Ένας ολόκληρος κόσμος κινείται ενεργά γύρω απ' τις δυο θεατρικές εστίες της Νάουσας, με συνεχή και δημιουργική δράση. Αρκεί να αναλογισθεί κανείς πως στα δέκα τελευταία χρόνια έχουν ανέβει στην Νάουσα εικοσιπέντε περίπου έργα και εργάστηκαν για αυτά πάνω από εκατό άνθρωποι, τα παρακολούθησαν δε 40.000 θεατές κατά τους μετριοτέρους υπολογισμούς. Μια ζηλευτή θεατρική πραγματοποίηση που εκφράζει την πηγαία ανάγκη του πληθυσμού της περιφέρειας για επικοινωνία μέσα απ' την τέχνη της σκηνής. Είναι ασπαράγματο ν' αναφερθεί πως ο θίασος του Θεατρικού Εργαστηρίου πήρε μέρος σε πολλές θεατρικές διοργανώσεις όπου και διακρίθηκε και έχει πάρει μέχρι σήμερα πολλά

βραβεία και επαίνους για την σκηνοθεσία και τις ερμηνείες. Συγχαρητήρια σε όλους σ' αυτούς που πρωτοστατούν, σ' αυτούς που δημιουργούν και σ' όλους τους τοπικούς παράγοντες που στηρίζουν αυτές τις προσπάθειες για πολιτισμό στο μακεδονικό χώρο.

Παρακολουθώντας το διάγραμμα των θεατρικών ομάδων διασταυρωθήκαμε με το πάθος προσώπων που δίνονται ολόψυχα στην σκηνική υπόθεση. Αν ακολουθήσουμε τώρα την πορεία ενός απ' τα πρόσωπα αυτά θα ανοιχτούμε σε νέους θεατρικούς ορίζοντες. Έτσι πιστεύουμε πως δεν αποκαλύψαμε παρά μόνο ένα μέρος της τοιχογραφίας που εικονίζει την θεατρική ζωή της Νάουσας. Παραθέτω ένα απόσπασμα από μια επιστολή. «Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Νάουσα της Μακεδονίας. Από πολύ νωρίς διαπίστωσα την αγάπη και κλίση μου προς την θεατρική τέχνη. Παρακολούθησα με πάθος, από πολύ νεαρή ηλικία κάθε παράσταση, ερασιτεχνική ή επαγγελματική που δινόταν στην πόλη μου. Αργότερα μου δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσω θέατρο στην Αθήνα και κατόπιν στη Θεσσαλονίκη. Αυτό αποτέλεσε και την θεατρική μου μόρφωση. Πρώτες απόπειρες θεατρικές μέσα στα χρόνια της δικτατορίας ήταν μια «θεατροποιημένη» παρουσίαση και μένων του «Λισχύλου» με έμφαση στον «Προμηθέα Δεσμώτη». Ακολούθησε αργότερα μια παρόμοια παρουσίαση του ποιητικού έργου του Σαφέρη. Η σκηνική παρουσίαση του ποιήματος του Βάρναλη «Ο Μονόλογος του Μώμου» του Ιανουαρίου του 1977 μ' έφερε κοντά στην ολοκληρωμένη θεατρική πράξη. Απορρομή ήταν ένα φιλολογικό βραδυνό στο Δημοτικό Θέατρο της Νάουσας, αφιερωμένο στον μεγάλο ποιητή για τα

δυο χρόνια απ' τον θάνατό του. Διοργανωτής ήταν ο Σύλλογος Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Μάιο του 1981, ύστερα από πολλές προσπάθειες, κατάφερα να υλοποιήσω τα θεατρικά μου οράματα, ανεβάζοντας το έργο του Στρατή Καρρά «Οι Αθλητές, αθάνατες ιστορίες αγάπης στον πόλεμο» με μια ομάδα νέων που κυριολεκτικά για πρώτη φορά έρχονταν σε επαφή με το θέατρο. Με την παράσταση αυτή υλοποιήθηκαν οι θεωρίες και τα «επιστεύω» μου για το ερασιτεχνικό θέατρο. Το έργο ανέβηκε από την νεοσύστατη «Ανεξάρτητη Ερασιτεχνική Θεατρική Ομάδα Νάουσας» σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Αύγουστο του 1986 σκηνοθέτησα τις «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη συνεργαζόμενος με την θεατρική Ομάδα του Συλλόγου Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1987 σκηνοθέτησα το «Χρονικό του ολοκαυτώματος». Ήταν μια προσπάθεια θεατρικής προσέγγισης του ποιητικού μου έργου «Εκείνος ο σκληρός Απρίλης». Στην προσπάθειά μου αυτή, συνεργάστηκα με την θεατρική Ομάδα του πολιτιστικού Κέντρου του Δήμου μας.

Κρυφή ελπίδα αυτής της έρευνας για το θέατρο στο μακεδονικό χώρο είναι να «χτυπήσει» τέτοιες φλέβες θεατρικού μεταλλεύματος. Από την αποκάλυψη τέτοιων ανθρώπων, με τέτοια οράματα, με τέτοιους μύχιους σκοπούς και αθόρυβες ενέργειες δικαιώνεται η προσπάθειά μας. Μια πολύτιμη διονυσιακή φλόγα πυρπολεί αυτήν την μακεδονική καρδιά. Ιδέες, εμπνεύσεις, πάθος και αγώνας ενάντια ο καθένας καταλαβαίνει σε πόσες αντιξοότητες. Παραδίδουμε τον ναουσαίο επιτολογράφο μας -είναι ο Χρήστος Ν. Μπαταντζής- στην Πολι-

τεία. Ας ενδιαφερθεί το Υπουργείο Πολιτισμού και οι παράγοντες της Αθήνας, ας ενδιαφερθεί το Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης, ας ενδιαφερθεί η ΕΤ3, το Κρατικό Βορείου Ελλάδος, ο Δήμος της Νάουσας. Η «Θεώρηση» πάντως θα ενδιαφερθεί και θα επιδιώξουμε να δούμε στην Αθήνα «Το Χρονικό του Ολοκαυτώματος της Νάουσας».

Συνεχίζεται ωστόσο το έργο του Χρήστου Μπαντατζή. Μετά την παράσταση του «Καραγκιόζης...» του Σκούρτη που σκηνοθετεί στη Θεατρική Ομάδα του Πνευματικού Κέντρου του '87 (αναφερθήκαμε ήδη) στήνει το '88 ένα μικτό θέαμα-ακρόαμα με τίτλο «Πάμε μια βόλτα στο Φεγγάρι» και τον Απρίλιο του '91 επιχειρεί μια νέα παράσταση με το έργο «Εκείνος ο σκληρός Απρίλης». Τώρα ετοιμάζει με τους μα-

θητές του Α' Γυμνασίου την τραγωδία «Η Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων». Το καταπληκτικό είναι πως ο Χρήστος Μπατατζής έχει μια πλατειά και αδέσμευτη φαντασία κι όπως συμπεραίνουμε απ' τα προγράμματα και τις κριτικές του τοπικού τύπου, οι παραστάσεις του είναι μεγαλεπήβολες θεαματικές και πολυάνθρωπες. Για παράδειγμα στο έργο του Καρρά «Οι αθλητές...» τους εξήντα έξι ρόλους του έργου ερμήνευσαν εικοσιοκτώ ηθοποιοί που ήταν «...Εργάτες, υπάλληλοι, αγρότες, κάθε καρδιάς καρδί που λέμε. Αυτό ίσως ήταν και το μυστικό της επιτυχίας. Ήταν το παρθένο υλικό που το έπλασε ο σκηνοθέτης όπως αυτός ήθελε...». Στον μακεδόνα σκηνοθέτη Χρήστο Μπαταντζή και στους ανθρώπους που τον βοήθησαν χρωστάμε μια ιδιαίτερη αναφορά. Προς το παρόν «συγχαρητήρια!».

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ»

Ο Σύλλογος Αποφοίτων και το περιοδικό του «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στεγάζονται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη.

Ώρες λειτουργίας:

Κάθε Παρασκευή 6 - 8.30 μ.μ.

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Το φιλμ νουάρ

«Ο κόσμος είναι ένα επικίνδυνο μέρος για να ζει κανείς». Η τάκα είναι του Ρεϊμοντ Τσάντλερ συγγραφέα αστυνομικών μυθιστορημάτων και εκφράζει την ατμόσφαιρα του φιλμ νουάρ.

Νύχτα. Η βροχή γυαλίζει πάνω στα πίσω απ' τα παράθυρα ή πέφτει σαν υδράργυρος πάνω στα παρμπρίζ των αυτοκινήτων. Αυτοκίνητα φρενάρουν απότομα. Ντέκετιβς με καπέλα και καμπαρτί-

νες με σηκωμένο γιανκά. Μυστηδιώδεις κυρίες όλο λάμψη που ξυπνούν τον πόθο και το φόβο. Άνθρωποι του υποκόσμου, δαρμένοι από την μοίρα πίνουν για να ξεχάσουν τον πόνο τους. Οι καθρέφτες των μπαρ αντανακλούν την ταραχή των προσώπων. Το έγκλημα παραμονεύει κάθε στιγμή και έχει κάθε λόγο να γίνει. Ατμόσφαιρα τόσο μαύρη όσο και ο θραχνάς της τιμωρίας που περιπίπτει. Άν προσθέσουμε σ' αυτά αρκετή βία και πολύ πάθος, έχουμε το φιλμ νουάρ.

τοακούσθηκε στην Αμερική αργότερα, το 1955, όταν πρωτοκυκλοφόρησε το σημαντικό βιβλίο των RAYMOND BORDE και ESTIENNE CHAUMETON «Πανόραμα του αμερικάνικου φιλμ νουάρ».

Του
Γιάννη Βυθούλκα

• Τί είναι το φιλμ νουάρ

Το φιλμ νουάρ με την πλατιά έννοια, αποτελεί τη μήτρα του σύγχρονου κινηματογράφου, την αφετηρία από την οποία ξεκίνησαν οι πιο προωθημένες τάσεις των Ευρωπαίων και Αμερικανών σκηνοθετών.

Επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει αρκετά είδη κινηματογράφου. Έτσι, παρότι σαν είδος εξέπνευσε, συνεχίζει να εμπνέει πολλούς σύγχρονους κινηματογραφιστές.

Το φιλμ νουάρ είναι ένας όρος, που περιγράφει το συγκεκριμένο ύφος ενός μεγάλου κύκλου αστυνομικών ταινιών, απ' αυτές που έγιναν στην Αμερική από τις αρχές της δεκαετίας του '40 ως το τέλος της δεκαετίας του '50.

Δεν αποτελεί ξεχωριστό κινηματογραφικό είδος, αλλά μια ιδι-

αίτερη κατηγορία μέσα στο αστυνομικό φιλμ, την πιο προβληματισμένη, την πιο διεισδυτική, την πιο θελκτική.

Πώς όμως αυτός ο κύκλος ταινιών πήρε αυτό το όνομα; Το όνομα οφείλεται στους Γάλλους κριτικούς που αρχικά αποκάλεσαν «SERIE NOIRE» (Μαύρη σειρά) μια σειρά αμερικάνικων αστυνομικών μυθιστορημάτων του 1930 που μεταφράστηκαν και δημοσιεύτηκαν σε λαϊκά γαλλικά περιοδικά. Αυτά τα μυθιστορήματα είχαν θεματικές ομοιότητες με τις αμερικάνικες ταινίες της περιόδου 1940 - 1946, τις οποίες οι κριτικοί των «CALVIERS DU GINEMA» είδαν μαζεμένες μετά τον πόλεμο ανακαλύπτοντας ένα καινούργιο ύφος στο αστυνομικό θρίλερ. Ο όρος πρω-

Έγινε αποδεκτός, μόνο στα τέλη της δεκαετίας του '60, όταν οι Αμερικάνοι άρχισαν να αντιμετωπίζουν τις ταινίες αυτές σαν σοβαρές δημιουργίες.

Άς δούμε, όμως, ποιές είναι οι διαφορές του από το τυπικό αστυνομικό φιλμ, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φιλμ νουάρ.

Το τυπικό αστυνομικό φιλμ δεν ενδιαφέρεται για το φόνο σαν κοινωνικό γεγονός. Αποσυνδέεται

πλήρως από το χώρο και το χρόνο που διαδραματίζονται τα γεγονότα και η υπόθεση γίνεται ένα εγκεφαλικό παιχνίδι που ζητά τη λύση του. Σταματά εκεί που τελειώνει το φιλμ. Η αναζήτηση του δολοφόνου είναι η μόνη προβληματική των ταινιών αυτών και οι κοινωνικές επιδράσεις του φόνου τις αφήνουν αδιάφορες.

Ο ήρωας που καλείται να λύσει το μυστήριο, είναι ένας ντέντεκτιβ που το μόνο μέλημά του είναι η αναζήτηση του δράστη.

Τυπικός ντέντεκτιβ στο αστυνομικό φιλμ είναι ο ευτραφής Ηρακλής Πουαρώ, που καταβάλλει μια λαβυρινθώδη διανοητική εργασία προκειμένου να λύσει το μυστήριο.

Αισθητικά ακολουθεί την κλασική αφηγηματική γραφή, χωρίς ακροβατισμούς και υποχρεούται στην απόδειξη της ισχυρής και αναντήρητης συνέχειας των γεγονότων. Η γυναικεία παρουσία είναι ασήμαντη. Η πόλη και η φύση αποτελούν το ντεκόρ του εγκλήματος και δεν παίζουν κανένα απολύτως ρόλο.

Αντίθετα, στο φιλμ νουάρ ο φόνος αποτελεί κοινωνικό γεγονός

με όλες τις επιδράσεις στους ηθικούς κώδικες και την διατάραξη των ισορροπιών που αυτός περιέχει. Είναι προϊόν πάθους και αποτέλεσμα διακαούς επιθυμίας για έρωτα και χρήμα. Για το φιλμ νουάρ η απάντηση στο ερώτημα «ποιός είναι ο δολοφόνος», δε θεωρείται ότι λύνει το πρόβλημα.

Διεισδύει στην καρδιά των ηρώων που σπαράσσονται, αποκλύπτοντας τον εσωτερικό τους κόσμο και θίγει τις κοινωνικές δομές.

Η αναφορά στον ιστορικό χρόνο που διαδραματίζονται τα γεγονότα δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, αλλά σημείο αναφοράς. Οι κοινωνικές συνθήκες της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας, τον φόβο του πολέμου, της έκπτωσης των αξιών, αντανακλούν στην ψυχολογία των ηρώων. Ο φιλικός χρόνος καταγράφει τη ρήξη των ηρώων με την μικροαστική τους ζωή, καθώς παρασύρονται σ' ένα εγκληματικό παιχνίδι ανατρέποντας συνήθειες και κατακτήσεις μιάς ολόκληρης ζωής. Καταγράφεται ο χρόνος που απαιτείται για να εξιλιχθεί ο μικρο-

στός υπάλληλος σε «επικίνδυνο δολοφόνο», οι φιλήσυχες νοικοκυρές σε «μοιραίες γυναίκες». Οι ήρωες δηλαδή δεν εισάγονται σαν δολοφόνοι, αλλά δημιουργούνται.

Τυπικός ντέντεκτιβ του φιλμ νουάρ είναι ο «σκληροτράχηλος» Φίλιπ Μάρλοου που ζει σ' ένα βίαιο κόσμο και η κάθε υπόθεση που αναλαμβάνει είναι διαρκής κίνδυνος και για τον ίδιο. Οι αμφιβολίες και τα προσωπικά του τραύματα τεκμηριώνουν την ουσιαστική «συμμετοχή» του στο δράμα.

Η γυναικεία παρουσία στο φιλμ νουάρ ανάγεται σε θεμελιακό λίθο, σε μυθική φιγούρα καθιερώνοντας τον τύπο της «μοιραίας γυναίκας» (FEMINE FATALE). Μια διαβολική πανίσχυρη γυναίκα, με μια σοκαριστική ικανότητα ταπείνωσης και ευνουχισμού των ανδρών, άπληστη για λαγνεία, χωρίς ίχνος συναισθήματος για τη δυστυχία που προκαλεί. Τα ρούχα της ποτέ άλλοτε στην ιστορία του αμερικάνικου κινηματογράφου δεν ήταν τολμηρότερα στις σημασίες τους.

Μαύρα θέλο που φυλακίζουν τα βλέμματα, άσπρα γάντια που τονίζουν τις καμπύλες του γυμνού μπράτσου, ψηλά τακούνια και στενά φορέματα υπηρετούν μια κινηματογράφηση που για πρώτη φορά τεμαχίζει σε ερωτικά «γκροπλαν» το γυναικείο σώμα.

Τα μισάνοιχτα χείλη της Μαίρη Άστορ, τα γυμνά πόδια της Λάνα Τάρνερ, τα ερωτικά βλέμματα της Λορίν Μπακόλ, το προκλητικό μπουστό της Ρίτα Χαίη-γουωρθ έχουν σαν τελικό αποδέκτη τον ανδρικό πόθο στην πιο ακραία του έκφραση: το έγκλημα.

Οι άνδρες για να κερδίσουν αυτές τις γυναίκες σκοτώνουν, αναστατώνουν την ήσυχη ζωή τους, εγκαταλείπουν τις οικογένειές τους, γίνονται κυνικοί, άπληστοι, λάγνοι, προκαλούν την επέμβαση

της μοίρας, που επέρχεται σαν τιμωρός, ξαναρχίζουν το αιώνιο βιβλικό παραμύθι του Χαμένου Παράδεισου.

Από πλευράς αισθητικής το φιλμ νουάρ δεν ακολουθεί την τυπική αφηγηματική γραφή αλλά προχωρεί ασθματικά, συγκοπτόμενα, με ασυνέχειες, προσδιορίζοντας την ατμόσφαιρα που αρμόζει στα πρόσωπα και στα γεγονότα. Η γραφή παίρνει κάτι από τη βία και τα πάθη του κόσμου που περιγράφει.

Η φύση και η πόλη δεν είναι α-

● Οι καταβολές του φιλμ νουάρ

Το φιλμ νουάρ είναι αυτοτελές δημιουργήμα της αμερικάνικης κουλτούρας που άνθισε στην δεκαετία του '40. Ωστόσο δεν διαμορφώθηκε από τη μια στιγμή στην άλλη.

Η συμμετοχή των συγγραφέων αστυνομικών διηγημάτων της δεκαετίας του '30 με καλύτερους τον Ντάσιελ Χάμετ, τον Ρέιμοντ Τσάντλερ, τον Τζέιμς Κέιν και τον Οράτιο Μακ Κόι ήταν το προζύμι του φιλμ νουάρ, δημιουργώντας ήρωες που είχαν μεταξύ τους πολλά κοινά στοιχεία και αποτέλεσαν έτσι το αρχέτυπο του ήρωα του φιλμ νουάρ. Από την καμπαρντίνα του Χάμφρεϋ Μπόγκαρτ με το σηκωμένο γιακά και το μισόσβηστο τσιγάρο στην άκρη του στόματος φτάνουν σε μια κοινή στάση ή μάλλον σε μια κοινή αίσθηση της ζωής.

Κύριοι παράγοντες που συνέβαλαν στη γέννηση και διαμόρφωση του φιλμ νουάρ ήταν η οικονομική κρίση που συρρίκνωσε την κινηματογραφική παραγωγή, ο πόλεμος που περιόρισε τις εξαγωγές, η είσοδος του ομιλούντος κινηματογράφου που σημείωσε κάμψη της προσέλευσης του κοινού στις κινηματογραφικές αίθουσες καθώς επίσης και η είσοδος

πλό ντεκόρ αλλά συμμετέχει. Πολύς φορές μάλιστα είναι και η ίδια ένοχη, όπως και οι ήρωες.

Η νύχτα, η βροχή, η ομίχλη, τα υπόγεια μπαρ που κυκλοφορεί ο υπόκοσμος, υπογραμμίζουν τον κίνδυνο, δημιουργώντας την δραματική ατμόσφαιρα.

Διάσημοι σκηνοθέτες που ασχολήθηκαν με το είδος είναι οι Μπίλι Γουάιλντερ, Τζών Χιούστον, Ορσον Γουέλς, Φρίτς Λάνγκ, Τζότζεφ Λόουζυ, Ότο Πρέμιγκερ, Χ. Χώκς Άλφρεντ Χίτσκοκ, Ζύλ Ντασέν, Ελία Καζάν και πολλοί άλλοι.

της τηλεόρασης.

Αυτές οι συνθήκες επέβαλαν τη δημιουργία φτηνής παραγωγής ταινιών μειώνοντας σημαντικά το κόστος.

Έτσι η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, της αξιοποίησης των φακών και του φιλμ υψηλών ταχυτήτων, συνέβαλε σ' αυτή την κατεύθυνση. Ακόμα η επαναχρησιμοποίηση σκηνικών, η εκμετάλλευση υλικού από ταινιοθήκες ελαχιστοποίησαν το χρόνο γυρίσματος. Δεν είναι επίσης τυχαίο

ότι αισθητικά επηρεάστηκε από τη λιτότητα του γερμανικού εξπρεσιονισμού και του ιταλικού νεορεαλισμού.

Ένα άλλο στοιχείο που επηρέασε τη διαμόρφωση του φιλμ νουάρ ήταν η επιβολή της λογοκρισίας με τον κώδικα Χέιζ από το 1930. Έτσι, λόγω της απαγόρευσης της επίδειξης των γυμνών σωμάτων και των σεξουαλικών περιπτώσεων, διαμορφώθηκε μία αισθητική που το κύριο χαρακτηριστικό της ήταν η «απόκρυψη» με φυσικό επακόλουθο την κυριαρχία ενός ερωτικού φетиχισμού και στην δημιουργία του τύπου της «μοιραίας γυναίκας».

Επίσης ο Μακαρθισμός επέδρασε όχι τόσο στην αρχική διαμόρφωση, αλλά στην πορεία του φιλμ νουάρ. Έτσι, μεταπολεμικά εκδηλώνεται μέσα από τους διωγμούς των ανθρώπων του κινηματογράφου, αλλά και μέσα από το φόβο του πυρηνικού ελέθρου μετά το σοκ της Χιροσίμα, επηρεάζοντας σημαντικά μια σειρά από κινηματογραφιστές που είτε άμεσα είτε έμμεσα αναφέρονταν σ' αυτόν.

● Η Ιδεολογία του φιλμ νουάρ

Το έγκλημα αποτελεί μια πρακτική που έρχεται να καταργήσει το νόμο και την κατεστημένη ηθική, προτείνοντας στη θέση τους ένα άνομο πάθος. Στα πλαίσια αυτά το φιλμ νουάρ αρθρώνει ένα ηθικό λόγο. Η βία, ο άπληστος φιλοχρηματισμός και το ακόρεστο ερωτικό πάθος καταδικάζονται σαν αιτίες απορρυθμισμού των απόμων. Ωστόσο χρειάζεται να διευκρινίσουμε ότι διαμορφώνει μια «άλλη» ηθική, μια «άλλη» κλίμακα αξιών πέρα από την κατεστημένη.

Για τον ντέντεκτιθ του φιλμ νουάρ η πιστή εφαρμογή του νόμου αποτελεί ιερό και απαράβιαστο κανόνα. Πολλές φορές μάλιστα αναλαμβάνει προσωπικά να

παίξει το ρόλο της δικαιοσύνης όταν αυτή η ίδια αρνείται το ρόλο της, λόγω διαφθοράς και συναλλαγής των οργάνων του κράτους με τους ανθρώπους του υποκόσμου.

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο το φιλμ νουάρ γίνεται φορέας κοινωνικής κριτικής.

Σε μία εποχή που το αμερικάνικο όνειρο προβάλλεται σε παγκόσμια κλίμακα σαν ιδανικό και οι ιδέες για μια φιλελεύθερη κοινωνία με «υγιείς» θεσμούς έρχονται να θεβαιώσουν τις οικονομικές και κοινωνικές κατακτήσεις της Αμερικής αναδεικνύοντάς τη σε ηγετική δύναμη και θεματοφύλακα του δυτικού πολιτισμού ενάντια στον «κόκκινο ολοκληρω-

τισμό», το φιλμ νουάρ σκιαγραφεί υπόγεια τον αμερικάνικο εφιάλη. Αποτελεί το πορτρέτο της σύγχρονης μεγαλούπολης του καπιταλισμού, με όλες τις κοινωνικές και οικονομικές αντιφάσεις που συνεπάγεται αυτή η παραδοχή. Ο ηθικός ξεπεσμός των ηρώων που τους οδηγεί στο έγκλημα και που αποτελεί την έμμενη ιδέα του φιλμ νουάρ, είναι αποτέλεσμα μιάς διεφθαρμένης κοινωνίας, ενός κόσμου χωρίς ιδανικά.

Παρ' όλα αυτά οι ταινίες νουάρ δεν ήταν ίσως ποτέ συνειδητά ταινίες κοινωνικής κριτικής, αλλά φτιαγμένες από σημαντικούς σκηνοθέτες, ευαίσθητους δέκτες του καιρού τους, που κατάφεραν μέσα από τα αστυνομικά «στόρυ» να ψηλαφίσουν όλη την αγωγή και την ενοχή αυτής της κοινωνίας.

● Επιδράσεις του φιλμ νουάρ

Όταν άρχισε η παρακμή του φιλμ νουάρ, με την εφαρμογή του κώδικα Χέιζ και της επικράτησης του Μακαρθισμού, το είδος μεταφέρθηκε στην Ευρώπη με πρώτη και καλύτερη τη Γαλλία που είχε ήδη μια υποδομή με κύριους εκπροσώπους της τον Ντασέν, το Ζαν Πιέρ Μελβίλ, αλλά και τους Γκοντάρ (με κομμένη την ανάσα), Τρυφώ και Σαμπρόλ. Το ριφιφι (1955) του Ντασέν θα μπορούσε να οριστεί σαν η ταινία μεταίχμιο ανάμεσα στην αμερικανική και τη γαλλική εκδοχή του φιλμ νουάρ. Ο Ζαν Πιέρ Μελβίλ, φανατικός θαυμαστής του φιλμ νουάρ, απέφυγε την παγίδα της μίμησης και της μηχανιστικής μεταφοράς των κωδίκων και των τύπων του αμερικάνικου υποκόσμου στην Ευρώπη. Έτσι από ταινία σε ταινία πλάθει το δικό του προσωπικό «Μελβιλικό» ύφος. Χαρακτηριστικό του Μελβιλικού ύφους είναι η θραδύτατη συνείδη-

Βιβλιοπαρουσίαση

«Παραδοσιακά λαϊκά όργανα και λαϊκοί οργανοπαίκτες

Οι φίλοι του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας εξέδωσαν το αξιόλογο βιβλίο του Σ. Κοψαχείλη «Παραδοσιακά λαϊκά όργανα και λαϊκοί οργανοπαίκτες της Μακεδονίας» - σελίδες 135 - Θεσσαλονίκη 1993.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο ενότητες. Στην πρώτη ασχολείται με την περιγραφή των διαφόρων μουσικών οργάνων και κάνει τον διαχωρισμό τους σε χορδόφωνα, αερόφωνα, μεμβρανόφωνα, ιδιόφωνα και ψευτοόργανα. Στο δεύτερο μέρος παραθέτει φωτογραφίες λαϊκών οργανοπαικτών. Στις σελίδες 94 - 96 υπάρχουν φωτογραφίες από τη Βέροια και την περιοχή της και από τη Νάουσα.

Ο Σ. Κοψαχείλης, που είναι και

της Μακεδονίας»

συνεργάτης της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ», έχει κάνει έργο της ζωής του τη διάσωση, τη διαφύλαξη και την προβολή της μουσικής μακεδονικής παράδοσης στην Ελλάδα.

Της Ελένης
Μήτσιαλα - Ζεγκίνη

Κάτω από τον τίτλον αυτό του βιβλίου κρύβεται μια αξιόλογη και πολύτιμη, εργασία του συγγραφέα που μ' ένα προσωπικό ύφος απλό, λιτό και παραστατικό επιχειρεί μια καταγραφή και παρουσίαση των παραδοσιακών μουσικών οργάνων της Μακεδονίας, καθώς και των αυτοδίδακτων οργανοπαικτών της, που έδωσαν έ-

να σημαντικό παρόν, μια ανεπίσημη προσφορά στο πέρασμά τους από το χώρο της Μακεδονίας.

Ο συγγραφέας μέσα από το μουσικό του οδοιπορικό, μάς επαναφέρει στις ρίζες μας, σταθμεύει σε αξέχαστες εποχές και μάς προβληματίζει για το παρόν και το μέλλον της φυλής μας.

Ελπίζουμε ότι η μελέτη του βιβλίου αυτού έχει πολλά να δώσει στον αναγνώστη.

Ο πολυγραφότατος Σ. Κοψαχείλης κυκλοφόρησε πρόσφατα και δυο άλλα βιβλία που έχουν σχέση με τη μουσική «Ιατρός και μουσικός» τομ. Α' και «Η μουσική της Ευρώπης μέσα από ένα Ελληνικό μουσείο».

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ: Το φιλμ νουάρ

ση της τραγικής μοίρας και του αδιεξόδου από τον ήρωα - παράνομο, που ποτέ δεν τον χαρακτήριζε στο παρελθόν.

Στην Αγγλία, όπου η παράδοση της πάνω στην αστυνομική νουβέλα με κύριους εκπροσώπους τον Κουάν Ντόιλ και την Αγκάθα Κρίστι διατηρεί το δικό της προσωπικό στυλ πάνω στο αστυνομικό φιλμ με ελάχιστους επηρεασμούς από το φιλμ νουάρ.

Προπολεμικά, μπορούμε να διακρίνουμε κάποιες ταινίες του Χίτσκοκ («Τά 39 σκαλοπάτια», 1935, «Σαμποτάζ» 1936, «Η κυρία εξαφανίζεται» 1938), τον Τζόσεφ Λόουζι που μετέφερε το στυλ από την Αμερική και την εκπληκτική ταινία του Κάρολ Φίντ «Ο τρίτος άνθρωπος» 1949.

Μετά την περίοδο της παρλα-

μής στις δεκαετίες '60, '70 και '80 επανέρχεται το φιλμ νουάρ, μέσα από το γκαγκστερικό φιλμ που ουσιαστικά ανανεώνει το είδος (όπως το «Μπόου και Κλάιντ» 1966, «Νονός I, II, III» «Τσαϊνιτάουν» 1974).

Σήμερα το φιλμ νουάρ μπορεί να μην υπάρχει σαν είδος ωστόσο οι υπαινικτικές αναφορές ή και οι φανεροί επηρεασμοί κάνουν την παρουσία τους σε πολλές σύγχρονες ταινίες, όπως το «Μπλέιντ Ράνερς» του Ρ. Σκοτ, το «Μπάρτον Φινκ» των Τζόες και Ιθαν Κόεν, «Το ακρωτήριο του φόβου», «Τα καλά παιδιά» του Μ. Σκορτέζε, η «Γυναίκα χωρίς παρελθόν» του Κένεθ Μπράνα, το «Βασικό ένστικτο» του Βερχόφεν και πολλά άλλα.

Μπορεί να έσδησαν οι συνθή-

κες που δημιούργησαν και διαμόρφωσαν το φιλμ νουάρ, η επιβίωση ωστόσο των κωδίκων του μέσα από άλλα κινηματογραφικά είδη υπαινίσσεται τη δυνατότητά του άν' όχι για ύπαρξη τουλάχιστον για συνύπαρξη.

Βιβλιογραφία

1. «Το φιλμ νουάρ» του Στάθη Βαλούκου και Βασίλη Σπηλιόπουλου. Εκδ. Νέα Σύνορα - ΑΑ Λιβάνη 1985.
2. Χίτσκοκ - Τρυφώ (Εκδ. Ύψιλον, Αθήνα, 1986).
3. «Η γυναίκα στο φιλμ νουάρ» από το «Η γυναίκα στον κινηματογράφο» του Ν. Κολοβού. Εκδ. Αιγόκερως.
4. «Η ιστορία του φιλμ νουάρ». Καθημερινή 7.9.1993.

«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΝΑΟΥΣΑΙΟΣ»

συνέχεια από την σελίδα 166

τρου ως απαλευθερωτού των Ελλήνων κυκλοφορούσαν στη Βαλκανική, ο πατριώτης Αναστάσιος Μιχαήλ εξέδωσε στο "Αμπερτζαμ" το έργο του «Βασιλικόν Θέατρον» και το προσφώνησε στον ελευθερωτή της πατρίδας του. Ένα έργο γεμάτο πίστη στην Ελλάδα και στα πεπρωμένα της. Στην Ελλάδα, που μύλες τις δυστυχίες της μπορούσε με το στέμμα του Μιχαήλ, να θρηνάτοφωνει πώς όσο ο ήλιος και τα άστρα διατρέχουν την ίδια προχιά, «Η Ελλάς μενεί τε και ζήσεται».

Ο πόλεμος των Ρώσων όμως δεν ενόχλησε. Και οι Έλληνες έμειναν πάλι στα χέρια των αιμοδόρων τυράννων τους.

Ο Μιχαήλ, που είχε γίνει πολύ γνωστός στην Ευρώπη, προσηλωθήκε στη Ρωσία. Ήξερε καλά ελληνικά, λατινικά, εβραϊκά. Η εκκλησία της Ρωσίας που ανασύντασε τη σκηνή της τον χρειαζόταν να την δοθήσει. Και ο Μιχαήλ δεν αποποιήθηκε την πρόσκληση. Εργάστηκε στη Ρωσία και συνέχισε το διαφωτιστικό του έργο για τους χριστιανούς και τους Έλληνες. Στα 1722 με αυτοκρατορικό διάταγμα γίνεται πέμπτος πάρεδρος της Συνόδου στη Μόσχα και συνεχίζει το έργο του ως που τον παίρνει ο θάνατος.

Βιβλιογραφία

1. Κ. Σάθα, Νεοελληνική Φιλολογία.
2. Benesovic V. Anastasios Naousios στο Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher, τόμ. 10 (1932 - 34).

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΟΠΕΡ

Τῷ Γαληνοτάτῳ Κραταίστατῳ τε και σεβαστῷ Καίσαρι ΠΕΤΡῶ ΑΛΕΞΙΑΔΗ, μεγάλῃς μικράς τε και λευκῆς Ρωσίας ἀπάσης Αυτοκρά-

ταρι. Μεγίστῳ Μονάρχῃ Μοσχωδί-
ας, Βλαδιμιρίας, Νοδογραδίας, βα-
σιλεῖ Καζάνιου, βασιλεῖ Ασπραχα-
νίου, βασιλεῖ Σιδηρίου. Αυτοκρά-
τορι. Ψκοβίας, και μεγίστῳ ηγεμό-
νι Σμολενσκίας, Τουερίας, Ιουγαρί-
ας, Παρμίας, Βιαρκίας, Βουλγαρί-
ας ἄλλων τε Μονάρχῃ, και ηγεμό-
νι κρατίστῳ Νοδογραδίας της κα-
τωτέρῳ, Τσερνιγοβίας, Ρεσανίας,
Ροστοβίας, Ιεροσλαχίας, Βελοσερί-
ας, Ουδορίας, Οδδορίας, Κονδινίας,
και πάντων των υπερβορειῶν μερών
Μεγίστῳ Μονάρχῃ και ηγεμόνι Ι-
δηρίας, Καρταλίας τε και Καθα-
ρινίας χώρας, των Γρουθινικών βα-
σιλέων, Τσερκασιῶν τε και Μοντι-

νών ηγεμόνων, ἄλλων τε σὺν ολί-
γων ανατολικῶν, δυτικῶν τε και
αρκτικῶν ηγεμονιῶν και Κλιμάτων
ἐκ πατροπαππαῶς Διαδοχῆς κληρο-
νίῳ τε και Διαδόχῳ Αυτοκράτο-
ρι, Ἀνακτι Εὐσεβεστάτῳ Κραταί-
στάτῳ, Εὐδαιμονεστάτῳ αἰῖ ἀηστή-
τῳ, ἐν αἰσίῳ τῇ του παρόντος
(αψι) νέου ἔτους ἀρχῇ ταπεινῶς
προσφωνεῖ.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

ἐκ Ναούσης Μακεδῶν και της ἐν
Βεραλίνῳ, ὑπὸ του Γαληνοτάτου
και Κραταίστατου Βασιλέως Πρωσι-
σίας συγκροτηθείσης, Επιστημονι-
κῆς Εταιρείας Συμμορίτης.

«ΒΕΡΓΙΝΑ» Η μυθική βασίλισσα και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

συνέχεια από την σελίδα 165

να και η ιστορική επιστήμη τις
Αιγές, που τις αναζητούσαν συνή-
θως και στον κανόνα στη θέση
της σημερινής Έδεσσας (όπως
κάμνουν μερικοί και σήμερα ακό-
μη), αλλά άλλες αρχαίες πόλεις,
όπως, π.χ., τη Βάλλα, άποψη την
οποία είχα δεχθεί και εγώ, πριν
τριάντα τρία χρόνια (στον πρώ-
το τόμο της Ιστορίας της Βεροίας
Βέροια 1960, σελίδες 94, 95, 99
100 και κυρίως 104 - 108, όπου
και σχετική βιβλιογραφία).

Συνακόλουθα, το όνομα Βεργί-
να είναι συνυφασμένο τέλεια με
την ιστορία του τόπου μας, εδώ
και πολλούς αιώνες και καθιερώ-
νεται συνεχώς και σ' όλον τον κό-
σμο, ως χώρος σπουδαίος, ιστορι-
κός και αποδεικτικός της Ελλη-
νικότητας των Αρχαίων Μακεδό-
νων...

ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΗ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρώ-
τη αναφορά (που γνωρίζομε σή-

μερα) για το χωριό «Μπάρμπες»
είναι η μνημόνευσή του σε τουρ-
κική καταγραφή, που έγινε στη
διάρκεια της σύντομης βασιλείας
του σουλτάνου Μεχμέτ Β' (1444
- 1446), οπότε αριθμείται (μόλ-
λον το 1446) και το τιμάριο τού-
το (που είχε 15 οπίτσια, δηλαδή οι-
κογένειες και έναν ή μία άγαμο
ή άγαμη και μία χήρα), με το ό-
νομα Μπάρμπες, υπαγόταν δε
στην κυριαρχία ενός σπαχή, που
είχε στο τιμάριό του πολλά χω-
ριά, τα οποία ανήκαν σε διάφορες
περιοχές, «σαντζάκια». Στην πε-
ρίπτωση του χωριού (τσιφλικιού,
στην ευρεία έννοια του θεσμού
και της λέξεως) Μπάρμπες, πρέ-
πει να συμπληρώσω ότι καταγρά-
φεται με άλλα χωριά, στο «τε-
φτέρι» του βιλαετιού του Αδρέτ
Χισάρ, δηλαδή του σημερινού Κιλ-
κίς (έλ. Βασίλη Δημητριάδη, «Φο-
ρολογικές κατηγορίες των χωρι-
ών της Θεσσαλονίκης κατά την
Τουρκοκρατία», στο περιοδικό
«Μακεδονικά», 20 (1980), 375 -
459 και ιδιαίτερα στη σελ. 388).

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ

Το κείμενο αυτό αποτελεί μέρος μιάς ευρύτερης εργασίας του Δημήτρη Μάρτου που εκδόθηκε σε βιβλίο με τίτλο: «Το ζήτημα της Επιτροπής των Αρχαιοτήτων».

Είναι επιλογή από το τρίτο Κεφάλαιο που πραγματεύεται την Παρεκτροπή του Δυτικοευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Μπορούμε να πούμε ότι ο Διαφωτισμός συντήρησε τις αρνητικές εκδηλώσεις του «Μυθολογισμού» δηλ. τα σύμβολα και κώδικες κοινωνικής ιεραρχίας και καταπίεσης. Έχανε απλά υποκαταστήσει των καταπιεστών. Εξάλειψε δε τις θετικές πλευρές του, δηλ. την πνευματική, άμεση, υποκειμενική (ατομική, συλλογική) οικειοποίηση των αξιών χρήσης (φύση, αντικείμενα, λαϊκές παραδόσεις, αρχαιότητες κ.λπ.).

Μπορεί η «Διαλεκτική του Διαφωτισμού» των Αντόρνο - Χορκχάιμερ να είναι μια απ' τις βασιχότερες κριτικές του «Διαφωτισμού» και αποκαλύψης των παρεκτροπών του, αλλά μερικές φορές καταλήγουν και οι ίδιοι σε παρεκτροπή. Έτσι επειδή διαβάζουν την ιστορία και την κοινωνία σαν «διαφωτιστές» δηλ. σαν ανακαλυπτές, οδηγούνται σε απλοποιήσεις, αφού θεωρούν ότι οι βάσεις των παρεκτροπών του διαφωτισμού και του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού βρίσκονται στην εξέλιξη των αξιών και αρχών του Κλασικού Ελληνισμού, που υποτίθεται αποδέχτηκαν οι Δυτικές κοινωνίες. Ιδιαίτερα θεωρούν ότι η διαλεκτική δηλ. ο μετασχηματισμός του Μύθου σε Λόγο (διαφωτισμός) και του Λόγου εκ νέου σε Μύθο (παρεκτροπή του Διαφωτισμού), είναι αντανάκλαση της Διαλεκτικής του Διαφωτισμού στην Οδύσεια του Ομήρου. Καταλήγουν δηλ. να βλέπουν την Οδύσεια σαν

τον καθρέπτη των αντιφάσεων του δυτικού αστικού πολιτισμού σαν ένα από «τα πρώτα αντιπροσωπευτικά του γιοκουμέντα». Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουν να ενσωματώνουν την Οδύσεια και μαζί μ' αυτήν τον Κλασικό Ελληνικό πολιτισμό στις σύγχρονες χρήσεις σαν κείμενο που η κοινή παραδοχή του νομιμοποιεί το σημερινό στάτους - κός. Έτσι υπονοείται ότι α) Η Ελληνική σκέψη είναι προστάδιο της αστικής δυτικής κοινωνίας και ότι ο Οδυσσεύς είναι ο πρώτος Ευρωπαίος αστός, έμπορος, περιηγητής και αποικιοκράτης, β) ότι μια υπέρβαση του σημερινού στάτους - κός προϋποθέτει την αχρήστευση όλων των στοιχείων που το διαμορφώνουν, επόμενα και της Οδύσειας.

Αλλά εμπεριέχει η Οδύσεια την «διαλεκτική του Διαφωτισμού» ή αντίθετα εμπεριέχει την διαλεκτική την υπέρβασή της;

Σ' αυτό το τεράστιο μορφωτικό ζήτημα που θέλει άλλου επιπέδου εργασίες, θα περιοριστούμε σε ορισμένες απλές επιστημονικές με επίκεντρο πάντοτε το ζήτημα που επεξεργαζόμαστε. Προκαταβολικά λέμε, άλλο Οδυσσεύς, άλλο Χριστόφορος Κολόμβος, Ρ. Κρούσσος ή Ελγιν. Αλλά επίσης, άλλο Μέγας Αλέξανδρος και άλλο Βαρβαρόσας.

Στην Δυτική φιλολογία ο Οδυσσεύς συγκρίνεται με τους ταξιδιώτες θαλασσοπόρους τους ανακαλυ-

πτές, τους μεγάλους εμπόρους κ.λπ. Βέβαια από πολύ παλιά (18ος αιώνας), στα χρόνια της θεμελίωσης της κυριαρχίας των «Διαφωτιστών», τα «οδοιπορικά» εμπνέονται από τα ταξίδια του Οδυσσέα, αλλά και του Μέγα Αλέξανδρου ή όπως έγραψε χαρακτηριστικά το 1814 η Edubegh Review. «Νεαροί και γηραιές κυρίες αναγκάζονται να επαναλάβουν την ένδοξη πορεία του Μ. Αλεξάνδρου». Η επέλαση του Μ. Α-

Του Δημ. Μάρτου Αρχιτέκτονα - Μηχανικού

λεξάνδρου στην Ανατολή δεν είχε τα χαρακτηριστικά των επελάσεων των δυτικών εμπόρων και σταυροφόρων (αποικιοκρατών). Δεν κατέλυσε την πολιτιστική γενοκτονία. Ο Μέγας Αλέξανδρος σ' αντίθεση με τους Δυτικούς «μνηστής» του δεν θα μετέφερα ποτέ τμήματα των Κήπων της Βαβυλώνας στην Πέλλα της Μακεδονίας, με πρόσχημα την διάσωσή τους κ.λπ.

Η «Οδύσεια» είναι μια μορφωτική και κοινωνική προσπάθεια αμφισβήτησης του δικαίου του ισχυρότερου και της κυριαρχίας της φύσης (Κύκλωπες, Καλυψώ, Κίρκη, Σειρήνες, τρικυμίες κ.λπ.), ενώ οι «ανακαλυπτές», έμποροι και περιηγητές είναι η προσπάθεια επιβολής του Δικαίου του ισχυρότερου.

Όσο όμως η Οδύσεια θα μελετάται σαν κείμενο «διαφωτιστικό» και όχι «απελευθερωτικό» τόσο ο Οδυσσεύς θα ταυτίζεται (άρα εκφυλλίζεται) με τον σύγχρονο αστό - έμπορο.

Πρώτα απ' όλα ο Οδυσσεύς ξεπερνά τον «μυθολογισμό» (παραδοσιακές φυσικές και κοινωνικές δυ-

νάμεις και δοξασιές) με την «πανουργία», «εξυπνάδα», ενώ οι «ταξιδιώτες» του «διαφωτισμού» με επιβάλλόμενο εκ των προτέρων σχέδιο, επιστημονική οχύρωση και όπλα.

Η θεωρία της «αυτοεξαπάτησης των μαζών» που διάφοροι αιρετικοί διαφωτιστές απ' τον Μακιαβέλλι μέχρι τον Νίτσε, διατύπωναν δεν βρίσκει εφαρμογή στις «εξαπατήσεις» του Οδυσσέα. Αυτές δεν ήταν προϊόν μιας κοινής και ψεύτικης συνείδησης απότοκος της κυριαρχίας. Αυτό μπορεί να ισχύει για τους ταξιδιώτες διαφωτιστές και αρχαιολάτρες που εξαπατούσαν τους αδύναμους για να επιβάλλουν την κυριαρχία τους. Ο Οδυσσεύς απεναντίας εξαπατούσε τους κυρίαρχους τότε για να επιδιώκει και να φθάσει στον προαρισμό του. Δεν είχε άλλα μέσα.

Η Οδύσεια είναι μια διαδρομή με όρια και μέτρο, μια περιπέτεια με αρχή και τέλος, ενώ ο αστιγμός είναι μια διαδρομή χωρίς όρια και μέτρο, είναι μια αέναη κοινωνικομυτική επιχείρηση που είναι ικανή να ισοπεδώσει αξίες και ιδανικά που στέκονται εμπόδιο στην διαδρομή της.

Ταυτίζουν τον Οδυσσέα με τον Χριστόφορο Κολόμβο και τον Ροβινσώνα Κρούσο ή τον πανούργο μοναχικό ταξιδιώτη με τον homo economicus.

Ο Οδυσσεύς όμως κάνει έναν αγώνα αυτοσυντήρησης, γνώσης, αποκωδικοποίησης και διατήρησης του ατομικού κώδικα αξιών (φιλία - γυναικα - πατρίδα κ.λπ.).

Οι «ταξιδιώτες» της Δύσης κάνουν έναν αγώνα να γίνουν Θεοί στις χώρες των Θεών. Κλέβουν όχι για να ζήσουν, αλλά για να υποτάξουν τους ιστορικούς λαούς.

Η σύγκριση της Οδύσειας με την Ροδινωκάδα είναι ατυχής. Γιατί ο Οδυσσεύς στο τέλος του ταξιδιού του οδηγήθηκε στην ωριμότητα, ενώ ο Ροδινώνας οδηγήθηκε

στη σύγχυση.

Η Οδύσεια στηρίζεται στο απροσδόκητο, στην περιπέτεια, στην πανουργία (ικανότητα εξαπάτησης με λογικά επιχειρήματα, με μέτρο και δημιουργικότητα), ενώ ο αστιγμός στηρίζεται στην σιγουριά και στα όπλα. Οι αρχαιότητες απ' την Ελλάδα εκλάπησαν παρουσία στρατού κατακτητικού και αποικιοκρατικού.

Ο Οδυσσεύς έχει έναν στόχο, την επιστροφή. Η επιστροφή είναι η αποκατάσταση του δικαίου, της φυσικής και ψυχικής ισορροπίας. Η επιστροφή είναι: το καταστάλαγμα, η ωριμότητα, η ολοκλήρωση.

Οι «Δυτικοί Διαφωτιστές» δεν καταλήγουν πουθενά, αναπαράγουν το καινούργιο για το καινούργιο, έχουν μετατραπεί σε παπαλάγκι.

Το κίνητρο του Οδυσσέα δηλ. η εσωτερική δύναμη που τον κινεί, είναι ο κόστος οι αξίες, ο ψυχισμός, η ειρήνευση. Το κίνητρο των «ανακαλυπτών» είναι το κέρος και το κέρδος.

Η Οδύσεια είναι μια προσπάθεια εκμετάλλευσης των αντιφάσεων του συστήματος σκέψης εκείνης της εποχής (Μυθολογισμός) και ανατροπή της καμικής και Θεϊκής εξουσίας (Λωτοφάγοι, Κίρκη, Ποσειδώνας, Χρόνος κ.λπ.), ενώ οι σύγχρονοι κοινωνικοί μεταρρυθμιστές θεμελιώνουν με νέους όρους τον μυθολογισμό κάτω απ' τις ταμπέλες του διαφωτισμού.

Ο Οδυσσεύς όταν γύρισε στην Ιθάκη δεν είχε τίποτα μαζί του, μόνο εμπειρίες και ωριμότητα. Οι ταξιδιώτες του «Διαφωτισμού» αντίθετα, επέστρεφαν γεμάτοι αρχαιότητες και άλλους θησαυρούς.

Ακόμη και το κίνητρο για τον «Ίντρο του κόσμου» σε 80 μέρες είναι το κέρδος (Στολχίμια). Εκτός των άλλων βέβαια το «ταξίδι» αποκτά νόημα, όχι πλέον σαν γνώση ωριμότητα, αλλά σαν «φελίτωση του χρόνου». Εγκαινιάζεται έτσι η επαγγελματική προσέγγιση των ι-

στορικών χώρων και η υποταγή στο χρονόμετρο.

Αν η Οδύσεια ήταν η πορεία ενός αστού - εμπόρου, τότε ο Θεός - προστάτης του Οδυσσέα δεν ήταν η Αθηνά (Θεά της Σοφίας και της σκέψης), αλλά ο Ερμής (προστάτης του ανθρώπου της πορείας), Θεός των εμπόρων και του κέρδους.

Ο Οδυσσεύς δεν παρουσιάζεται σαν εκπρόσωπος του «πολιτισμού» που θέλει να εκπολιτίσει τους «άξεστους» και «αμαθείς»; τέτοια προσέγγιση έκαναν οι Δυτικοί αποικιοκράτες. Ο Οδυσσεύς παρουσιάζεται σαν συμφιλιωτής, λόγω της προηγούμενης εμπειρίας που τον οδήγησε στην βαρβαρότητα του Τρωϊκού πολέμου. Δεν θεωρεί πλέον τον εαυτό του εκπρόσωπο του πολιτισμού, αλλά τον αναζητά. Μέσα από τις συγκρούσεις με τα σύμβολα και τους κώδικες αξιών του παλαιού κόσμου στον οποίο και ο ίδιος ανήκει και ήταν φορέας του, επιδιώκει ν' αλλάξει τον κώδικα αξιών και να οικοδομήσει άλλες συνθήκες ζωής με ΜΕΤΡΟ, ΟΡΙΟ, ΕΙΡΗΝΗ και ΑΠΛΟΤΗΤΑ. Η σύγκρουση με τον Κύκλωπα που είναι εκφραστής της παραδοσιακής κοινωνίας, δεν είναι σύγκρουση κυρίαρχου και αδύναμου. Είναι μια σύγκρουση δυο κωδικών αξιών και ταυτόχρονα μια υπέρβαση. Ο Οδυσσεύς δεν επιδιώκει να γίνει Κύκλωπας στη θέση του Κύκλωπα. Του προσφέρει τις αυτοαποκτημένες απ' την περιπέτειά του αξίες, την φιλοξενία και τον διάλογο. Η τύφλωση του Κύκλωπα θ' αποφεύγονταν αν ο ίδιος αποδεχόταν τη φιλία του Οδυσσέα. Αν δηλ. το κρασί που του έδωσε πεί ο Οδυσσεύς εξασθενούσε τον δικό του κώδικα αξιών που στηρίζονταν στο δίκαιο του ισχυρότερου.

Τί όμως θαυμάζουν οι σύγχρονοι «αστοί» - «ταξιδιώτες» της Δύσης απ' την Οδύσεια. Θαυμάζουν τον Οδυσσέα την ώρα που τυφλώνει τον Κύκλωπα. Δεν τους ενδιαφέρουν οι

διάλογοι, απομιμνώνουν πολύ καλά την βία: η στιγμή⁶, αλλά όχι τις ιστορικές διαδικασίες, τους διαλόγους και τις αιτίες. Γι' αυτό οι φασίστες (χειρότερη εκδοχή του Δυτικοευρωπαϊκού Διαφωτισμού) απομιμνώνουν απ' τα έργα των αρχαίων τις στιγμές που εκκροάζεται η δύναμη και η κυριαρχία σαν «νωπή βία». Στους φασίστες βέβαια δεν αρέσει ούτε η γνώση, ούτε η ιστορία.

Ποιός ταξιδιώτης έμπορος της Δύσης επισκεπτόμενος τους «βάρβαρους» λαούς σκέπτεται να μεταφέρει και μερικά δώρα ή προϊόντα που αυτός παρήγαγε για να τα προσφέρει σαν ένδειξη φιλίας ή έστω σαν ανταμογή της φιλοξενίας που τους πρόσφεραν; Οι όποιες «ανταλλαγές» γινόταν με όρους δωροδοκίας και εξαπάτησης.

Πού πήγαν τους δυο τελευταίους αιώνες οι εκπρόσωποι του Δυτικού πολιτισμού, σαν φίλοι; Ν. Αμερική, στην Ινδία, στην Ελλάδα, στην Μέση Ανατολή και δεν πρόδωσαν την φιλοξενία αυτών των λαών, την οποία είτε εκμεταλλεύονταν επειδή την θεωρούσαν σαν «ένδειξη αδυναμίας», είτε την επάθλασαν με φερμάνι...

Η Οδύσσεια είναι ένας αγώνας ενάντια στην λήθη (Κίρκη, Καλυψώ, Λοτοφάγοι κ.λπ.). Ο Αοτισμός είναι ένας αγώνας ενάντια στην μνήμη. Γι' αυτό και την καταστρέφει στο πέραςμά του.

Η Οδύσσεια ανήκει λοιπόν σε μια παιδεία υπέρβασης του Διαφωτισμού και όχι μέρος της ανάπτυξής του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Η Διαλεκτική του Διαφωτισμού: Μαξ Χορκχάιμ - Τεοντόρ Αρνόλντ: εκδόσεις Υψίλον, Αθήνα 1980.
2. Αφορά τις επιπτώσεις της δυναμικής τους Διαφωτισμού τον 18 - 19 αιώνα στους περιηγητές που λεηλάτησαν τα μνη-

μεία της Ελλάδας.

3. Έτσι αποκαλεί στους λόγους του τους Δυτικοευρωπαίους ο φύλαρχος Τουϊάβι της νήσου Τιαβέα του Νότιου Ειρηνικού. Διαπίστωσε όταν επισκέφθηκε την Δύση μια υποταγή ανθρώπων στα αντικείμενα και μια μανία να παράγουν άχρηστα πράγματα.
4. Σ' αντίθεση με τον Οδυσέα, ο Φιλίας Φάνγκ κάνει έναν επιθετικό τουρισμό, χωρίς να κάζεται για τους ανθρώπους και τους πολιτισμούς που διαπερνά ούτε να εμπαθύνει σ' αυτούς. Δεν τους γνωρίζει απλά τους βλέπει.
5. Ο σημερινός Δυτικός πολιτισμός είναι μονοθεϊσμός δηλ. δι-

ογκώνει μόνο μια διάσταση της ανθρώπινης φύσης και ενέργειας. Αυτή τον «Κερδώου Ερμή». Υποβαθμίζει τους άλλους «Θεούς» (διαστάσεις της ανθρώπινης φύσης) με τους οποίους οι έλληνες είχαν μια πιο ισορροπημένη σχέση.

6. Ακόμη και η πλέον αντιπροσωπευτική χώρα του Δυτικού πολιτισμού οι ΗΠΑ έχει οργανώσει την κουλτούρα της γύρω απ' την λατρεία της βίας. Οι Αμερικάνοι απομιμνώνουν και αυτοί όπως οι φασίστες την ιστορία σαν ιστορία βίας, γι' αυτό η χώρα των «κάουμπους» έχει γίνει η πρώτη στην κατάκλιση του εγκλήματος, των ναρκωτικών και της βίας.

Νέες Εκδόσεις:

Ντίνας Λουμπουρδή — Παλιόμπεη

ΑΓΑΛΜΑ ΓΥΝΑΙΚΑΣ (ποιήματα)

(Εκδόσεις «Μαϊανδρος»)

Ντίνας Λουμπουρδή — Παλιόμπεη

Σ' ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΣΗΣ

(Εκδόσεις «Παρατηρητής»)

Το

περιοδικό «ΝΙΛΟΥΣΤΑ»

να μπει

σε κάθε Ναουσαϊκό σπίτι

Κάθε συνδρομητής

να γράφει

ένα καινούργιο

συνδρομητή

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

A. Σ. Ε. Π. Ο. Π.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΕΠΟΠ Ναούσης
Σημερινή ΑΣΕΠΟΠ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1966

Ο Συν)σμός μας ιδρύθηκε από μέλη που επιθυμούσαν εκείνη την εποχή οι Συν)σμοί, να είναι επί Συν)κής βάσης και όχι να έχουν εταιρική μορφή. Ιδρυτικά μέλη 33.

Ενεγράφησαν μέχρι την ημέρα σύγκλησης της πρώτης Συνέλευσης άλλα 101 νέα μέλη.

Η πρώτη Συνέλευση που έγινε ο αριθμός των μελών έφθασε τα 134.

Η πρώτη Συνέλευση για την εκλογή των Διοικητικού και Εποπτικού Συμβουλίων, έγινε στις 24 Απριλίου 1966 και από αυτήν εξελέγησαν για

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

1. Εμμ. Σωτηρόπουλος	με	ψήφους	120
2. Δημ. Νικούσης	»	»	118
3. Ζαφ. Μπίλλας	»	»	115
4. Αθ. Μπακαλιός	»	»	115
5. Δημ. Μπαμπάτσος	»	»	108

Οι οποίοι και απετέλεσαν το πρώτο Δ.Σ.

Στην κατανομή που έγινε, εξελέγησαν:

Πρόεδρος, ο Ζαφείριος Μπίλλας	με	ψήφους	5
Αντ)δρος, ο Εμμ. Σωτηρόπουλος	»	»	5
Ταμίας ο Δημ. Νικούσης	»	»	5
Γραμμ. ο Αθ. Μπακαλιός	»	»	5
Σύμβουλος ο Δημ. Μπαμπάτσος	»	»	5

ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΟΙ κ.κ.:

Κων)νος Τσίτσης	με	ψήφους	118
-----------------	----	--------	-----

Του Μανώλη Σωτηρόπουλου

Αναστ. Κουσαξίδης	»	»	94
Δημ. Μπιλιούρης του Αδάμου	»	»	71
Σαν αναπληρωματικοί			

ΓΙΑ ΤΟ Δ.Σ. Οι κ.κ.:

Δημήτριος Παπακωνσταντίνου	με	ψήφους	119
Θεμιστ. Παπαγιάννης	»	»	115
Αντ. Κατζιάμπασης του Μ.	»	»	113

ΓΙΑ ΤΟ Ε.Σ. οι κ.κ.:

Κων)νος Μητσοκάπας	»	»	97
Ιωάννης Γαλίτης του Εμμ.	»	»	87

Με την κατονή αξιωμάτων εξελέγησαν για το Εποπτικό Συμβούλιο οι κ.κ.

Κων)νος Τσίτσης Προϊστάμενος	με	ψήφους	3
Αναστ. Κουσαξίδης Α)τής	»	»	3
Δημ. Μπιλιούρης Σύμβουλος	»	»	3

Από την πρώτη μέρα ανάληψης της Διοίκησης του Συν)σμού τα δύο Συμβούλια συνεργάζονταν στενά με αγάπη, σύμπνοια και ομόνοια.

Μέριμνα της Διοίκησης ήταν η πρόσδος του Συν)σμού, η συνεργασία με όλους, μέλη, υπηρεσίες, επιζητώντας την συμπαράσταση όλων.

Από την πρώτη μέρα ανάληψης της Διοίκησης ο Συν)σμός ζήτησε την συνεργασία και συμπαράσταση όλων των Υπηρεσιών ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, Επαρχιακούς Γεωπόνους και Διεύθυνση Γεωργίας. Αυτό το πέτυχε κατά 100%

α) Στα θέματα Υπηρεσιών: Συμπαραστάθηκαν όλες οι υπηρεσίες της ΑΤΕ, Διεύθυνση, Εποπτική Υπηρεσία και Τεχνική

β) Επαρχιακοί Γεωπόνοι που όλοι με μια ψυχή έδωσαν τις γνώσεις τους στο θέμα εξαγωγών, ποιοτικού ελέγχου, επιμόρφωση των αγροτών μελών πάνω στο θέμα καλλιέργειας των φρούτων.

γ) Η Διεύθυνση Γεωργίας: Συνεργάστηκε ο Συν)μός και αυτή με διάφορα σεμινάρια επιμορφωτικά έδωσε οδηγίες για την καλή καλλιέργεια των φρούτων, κλάδεμα, αραιώμα, ψεκασμό λίπανση κλπ.

Εκεί που πρέπει να σταθούμε είναι στο όνομα του συμπολίτου μας κ. Αντωνίου Χριστίνα τότε αν-

τιπροσώπου της ΑΤΕ στο Μόναχο στη Γερμανία, ο οποίος με τις γνώσεις του και την μεγάλη εμπειρία, βοήθησε στα μέγιστα όλες τις Συν)κές Οργανώσεις και ιδιαίτερα τον Συν)σμό μας στις εξαγωγές παρακολουθώντας από κοντά τους εκπροσώπους του Συνεταιρισμού μας και εξασφαλίζοντας καλλίτερα αυτούς και βοηθώντας στη διάθεση των νωπών προϊόντων που στέλνονται στο Μόναχο.

Στις δύσκολες στιγμές ήταν ο συμπαράστατός της.

Τέλος πρέπει να επισημάνουμε την άριστη συνεργασία του Συν)σμού μας με τις εκάστοτε Διευθύνσεις του Ινστιτούτου Νάουσας (φυτώριο), οι οποίες συνεργάστηκαν με τον Συν)σμό και κατ' επέκταση με τα μέλη μας για την προώθηση νέων ποικιλιών ιδιαίτερα δε με την καταπολέμηση των ασθενειών των δένδρων.

Το πρώτο έτος της ίδρυσης, ο Συν)σμός αμέσως προχώρησε στην συγκέντρωση και από κοινού διάθεση των προϊόντων στην εξωτερική και εσωτερική αγορά. Το πρώτο έτος ο Συνεταιρισμός συγκέντρωσε περίπου 2000 τόννους ροδάκινα εκ των οποίων τους 1385 τόννους προώθησε στο εξωτερικό και τους υπόλοιπους στην εσωτερική αγορά και στην Βιομηχανία ΒΕΡΜΙΟ — ΝΑΟΥΣΑ.

Οι τιμές που πέτυχε σαν πρώτη χρονιά, ήταν οι καλύτερες από όλες τις Συν)κές οργανώσεις της περιοχής.

Το έτος 1967 διπλασιάστηκαν οι ποσότητες και από 2000 τόννους, συγκέντρωσε 4.616.373 κιλά τα οποία και προώθησε στο εξωτερικό και εσωτερικό.

Το ίδιο έτος και κατά τον μήνα Ιούνιο ο Συν)σμός αποκτά δικό του μαγαζί στην Κεντρική Αχαναγορά Αθηνών και στην οδό Β-14 όπου τα περισσότερα προϊόντα τα διέθετε μέσω αυτού και είχε συνεργασία με άλλα Κατ)τα, όπου διέθετε με προμήθεια τα ροδάκινα, μήλα, αχλάδια και κεράσια.

Φροντίδα της Διοίκησης ήταν η συνεργασία του Συν)σμού και με άλλες Συν)κές οργανώσεις όπως Κάρινθο, Πάτρα, Αχαΐα και Κρήτη, όπου ο Συν)σμός έστελνε δικά του προϊόντα για πώληση και αυτοί έστελναν δικά τους προϊόντα στο μαγαζί του Συν)σμού, πορτοκάλια, μανταρίνια, αβοκάντο κι άλλα κι όλοι έβλεπαν και το χαίρονταν, γιατί υπήρχε αγάπη και συνεργασία.

Τέλος του 1967 με αρχές 1968 αρρωσταίνει ο Ζαφείρης ο Μπίλας και αναλαμβάνει Πρόεδρος ο Μανώλης Σωτηρόπουλος, ο οποίος παραμένει μέχρι σήμερα. Ο Συν)σμός ήταν εξαγωγική μονάδα και τα αρμόδια υπουργεία, Γεωργίας και

Οικονομικών, ενέκριναν με δανειοδότηση της Α.Τ. Ε. την αγορά οικοπέδου και την κατασκευή κτηριακών εγκαταστάσεων για την λειτουργία Κέντρου διαλογής και συσκευασίας φρούτων.

Έτσι ο Συν)σμός αγόρασε στον Κοπανό Νάουσας στην θέση Κατσιβίτσα από διαφόρους αγρόκτημα συνολικού εμβαλού 20.800 τ.μ.

Στο ίδιο οικόπεδο και σε έκταση 5 στρ. κατασκεύασε διαλογητήριο, όπου τοποθέτησε σύγχρονα

συσκευαστήρια δυο γραμμών ένα υγράς αποχνουδωσης με φούρνο και ένα ξηράς αποχνουδωσης.

Τα δυο συγκροτήματα ήταν το μεν πρώτο του Οίκου RODA ΙΤΑΛΙΑΣ και το δεύτερο του Οίκου BARBETT Γαλλίας και τα δύο ήταν ισότονης δυναμικότητας ανά δωρο.

Το έτος 1968 ο Συν)σμός έγινε μέλος της Φρου τένωσης, σημερινής Ένωσης Αγροτικών Συν)σμών Ναούσης.

Το 1979 η Διοίκηση κάνει ένα μεγάλο άλμα, κατασκευάζει δυο θαλάμους πρόφυξης και συντήρησης των νωπών προϊόντων για 1000 περίπου τόν.

Με την συνεχώς αυξανόμενη ποσότητα φρούτων και την αύξηση αριθμού μελών και για να προστατέψει την παραγωγή και κατ' επέκταση τα μέλη του επεκτείνει τους ψυκτικούς θαλάμους και από δυο κατασκευάζει άλλους 3 και έτσι το σύνολο του ψυκτικού χώρου διπλασιάζεται από 1.000 σε 2.200 τόννους 1.500 τόν. πρόφυξη και 2.200 τόν. συντήρηση.

Φθάνουμε στο έτος 1989 που ήταν και το ιστορικό.

Η Διοίκηση αντικαθιστά τα παλαιά συσκευαστήρια με νέα τεχνολογία, τοποθετώντας μια γραμμή με ηλεκτρονικά μηχανήματα (φωτοκύτταρα) για την διαλογή σε μέγεθος, βάρος και χρώμα των φρούτων δυναμικότητας 120 τ. ανά οκτάωρο του οίκου Ολυμπιάς των Αφών Παναγόπουλου.

Αγοράζει για την ταχεία προώθηση των προϊ-

όντων που προσρίζονται για εσωτερική αγορά (μήλα) και εξωτερική ροδάκινα έναν ηλεκτρονικό καλλιμπαδόρο για την ποσοτική και ποιοτική εκτίμηση ξεχωριστά κάθε παραγωγού και έτσι ολόκληρη η ποσότητά του περνά από το μηχάνημα, χωρίς απώλεια και καθυστέρηση και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ο παραγωγός ξέρει την ποσότητα και ποιότητα μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστού.

Αγόρασε ένα μηχάνημα μικρής συσκευασίας για τυποποίηση σε δίκτυ του ενός, δυο, τριών κιλών μήλων, κερασιών και λοιπά. Σφραγίζονται και επικαλλείται κάρτα ακριβούς θάρους, ποιότητας κ.λ.π.

Όλες αυτές τις προσπάθειες η Διοίκηση τις έκανε για την πρόοδο του Συν)σμού και για τον ανταγωνισμό με μονάδες εξωτερικού.

Σε όλα τα έργα η Διοίκηση βρήκε στα πρόσωπα των μελών του συνεργασία και όχι άρνηση γι' αυτό μέχρι σήμερα και θέλει να πιστεύει αυτή θα συνεχιστεί και στα επόμενα δύσκολα χρόνια.

Γι' αυτό ο Συν)σμός θεωρείται από όλες τις υπηρεσίες συνεργάτες ο πιο ομογενής Συν)σμός όπου διέπει η συνεργασία, αγάπη και εκτίμηση.

Σήμερα ο Συν)σμός συνεργάζεται όπως και από την αρχή στο εσωτερικό (γιατί ο Συν)σμός πρωτοπαρεί) στην εσωτερική αγορά με άλλα κατα)τα που ο αριθμός του ανέρχεται στα 20 Αθήνα - Θεα)

νίκη - Κρήτη, όπου διακινούνται 20 - 30.000 τελλάρα ημερησίως ήτοι 120 - 150 τ. και άλλους 50 τ. διαθέτει στο χώρο του ψυγείου στο σύνολο ημερησίως γύρω στους 180 - 200 τόννους.

Για την καλύτερη λειτουργία του Συν)σμού και για να έχει μεγαλύτερη ευελιξία ο Συν)σμός με ομόφωνη απόφαση και των μελών του έγινε Ο.Π. (ομάδα παραγωγών) ΕΓΛ το έτος 1992.

Με την αναγνώριση σαν ομάδα παραγωγών πετυχαίνει πολλά και αξιοποιεί ολόκληρη την παραγωγή των μελών και στις καλές και στις κακές χρονιές και αυτό φάνησε στα μήλα παραγωγής 1992 όπου δεν υπήρχε ζήτηση και σαν ομάδα τα διέθεσε στα ιδρύματα (μέσω ΕΟΚ) με άκρως ικανοποιητικά αποτελέσματα όχι μόνον των μελών του Συν)σμού αλλά και εκτός Συν)σμού αγροτών μη μέλη.

Γι' αυτό τονίζουμε και πάλι πρωταρχικός στόχος της Διοίκησης είναι το αγκάλιασμα όλων. Κατάρθωσε να κάνει έμπειρο προσωπικό σε όλους τους τομείς, ώστε όλοι μαζί να αγωνίζονται τόσο για την πρόοδο άλλο τόσο για την αύξηση του βιολογικού και οικονομικού επιπέδου των αγροτών - μελών.

Η σημερινή παραγωγή του Συν)σμού σε ποσότητες που δηλώθηκαν το έτος 1993 είναι:

Ροδάκινα	σε	τόννους	10170
Νεκταρίνια	»	»	1300
Συμπύρινα	»	»	1500
Κεράσια	»	»	400
Μήλα	»	»	3500
Σταφύλια	»	»	6000
Ακτινίδια	»	»	150
Σύνολο παραγωγής			23020

Η σημερινή Διοίκηση αποτελείται:

1. Πρόεδρος, Εμμ. Σωτηρόπουλος
2. Αντ)δρος Αθ. Μπακαλίδος

(Πρόεδρος και Αντ)δρος είναι από την ίδρυση του Συν)σμού και εκλέγονται συνεχώς όλα τα χρόνια)

3. Ταμίας Γ. Βλάχος
4. Γραμμ. Α. Πασχούλας
5. Συμβ. Δ. Κουτσουφλιάνας του Γρ.

Ε.Π. Σύμβουλοι:

1. Προϊστάμενος Γρηγ. Γκέτσος
2. Αναπληρωτής Συμ. Σιμομώκιος
3. Σύμβουλος Θεοφ. Λαφάρας.

Ο Συν)σμός προκειμένου να προαγάγει τα μέλη του και να προβάλλει την Νίκουσα είχε και έχει άριστη συνεργασία με τον Δήμο και όλους τους Πολιτιστικούς Συλλόγους και οργανώσεις της πόλεως ως και τον τοπικό τύπο.

Η ποιότητα των αποσύρσεων ποι-
κίλει από έτους σε έτος εξ' αιτίας
των διακυμάνσεων στην παραγωγή,
τόσο σε Κοινοτικό, όσο και σε εθνι-
κό επίπεδο.

Ποιοτικές προδιαγραφές

Απαραίτητη προϋπόθεση της ε-
φαρμογής της Κοινής Αγοράς στον
τομέα των μήλων είναι: ο σεβασμός
των λεπτομερών ποιοτικών προδια-
γραφών ποιότητας, που έχουν θε-
σπιστεί από την κοινότητα για 28
φρούτα και λαχανικά. Η γενική
ποιοτική κατάταξη γίνεται σε τέσ-
σερις ποιοτικές κατηγορίες, Extra,
I, II, και III για τις ποσότητες
που εισάγονται στα κανάλια εμπο-
ρίας. Η εφαρμογή των κανόνων αυ-
τών ποιότητας δεν ισχύει για ποσό-
τητες που πρόκειται να μεταποιη-
θούν ή πωλούνται απ' ευθείας από
το χωράφι.

Οι ομάδες παραγωγών

Τα μέτρα στήριξης του μήλου
που αναφέρθηκαν εφαρμόζονται μό-
νο εφ' όσον αυτό εμπορεύεται μέσω
των ομάδων παραγωγών και των ε-
νώσεών τους. Η Κοινότητα επιδοτεί
το κόστος ίδρυσης και λειτουργίας
των ομάδων παραγωγών κατά τα
πρώτα χρόνια της ίδρυσής τους α-
νάλογα με την αξία των προϊόντων
που διακινούνται από αυτή. Παρά
το γεγονός αυτό, αποτελεί διαπί-

στωση της Επιτροπής ότι: η διακί-
νηση των οπωροκηπευτικών μέσω
των ομάδων παραγωγών και των
συνεταιρισμών υπολείπεται από την
αντίστοιχη των σιτηρών, του γάλα-
κτος και των χοιρινών.

Προστασία στα σύνορα

Σε όλα τα προϊόντα που εισάγον-
ται η Κοινότητα επιβάλλει Κοινό
εισαγωγικό Δασμό, προκειμένου να
προστατέψει την εγχώρια παραγω-
γή. Επειδή ωριμαμένα φρούτα -ανά-
μεσα στα οποία είναι και το μήλο-
και λαχανικά, παρά την επιβολή ε-
ισαγωγικού δασμού, αντιπροσωπεύουν
έντονο ανταγωνισμό από εισαγωγές
από τρίτες χώρες, η Κοινότητα ε-
πιβάλλει ένα πρόσθετο σύστημα προ-
στασίας. Αυτό συνίσταται από τις
τιμές αναγωγής, τον καθορισμό ε-
μπορικών περιόδων και ποσοστώσε-
ων, που σε συνδυασμό με τον σεβα-
σμό των υψηλών ευρωπαϊκών προ-
διαγραφών ποιότητας των εισαγόμε-
νων μήλων, υλοποιεί την αρχή της
Κοινοτικής προτίμησης.

Τιμές αναφοράς ή σύγκρισης

Καθαρίζεται ετησίως από την Ε-
πιτροπή και είναι δυνατό να μετα-
βάλλεται κατά την διάρκεια της ι-
σχύος της. Βασίζεται στην μέση τι-
μή παραγωγού της Κοινότητας κα-
τά τις τρεις προηγούμενες χρονικές

περιόδους, με την πρόβλεψη να μην
είναι: μικρότερη από την αντίστοιχη
τιμή αναγωγής της προηγούμενης
περιόδου, ούτε μεγαλύτερη από την
εκτιμώμενη αύξηση του κόστους πα-
ραγωγής. Όταν η τιμή εισαγωγής
μήλων, από κάποια τρίτη χώρα
στην Κοινότητα είναι μικρότερη α-
πό την τιμή αναγωγής, η διαφορά
τιμής επιβαρύνει, σαν ένα είδος δα-
σμού, όλες τις εισαγόμενες ποσότη-
τες μήλων που συνεχίζουν να γί-
νονται. Ο δασμός αυτός είναι η αν-
τισταθμιστική εισφορά που επιβάλ-
λεται σε περιόδους υπερπροσφοράς,
οπότε και απειλούνται τα εισοδή-
ματα των παραγωγών από πτώση
των τιμών.

Επιδοτήσεις εξαγωγών

Προκειμένου να προωθηθεί τις
εξαγωγές, της η Κοινότητα δίδει
ενισχύσεις εξαγωγών, οι οποίες κα-
λύπτουν την διαφορά των Κοινοτι-
κών από τις διεθνείς τιμές. Σύμφω-
να με την αρχή του ελεύθερου αν-
ταγωνισμού, οι εθνικές επιδοτήσεις
είναι ασυμβαστές με τις αρχές της
ΚΑΠ.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Γεωπόνος MSc

Τομέας Αγροτικής Οικονομίας

Τμήμα Γεωπονίας

Σχολή Γεωπονικών Επιστημών

Α.Π.Θ. ΘΕΣΣΟΝΙΚΗ

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται

στην αγάπη και το ενδιαφέρον των συνδρομητών της

Παρακαλούμε να μεριμνήσετε

για την ανανέωση της συνδρομής σας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ ΑΕ

ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ΧΟΡΗΓΟΣ ΤΟΥ 65ου ΤΕΥΧΟΥΣ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ